॥ कोबातीर्थमंडन श्री महावीरस्वामिने नमः ॥

॥ अनंतलब्धिनिधान श्री गौतमस्वामिने नमः ॥ ॥ गणधर भगवंत श्री सुधर्मास्वामिने नमः ॥

॥ योगनिष्ठ आचार्य श्रीमद् बुद्धिसागरसूरीश्वरेभ्यो नमः ॥ ॥ चारित्रचूडामणि आचार्य श्रीमद् कैलाससागरसूरीश्वरेभ्यो नमः ॥

आचार्य श्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर

पुनितप्रेरणा व आशीर्वाद

राष्ट्रसंत श्रुतोद्धारक आचार्यदेव श्रीमत् पद्मसागरसूरीश्वरजी म. सा.

जैन मुद्रित ग्रंथ स्केनिंग प्रकल्प

ग्रंथांक : १

श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र

आचार्यश्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
कोबा, गांधीनगर-श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र
आचार्यश्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
कोबा, गांधीनगर-३८२००७ (गुजरात)
(079) 23276252, 23276204
फेक्स : 23276249
Websiet : www.kobatirth.org
Email : Kendra@kobatirth.org

शहर शाखा

आचार्यश्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
शहर शाखा
आचार्यश्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
त्रण बंगला, टोलकनगर
परिवार डाइनिंग हॉल की गली में
पालडी, अहमदाबाद – ३८०००७
(079) 26582355

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीउपदेशचिंतामणिः सटीकः ॥

(कर्त्ता–श्रीजयशेखरसूरिः)

छपावी प्रसिद्ध करनार—पंडित श्रावक हीरालाल हंसराज. (जामनगरवाळा)

वीरसंवत्—२४४५. विक्रमसंवत्—१९७५. सने—१९१८.

किं रु.–३–१२–०

श्रीजैनभास्करोदय प्रिन्टिंग प्रेस. जामनगर.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीचारित्रविजयगुरुभ्यो नमः ॥

॥ अथ श्रीउपदेशचिंतामणिः सटीकः प्रारभ्यते ॥

(कर्ता—श्रीजयशेखरसूरिः)

छपावी प्रसिद्ध करनार—पंडित श्रावक हीरालाल हंसराज. (जामनगरवाला)

॥ अथ प्रथमोऽधिकारः प्रारभ्यते ॥

प्राचीमेकां पुनानामिह सुरसरितं वीक्ष्य कारुण्यधाम्ना । धृत्वा मूर्तीश्चतस्रः परमहिममवता येन गंगाचतुष्कं ॥ आविश्चक्रे चतुर्दिक्समुदितजनताशुश्रूषये शुभ्रवर्ण—व्याख्यावाणीविलासैः स दिशतु कुशलं श्रीयुगादीशदेवः ॥ १ ॥ सम्यक् पश्यंतमंतःसमवसृतिजुषो यस्य रूपस्वरूपं । शक्रं लेखा अशेषा दृग्शतनयनं नन्वमन्यंत धन्यं ॥ द्रष्टुं दृष्टिद्वयेनाखिलमपि युगपन्नैव तत्पारयंतः । स श्रीमान् शांतिनाथः प्रथयतु भविनां भूयसीं सौख्यलक्ष्मीं

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ २ ॥ सद्ध्यानज्ज्वलने ज्वलत्यविकलं यस्येंधनीभवे–द्देहस्य च्युत एव केवलवधूपाणिग्रहं कुर्वतः ॥ तन्वंतिस्म समंततः प्रसृमरा मांगल्यदूर्वांकुर–श्रेणीकार्यमसौ मुदं वितनुतां श्रीपार्श्वनाथः प्रभुः ॥ ३ ॥ सिद्ध्यंगनोद्वाहविधौ सतृष्णो । निष्णातचेतस्तुरगाधिरूढः ॥ प्रौढाप्सरःसंहतिगीयमान–गुणः श्रिये वीरवरो जिनोऽस्तु ॥ ४ ॥ नवाब्धिजाताः सुगुणावदाता । वृत्तस्वभावा हृदि पुण्यभाजां ॥ ये हारमुक्ता इव संवसंति । दिशंतु तेऽन्येऽपि जिनाः सुखानि ॥ ५ ॥ ये बीजमात्रां त्रिपदीं निधाय । मनोऽवनौ बुद्धिजलेन सिक्त्वा ॥ चित्रं क्षणात्कोटिगुणामकार्षु–स्तन्वंतु तोषं गणधारिणस्ते ॥ ६ ॥ ओष्ठछदे दशनदीप्तिमृणालजाले । सर्वज्ञवक्त्रकमले विमले लुलंती ॥ या राजते कलरवा किल वारलेव । धत्तां प्रबोधपटुतां श्रुतदेवता सा ॥ ७ ॥ यत्पाणिपद्मपरिशीलनया कयाचि–दश्मोपमोऽप्यहमुपेत्य सदाकृतित्वं ॥ पूजां जनादधिगतोऽस्मि धृतप्रतिष्ठ–स्तस्मै नमः स्वगुरवे वरसूत्रधर्त्रे ॥ ८ ॥ बालोऽपि यद्वाक्यकरावलंबात् । प्रगल्भगम्येऽध्वनि मंदमंदं ॥ पदं दधानोऽस्मि दिशंतु तात–प्रायाः प्रियं प्राक्तनसूरयस्ते ॥ ९ ॥ परापवादेषु भृशं सशंका । मनोवचःकर्मसु निष्कलंकाः ॥

For Private And Personal Use Only

अपि त्रिलोकीमधमर्णयंतः । स्वीयोपकारैर्विलसंतु संतः ॥ १० ॥ यद्वा —ये निस्सारमपास्य दूषणगणं गृह्णंति सारान् गुणां–स्ते लोभोपहताशया मतिमतां स्तुत्याः कथं साधवः ॥ लब्ध्वा ये परवृत्तमुज्झितगुणा गाढाग्रहाद् दूषणे । ते संतोषसमुज्ज्वलाः खलु खलाः खेदंति चित्ते सतां ॥ ११ ॥ संतोऽप्यसंतोऽपि कृतिं परस्य । श्रुत्वा शिरः स्वं परिधूनयंति ॥ पूर्वेऽत्र चित्ताद्परे त्वरुच्या । कथं त्विदं चर्मदृशो विदंति ॥ १२ ॥ तस्मादसाधुष्वपि मुक्तरोषः । शांताशिवो देवगुरुप्रसादात् ॥ प्रस्तौमि वृत्तिं स्वकृतोपदेश–चिंतामणिग्रंथवरस्य सोऽहं ॥ १३ ॥ इह किल सकलकलावज्जनमनःकमनीयं तत्तत्त्रिभुवनैश्वर्यादिसंपन्निबंधनतयात्यंतरमणीयं दुरुत्तारसंसारकांतारसंचारजनितापत्तापनिर्वापणनिपुणछायं सामग्रीसमग्रतया प्रतिहतप्रत्यवायं कल्पद्रुममिव कथंचिन्मानवत्वमधिगम्य सम्यक्तत्फलस्वादकल्पे निर्विकल्पेन मनसा धर्मकर्मण्येव प्रवर्तंते संतः. तच्च दुरितदुरंतदुरितावेशान्निवारितनरकादिक्लेशान् गुरूपदेशान् विना मेधाविनापि नाधिगम्यते. उक्तं च— विना गुरुभ्यो गुणनीरधिभ्यो । जानाति धर्मं न विचक्षणोऽपि ॥ निरीक्षते कुत्र पदार्थसार्थं । विना प्रकाशं शुभलोचनोऽपि ॥ १ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ते चोपदेशा विप्रकीर्णतया बहुशः श्रुता अपि प्रायः श्रोतृभिरग्रथितकुसुमानीव न संग्रही-तुं शक्यंत इति श्रोतॄणामध्येतॄणां चोपकाराय स्वस्य च स्मरणाय चतुरधिकारोपनिबद्धं पर-स्परसुसंबद्धं धर्मोपदेशरूपमुपदेशचिंतामणिनामप्रकरणं प्रारभ्यते, तत्प्रारंभे च संबंधाभिधेय-प्रयोजनमंगलानि वाच्यानि. यदाहुः—संबंधाभिधेयपओ—यणाइं तह मंगलं च सव्वंमि ॥ सीसपवित्तिनिमित्तं । निव्विग्घट्ठं च चिंतिज्जा ॥ १ ॥ तत्रापि प्रथमं मंगलमभिधातव्यं त-न्मूलत्वाच्छास्त्रप्रवृत्तेः. इह यद्यपि निस्तुषसुखप्रदानप्रत्यलं सकलमपि धर्मशास्त्रं स्वयं मंगलं, तथापि प्रकृतिपेशलः सहकारफलरसः शर्कराक्षोदमिव विशेषतो मंगलाभिधानमर्हत्येव. य-दाह महाभाष्यं—तं मंगलमाईए । मज्झे पज्जंतए य सत्थस्स ॥ पढमं सुत्तत्थाविग्घ—पारग-मणाय निद्दिट्ठं ॥ १ ॥ तस्सेव य थिरत्थं । मज्झिमयं अंतिमंपि तस्सेव ॥ अव्वोच्छित्तिनिमि-त्तं । सिस्सपसिस्साइवंसस्स ॥ २ ॥ तत्र प्रथमं शिष्टसमयपरिपालनाय श्रोतृप्रवृत्तिनिमि-त्तं च विघ्नसंघातघातनघनतरोन्मादमादिमंगलमाह—

॥ मूलम् ॥—तित्थयरे भयवंते । परमगुरुगुरुयअइसयसमिद्धे ॥ धम्मपहपत्तवरसिरि—

For Private And Personal Use Only

मर्हिंदवंदियगुणे वंदे ॥ १ ॥ व्याख्या—वंदे नमामि. उत्तमपुरुषैकवचननिर्देशादहमिति क- तृपदमयुक्तमपि गम्यते. कान् कर्मतापन्नानित्याह—तीर्यते संसारवारिधिरनेनास्मादस्मिन्नि- ति वा तीर्थं, यद्वा त्रिषु सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रेषु तिष्ठतीति त्रिस्थं, अथवा कोपतापोपश- मतृष्णोच्छेदकर्ममलापगमरूपा द्रव्यतीर्थापेक्षया त्रयोऽर्थाः प्रयोजनानि यत्र तत् त्र्यर्थं, स- र्वत्रापि चतुर्विध एव संघः, यथोत्पादव्ययध्रौव्यरूपा अर्था अभिधेया यत्र तदर्थं द्वादशांगं, तदर्थत्वात्संघोऽपि त्र्यर्थमित्युच्यते. तद्धेतुताच्छील्यानुलोम्यतः कुर्वंतीति तीर्थकरास्त्रिस्थकरा- स्त्र्यर्थकरा वा, हेतुतच्छीलानुकूलेति सूत्रेण टक्प्रत्ययः. तत्र हेतुत्वमर्हतां तीर्थस्य करणे स्फुटमेव, यथा यशस्करी विद्येति. तथा विपाकावस्थाप्राप्ततीर्थंकरनामकर्मोदयात्केवलज्ञान- मासाद्य सुरासुरनरेश्वरनिकरपूरितायां पर्षदि सर्वैरपि जिनेश्वरैरवश्यं धर्मदेशनां विधाय ती- र्थं प्रवर्तितव्यमिति. ताच्छील्यमप्युपपन्नमेव, आनुकूल्यं तु भगवतां तीर्थविषयं, तथा कथंच- न प्रवर्तंते यथा कृतकृत्या अपि धर्मदेशनासदसि नमस्तीर्थायेत्युक्त्वा न सिंहासनं समाध्या- सते, न चानुकूल्यं विना पुंस्त्रीतरुणवृद्धसहासहसत्वानुगुणोत्सर्गापवादविधिना तीर्थप्रवर्ति-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नी धर्मदेशनाप्युपपद्येत. तीर्थकरानिति बहुवचनं भूतभवद्भाविभ्जारतैरावतादितीर्थकरसंग्रहार्थं. तीर्थकरत्वं स्वस्वतीर्थप्रवर्तनात्परतीर्थिकानामप्यस्तीति व्यवच्छेदार्थमाह. ' भयवंतेत्ति, ' उक्तं च—भगोऽर्कज्ञानमाहात्म्य—यशोवैराग्यमुक्तिषु ॥ रूपवीर्यप्रयत्नेच्छा—श्रीधर्मैश्वर्ययोनिषु ॥ १ ॥ इत्यर्कयोनिवर्जं संगतेऽपि द्वादशार्थत्वे विशेषणस्य व्यवच्छेदकत्वान्यथानुपपत्तेरिह भगशब्दो ज्ञानार्थो ग्राह्यः, भगो ज्ञानं विद्यते येषां तान् भगवतः केवलज्ञानिन इत्यर्थः. अत्राह—ननु भगशब्दस्य ज्ञानमात्राभिधायकत्वाद्विशेषस्य सामान्यतो ज्ञानित्वमत्रगच्छामः, न पुनः केवलज्ञानित्वं, सामान्यज्ञानं हि कया कयाचित्कलया परतीर्थिकाणामपि विद्यत एव. ततस्तद्व्यवच्छेदयोपादीयमानमेतद्विशेषणं न स्वसाध्यं साधयितुमीष्टे इति. नैवं, इह नित्ययोगे मतुप् प्रत्ययस्य विधानात्. नित्ययोगश्चात्मना सह केवलज्ञानस्यैव संगच्छते. तद्धि सकलस्वावारककर्मनिर्मूलनेन लब्धात्मलाभं सन् न पुनः प्रतिपतति, प्रतिपतंति शेषाणि च ज्ञानानि. क्षायोपशमिकत्वात्केवलिनोऽपि केचिन्मूकाः केचित्कालमंतकृतश्च भवंति, ते च घटदीपवत्स्वात्मानमेव प्रकाश्य निःश्रेयसमाश्रयंतो नोपदेशदानादिना परानुग्रहक्षमा इत्याह.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

'परमगुरुत्ति' गृणंति सम्यक्त्वमिति गुरवः. परमाश्च ते गुरवश्च परमगुरवस्तान् परमगुरून्. परमत्वं च सम्यग्जीवाजीवादिसत्स्वरूपत्वप्ररूपणेन परतीर्थिकापेक्षया जव्याजव्यत्वादिसंदेहसंदोहापनोदेन छद्मस्थापेक्षया वा, एवंविधाश्च निरतिशयाः सामान्यकेवलिनोऽपि स्युः. लोके च प्रायः प्रकटातिशय एव वक्ता श्रोतॄणामादेयवचनो जवतीति तद्विशेषणमाह. 'गुरुयअइसयसमिद्धेत्ति' गुरव एव गुरुका अत्यद्भुतत्वान्महांत अतिशयाश्छत्रचामरचामीकरप्राकारपरिषद्धर्मचक्रशक्रपूजादयस्तैः समृद्धान् संपन्नान्. न चैते सामान्यकेवलिनां संजवंति, तीर्थंकरकर्मविपाकावस्थायामेव तद्भावात्. यदुक्तं कल्पभाष्ये—तित्थयरनामगोयस्स ।। खुयठा तह य चेव साजवा ॥ धम्मं कहेइ अरिहा । पूयं वा सेवए तं तु ॥ १ ॥ ननु धर्माधिकारे प्रस्तुते चित्रमात्रफलया परमार्थसाधनंप्रत्यकिंचित्कर्या किमनयातिशयवर्णनया? नैवं, सातिशयो वक्ता श्रोतॄणामादेयवचनः स्यादिति प्रागेव प्रतिपादितत्वात्. श्रूयते चचेतश्चमत्कारिणी महतामतिशयस्फातिमालोकमाना निबिकाजिमाना अपि शिवेंद्रजूतिप्रभृतयो गलितगर्वग्रंथयः. सम्यक्त्वं प्रपन्नाः श्रीगौतमदीक्षिता च तापसानां पंचशती जगवदति-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

शयवीक्षणादेव क्षणात्केवलज्ञानमानंच. किंच पुण्यप्रपंचप्राप्यानर्हदतिशयानाकर्णयंतः सक-
र्णा अहो! ईदृंशि धर्मकल्पद्रोः फलानीति प्रत्युत धर्मकृत्येषु व्याप्रियेरन्निति. ततः किमु-
च्यते? अतिशयवर्णनया किंचित्करीति. ननु यथाहं शास्त्रं करोमीत्युक्ते स एव वक्ता विव-
क्षितशास्त्रस्य कर्ता प्रतीयते, नान्यः कोऽपि, तथाहं ती॰करान् वंदे इति नवदुक्तयुक्त्या
त्वमेव तीर्थकरान् वंदसे नापरः कश्चित्तानवंदिष्टेति बलादाकृष्टमिवायातमिति पराश्चि-
प्रायमाशंक्य तेषां त्रिभुवनवंद्यतासूचकं विशेषणमाह. ' धम्मपहेत्यादि ' धरति दुर्गतौ प-
तंतं जंतुजातमिति धर्मः, तस्य प्रथया भावनाजनितेन विस्तारेण प्रभया वा प्राप्ता वरा सा-
मानिकादिदेवापेक्षया प्रधाना श्रीः स्वर्गाधिपत्यलक्षणा यैस्ते धर्मप्रभाप्राप्तवरश्रियः, ते च
महेंद्राश्च शक्रादयस्तैर्वंदिताः, वदुङ् स्तुत्यभिवादनयोरिति वचनात्. स्तुता गुणा धैर्यौदा-
र्यस्वयंबुद्धत्वादयो येषां ते तथा तान्. इह यद्यपि त्रिजगतः स्वर्गप्रधानात् स्वर्गाधिपैश्च भ-
गवद्गुणग्रामस्य स्तुत्वात् त्रिजगतापि स स्तूयत इति बलादाक्षिप्तं, तथापि यथा साक्षादु-
च्यमानं चारिमाणमावहति, न तथा क्षेपेणेति. इदमेव विशेषणं भंग्यंतरेण व्याख्यायते—

For Private And Personal Use Only

धर्मस्य सुकृतस्य धनुषो वा प्रजया प्राप्ता वरा प्रधाना श्रीः करितुरगादिरूपा यैस्ते च ते महेंद्राश्च नूपतयस्तैर्वंदितगुणान्. यद्वा धर्मप्रजया प्राप्ता वरा श्रीर्भवनाधिपत्यरूपा यैस्ते च तेऽहींद्राश्च नागपतयस्तैर्वंदितगुणान्. असुरकुमारादीनामप्यधोलोकवासित्वेऽहींद्रोपन्यासोऽधोलोकस्य नागलोक इति रूढिवशात्. मकारोऽलाक्षणिकः. एवं च सुरासुरनरेंद्रवंदितान् तीर्थंकरान् विकटशकटगम्ये वर्त्मनि शकटिकासंचरणन्यायेनायमपि जनो वंद्यमानो न नोद्यतामापद्यतेति. इह सर्वमपि दैवतं चतुरतिशयोपेतमेव चतुराणां मनो धिनोतीत्यत्राप्यतिशयावतार एवं नावनीयः, तद्यथा—' जयवंते ' इति विशेषणेन ज्ञानातिशयोऽभिहितः, ' परमगुरु ' इत्यनेन वचनातिशयः, गुरुत्त्यः ' अइसए ' इत्यादिनापायापगमातिशयः, घातिकर्मारातिध्वंसं विना जिनानामपि यथोक्तातिशयानामनुत्पादात्. धम्मपहेत्यादिना पुनः पूजातिशयः साक्षादुक्तः. अत्राह कश्चित्—नन्वर्हंत इव सिद्धादयोऽपि परमेष्ठिनो मंगलनूताः. यदाह—एसो पंचनमुक्कारो । सव्वपावप्पणासणो ॥ मंगलाणं च सव्वेसिं । पढमं होइ मंगलं ॥ १ ॥ ततः पंचस्वप्यमीषु स्वस्वस्थाने प्रधानेष्वपि कोऽयं हंत कदाग्रहो यत्पृथक्क-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्यार्हंत एव प्रणिधीयंते? अलोच्यते—अर्हद्ग्रहणे सिद्धादयोऽपि गृहीता एव तदनुयायित्वात्तेषां. तथाहि—अर्हदुक्तैः सम्यग्दर्शनादिभिः सिध्यंति स्मेति सिद्धाः. अर्हदुक्ते आचारे साधव इत्याचार्याः. अर्हन्मूलस्य द्वादशांगस्याध्यापकत्वादुपाध्यायाः. अर्हदुक्तमेव क्रियाकलापं साध्नुवंतीति साधवः. एवं चार्हदनुवर्तकानामेषामर्हन्नमस्कारे नमस्कारः सिद्ध एव. महाराजप्रसादने सकलतत्परिछदप्रसादनवत्. तथापि यदि पृथक्पृथक् सिद्धादिनमस्काराणां शुश्रूषाकुतूहलं तव चेतश्चटुलयति तदा श्रृणु सावधानीभूय? यथा भूय इमामेव गाथां शेषपरमेष्टिपक्षैर्व्याचक्ष्महे, तद्यथा—' भयवंतेति ' शैलेशीकरणांत्यक्षणे भवः संसारो वांतो येस्तान् भववांतान् सिद्धान् वंदे, जातिकालसुखादेरिति सूत्रेण बहुव्रीहौ क्तांतेन समासः. कथंभूतान्? ' तिछयरेत्ति ' तीर्थंकराः संतो ये सिद्धास्ते तीर्थंकरास्तान्. एतदतीर्थकरादिसिद्धोपलक्षणं, तथा सुखायुर्ज्ञानरूपादिभिः शेषजीवापेक्षया परमा प्रकृष्टा, अनुत्तरविमानवासिनो देवास्तेभ्योऽपि गुरवो महांतस्तदुपरिवर्तित्वात्, तान् परमगुरून्. तथा ' गुरुएत्यादि ' गुरुता प्रौढिमा, तया हेतुभूतयाऽविषयं छद्मस्थनामगोचरं शं सुखं तेन रुद्धान्

For Private And Personal Use Only

आढ्यान्. तथा ‘ धम्मपहेत्यादि ’ धर्मप्रनाप्राप्तवराश्रियश्चते महेंद्राश्च धर्मप्रनाप्राप्तवरश्रीमहेंद्राः, प्रधानेनैव व्यपदेशो नवतीति महेंद्रग्रहणं. तैर्वंदिताः स्तुता गुणा अनंतज्ञानानंदत्वादयो येषां ते तथा तान्. लोके हि यस्याः श्रियो निश्रया श्रीमंतः सुखानि नुंजते, पूर्वं तावत्सैव विनश्वरी धर्मजनितत्वात्तत्क्षये च तस्याः क्षीयमाणत्वात्. सिद्धानां पुनः सुखं पुण्यपापक्षये जीवस्वरूपत्वादकृत्रिममिति न कदाचित्क्षीयते, ततो युक्तं महेंद्रा अपि तद्गुणान् स्तुवंतीति सिद्धपक्षः. अथाचार्यपक्षः ‘ परमगुरुत्ति ’ परमाश्च ते गुरवश्चाचार्याः परमगुरवः, परमत्वं च सम्यक्त्वप्ररूपणेन कलागुर्वाद्यपेक्षं तान् परमगुरून् धर्माचार्यान् वंदे. कीदृशान्? तीर्थस्य प्रवचनस्य करा इव कराः, यथा हि करव्यापारेण पुरुषः परोपकारादिषु प्रवर्तते, एवमाचार्यबलेन तीर्थमपि परप्रबोधादिषु, अत एव नगवत ऐश्वर्ययुक्तान्, तीर्थकरस्थानीयत्वादीश्वरत्वे हि केनापि विशेषणेन नवितव्यमेवेत्याह, गुरुकाः सामान्यस्यापेक्षया महांतो येऽतिशया नक्तपानादयो विशेषास्तैः समृद्धान्. यदागमः—नत्ते पाणे थुवाण—पसंसणाहृब्बपायसाए य ॥ आयरिए अइसेसा । अणइसेसा अणायरिए ॥१॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

भक्तपानाद्यतिशये हि देहे कश्चन शोभासंभारः समुज्जृंभत एवेत्याह–' धम्मपहेत्यादि ' धर्माय साधुधर्म्या, तां धर्म्यां प्रभां प्राप्ता वरा श्रेष्टा श्रीः शारीरिकी शोभा येषां ते धर्म्यप्रभाप्राप्तवरश्रियः, लोका हि विशिष्टभक्तपानाद्यैरुद्भिन्नां शरीरशोभां प्राप्य कंदर्पदर्पोल्लसना-दिपापेषु प्रवर्तंते. श्रीगुरवस्तु पुष्टवपुष्टया बहुविहारकारित्वादक्लेशदेशनादानाच्च धर्मप्रभा-मेव प्रथयेयुः, न चैतद्विशेषणमनुपपन्नं शरीरसंपदा षट्त्रिंशत्सूरिगुणांतः पठितत्वात्. य-द्व्यवहारः—आरोहपरीणाहे । तह य अणोतप्पया सरीरम्मि ॥ पडिपुणइंदिएहिं । थिर-संघयणो उ बोधव्वो ॥ १ ॥ यत एवं सश्रीकदेहास्तत एव महेंद्रैर्नृपैरपि तद्रूपनिरूपणविक-सितनयनैस्तद्वचनपीयूषपानप्रीणितश्रुतिपटलैः पाटलिपुत्रे श्रीवज्रस्वामिवद्वंदिता हृदयांतर्ब-दीकृताः स्थापिता गुणा येषां ते महींद्रवंदितगुणाः, ततः पूर्वपदेन कर्मधारयस्तांस्तथा. अ-थोपाध्यायपद्यः—' जयवंतेति ' वाशब्दो विकल्पार्थः, ततो वेति विकल्पमंतयति मनः-स्थैर्यनिष्टां नयतीति वांताः साधवो भृताः पीयूषेण पूरिता वांता यैस्तान् भृतवांतानुपाध्या-यान् वंदे. कीदृशान्? तीर्थेन द्वादशांगेन तरो बलं येषां ते तीर्थतरसस्तान्. तथा परमः

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

प्रकृष्टो गुरुराचार्य एव येऽन्यस्तान् परमगुरून्. आचार्येभ्योऽमीषां द्वितीयस्थानवर्तित्वात्. प्रवर्तकादिपदानां च तदधोगणनात्. यदुक्तं— आयरिअउवज्झाए. पवत्तथेरतहेव गणि- ए इति. तथा गुरुताया आचार्यत्वस्य योग्यैरतिशयैः सूत्रार्थावबोधकत्वाद्यैर्विशेषैः समृद्धा- न्. यदागमः— सम्मत्तनाणसंयम— जुत्तो सुत्तहतदुभयविहिन्नू ॥ आयरियठाणजोग्गो । सुत्तं वाए उवज्झाउ ॥ १ ॥ तथा धर्मपथे धर्ममार्गे पात्राणि साधवो वराः प्रधानाः श्रियां लक्ष्मीनां ये महोत्सवास्तेषामिंद्रा नायका वरश्रीमहेंद्राः श्रीमंतस्तैः साधुभिः श्रीमद्भिश्चेत्य- र्थः. वंदिताः स्तुता गुणा ज्ञाननयनोन्मीलकत्वादयो येषां ते तथा तान्. धर्मपथपात्रवर- श्रीमहेंद्रवंदितगुणान्. अथ साधुपक्षः— भगो वैराग्यं तद्विद्यते येषां तान् भगवतः साधून् वंदे. कथंभूतान्? तीर्थेषु लोकरूढ्या स्थावरेषु जंगमत्वाद्धव्रतृत्वाच्च वरान् श्रेष्ठान्. यदाहुः— तीर्थं पुनाति कालेन । सद्यः साधुसमागम इति. तथा परमः प्रकृष्ट आराध्यत्वाद् गुरुर्येषां तान् परमगुरून्. तथा गुरुका अतिशया आमर्षौषध्याद्या लब्धयस्तैः समृद्धान्. संभाव्यते हि सम्यक्साधुत्वे लब्धिप्रादुर्भावः, तथा धर्मप्रथायाः पात्राणि धर्मप्रथापात्राणि, न तु न-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ष्टादिवत् केवलकीर्तिपात्राणीति भावः. तथा आस्तामितरैर्जैनैः, वरश्रीभिर्महेंद्रैरपि नंदिषेणादिवद्वंदिता गुणा येषां ते वरश्रीमहेंद्रवंदितगुणास्ततः पूर्वपदेन कर्मधारयस्तांस्तथा. एवं पंचपरमेष्टिपदैर्विवृतायामस्यां गाथायां कश्चिदाह—ननु यत्प्रसादादुपलब्धा अमी पंच परमेष्ठिनः, समवगता जीवादयः पदार्थाः, आसादितं बोधिरत्नं, उन्मीलितं विवेकलोचनं तानंतरंगोपकारिणः स्वगुरूनप्रणिदधानेन किं नाम प्रणिहितं त्वया? अत्रोच्यते उत्तरं—परमबांधव! सत्यं वदन्नसि, शिष्याणां हि मुख्यवृत्त्या गुरव एव प्रणिधेयाः, न हि मम पितृभ्यामधिकप्रसादाः सद्गुरुपादाः क्षणमपि मुंचंति चेतः, अत्रार्थे प्रकटगुरुनामधेया साक्षिणीयमेव गाथा, तद्यथा—' धम्मपहेत्यादि ' धीरोदात्तचारित्राः श्रीधर्मप्रभसूरयस्तेभ्यः प्राप्तवरा लब्धगच्छाधिपत्यप्रसादाः ' सिरिमहिंदित्ति ' पदैकदेशे पदसमुदायोपचारात् श्रीमहेंद्रप्रभसूरयस्तैश्चिरसंचितत्वेन वंदिताः पुंजीकृता ये गुणा ज्ञानदर्शनादयस्तान् वंदे स्तवीमि. इह पदादिव्यतिरेकेण केवलगुणवंदनं शरन्निशावसरलब्धप्रसरशशधरकरनिकरनिर्मला श्रीगुरूणां गुणाः परमां प्रौढिं प्राप्ता इत्यावेदनार्थं गुणा एव तत्वतः प्रणिधेयाः, न कस्यापि व-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पुरिति ज्ञापनार्थं च. कथंभूतान् तान्? सामान्येन त्रिषु ज्ञानदर्शनचारित्रेषु तिष्टंतीति त्रिस्थाः, प्रकृष्टास्त्रिस्थास्त्रिस्थतरास्तान्, तथा नरंतिस्म प्रस्तावात्साधुमनांसि पूरयंतिस्मेति भृतवंतः. तथा परं प्रकृष्टं यथा नवति ज्वलज्ज्वलनकरालेऽपि कलिकाले स्वयशःपरिमलविस्तारणेनागुरूनिवागुरून्. तथा गुरुकाः प्रकर्षप्राप्ता अतिक्रांता शतमिति संख्या यैस्तेऽतिशताः, शमः कषायजयस्तेनेद्धाः प्रवृद्धाः, उपशमसमेता हि गुणा गरिमाणं दधति, तत्प्रधानत्वान्नामण्यस्य, ततो द्वंद्वः, तान् गुरुकातिशतशमेद्धान्. तन एवंविधान् परमगुरूणां श्रीमहेंद्रप्रनसूरिपादानां गुणान् स्तवीमीति संटंकः. अनेन स्वस्य तच्छिष्यपरमाणुता प्रतिपादिता द्रष्टव्या. ॥ १ ॥ एवमिष्टदेवगुरूनभिवंद्याथास्य शास्त्रस्योपदेशरूपत्वादुपदेशानां च वाङ्मयत्वादुचितं वाक्प्रणिधानमाह—

॥ मूलम् ॥—पुव्ववहा पुसपया। तिमग्गगा सायरे ठिया सम्मं ॥ अवणेउ पावपंकं। जिनवाणी तियससरियव्व ॥ २ ॥ व्याख्या—रागादिजेतृत्वाज्जिना अर्हंतस्तेषां वाणी पापं ज्ञानावरणाद्यसत्कर्म तदेव सद्गतिगमनविघ्नत्वान्निर्मलस्यात्मनः कलुषीकरणाच्च पंकः कर्ममल-

For Private And Personal Use Only

स्तं प्रकरणकर्तुः श्रोतुश्चापनयतु. आशिषोऽर्थेऽत्र पंचमी. वक्तुर्वीतरागत्वेन तद्वाचोऽपि तद्रूपत्वात्ततः पापपंकापनयनाशंसनं वृथैवेति चेन्न जक्तिवाक्यत्वादस्य तद्भक्तेश्च कर्मनिर्जराहेतुत्वेनेष्टकार्यसिद्धेरवश्यं जावित्वात्. यदागमः—जत्तीइ जिनवराणं । खिज्जंति पुव्वसंचिया कम्मा ॥ केव? त्रिदशसरिदिव, तिस्रो जन्मयौवनच्यवनरूपा दशा अवस्था येषां ते त्रिदशा देवास्तेषां क्रीमाद्युपयोगित्वात्सरिन्नदी रूढ्या गंगा, यथा सा मज्जनादिना जनानां पंकमपनयतीति. कथंनूता जिनवाणी? पूर्वाण्युत्पादादीनि पंथा मार्गो यस्या सा पूर्वपथा, द्वादशांगीगतत्वेऽप्यस्याः पूर्वपथत्वजणनं पूर्वाणां प्राधान्यख्यापनार्थं तथा पुण्यहेतुत्वात्पुण्यानि सर्वस्वलक्षणयोगात्पूर्णानि वा पदानि विजक्त्यंतानि यस्यां सा पुण्यपदा पूर्णपदा वा. त्रिजिः सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्ररूपैरुत्पादव्ययध्रौव्यरूपैर्वा मार्गैर्गच्छतीति त्रिमार्गगा. तथा सम्यक्सामस्त्येन सादरेऽप्रमत्ते स्थिता. इयं ह्युच्चरणक्षणे क्षणमात्रं प्रमादिष्वप्यवतिष्ठते. न पुनः सामस्त्येन सर्वकालमिति सम्यग्ग्रहणं. त्रिदशसरित्पक्षे पूर्वस्यां दिशि पंथा प्रवाहमार्गो यस्याः सा पूर्वपथा, पद्महृदान्निर्गतायास्तस्याः प्रथमं त्रयोविंशानि पंचयोज०

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

शतानि यावत्पूर्वाभिमुखं प्रवृत्तेः, पुण्यानि जिनचक्रधराद्यभिषेकोचितत्वात्पवित्राणि पयांसि यस्याः सा पुण्यपया, त्रिभिर्मार्गैः स्वर्भूर्भुवो रूपैर्गच्छतीति त्रिमार्गगा, लोकरूढ्या विशेषणमिदं. सागरे समुद्रे सम्यक्सामस्त्येन स्थिता, यद्यपि तटासन्नशालेयादिसेकार्थं कुटुंबिभिरा-हृतं गंगाजलं क्वचित्कणं तिष्ठति, तथापि सामस्त्येन सागर एवेति भावः, ईदृग्विशेषणाः शीतादयोऽपि सरितः संति, बृहत्प्रमाणाश्च ताः, परं सन्निहितत्वाद्भारतानां जनानां गंगै-वोपयोगिनीति गंगाग्रहणं कृतं. अनेन गाथाद्वयेनादिमं मंगलमभिहितं, मध्यमंगलं तु जि-नपूजावसरे जिननामग्रहणेन, अंत्यमंगलं तु ' जाव सिरिवीरतित्थमिति ' गाथायां श्रीवीर-जिननामग्रहणेन वक्ष्यते. एतच्चैवं त्रिषु स्थानेषु स्थितं रत्नमिव समग्रमपि शास्त्रं द्योतयन्नि-र्विघ्नसूत्रार्थपारप्रापणादिप्रयोजनजातं साधयति. ॥ २ ॥ अथ काकदंतपरीक्षावन्निरभिधेयं शास्त्रं न श्रोतॄणां प्रवृत्तिनिमित्तं भवतीत्यभिधेयाभिधित्सयाह—

॥ मूलम् ॥—चिंतियसुहयं सुहयं । जणाण सुरसत्थसंगयं वोत्थं ॥ गुरुवयणाणं चिंता-मणिंव उवएससारमहं ॥ ३ ॥ व्याख्या—अत्र शास्त्रेऽहमुपदेशसारं वक्ष्ये भणिष्यामीत्यन्वि-

For Private And Personal Use Only

वा न हंतव्या इति घोषणात्. यदाचारांगसूत्रं—जे य अईया जे य पडुप्पन्ना जे य आगमिस्सा अरिहंता भगवंतो सव्वे ते एवमाइक्खंति, एवं भासंति, एवं पन्नवंति, एवं परूवंति, सव्वे पाणा सव्वे भूया सव्वे जीवा सव्वे सत्ता न हंतव्वेत्ति. प्राणा द्वित्रिचतुः प्रोक्ताः । भूताश्च तरवः स्मृताः ॥ जीवाः पंचेंद्रियाः प्रोक्ताः । शेषाः सत्वा उदीरिताः ॥ १ ॥ हितोऽपि कश्चिद्दरिद्र इव न किंचिद्दातुं क्षमः स्यादित्याह. सर्वासां लब्धिऋद्धीनां हेतुः कारणं, धर्मजन्यत्वात्तासां. इह लब्धय आमर्षौषध्याद्याः, ऋद्धयस्तु करितुरगाद्या अनेकविधाः. दानशौंडोऽपि कश्चित्तथाविधेन्यवन्न परस्यारिष्टभंजनः स्यादित्याह. उपसर्गवर्गं प्राणिनां स्वपरकृतपीडाकदंबं प्रणाममित्रवन्निरुपद्रवस्थानदानतो हरतीत्युपसर्गवर्गहरणः. एवंविधोऽपि कश्चित्स्वयं सौशील्यादिगुणहीनः स्यादित्याह—गुणाः शीलसत्यसत्वादयस्त एव परमरमणीयत्वान्मणयस्तेषामाधारत्वाज्जलकर इव रत्नाकरः, अनेन सर्वजगज्जंतुजातजीवातुः सर्वसमृद्धिहेतुः सर्वोपसर्गवर्गहरणः स्वयं च सर्वगुणाधारोऽयं धर्मः सार्वभौम इव शेषपुरुषार्थेषु विभ्राजते, तेषां सामस्त्येनैतल्लक्षणायोगात्. ॥ ५ ॥ न चैतन्मयैवोच्यते, किंतु समग्रैरपि विद्-

शतानि यावत्पूर्वाभिमुखं प्रवृत्तेः, पुण्यानि जिनचक्रधराद्यभिषेकोचितत्वात्पवित्राणि पयांसि यस्याः सा पुण्यपया, त्रिभिर्मार्गैः स्वर्भूर्भुवो रूपैर्गच्छतीति त्रिमार्गगंगा, लोकरूढ्या विशेषणमिदं. सागरे समुद्रे सम्यक्सामस्त्येन स्थिता, यद्यपि तटासन्नशालेयादिसेकार्थं कुटुंबिभिरा-हृतं गंगाम्भः कश्चित्क्षणं तिष्ठति, तथापि सामस्त्येन सागर एवेति भावः, ईदृग्विशेषणाः शीताद्योऽपि सरितः संति, बृहत्प्रमाणाश्च ताः, परं सन्निहितत्वाद्भारतानां जनानां गंगैवोपयोगिनीति गंगाग्रहणं कृतं. अनेन गाथाद्वयेनादिमं मंगलमभिहितं, मध्यमंगलं तु जिनपूजावसरे जिननामग्रहणेन, अंत्यमंगलं तु ' जाव सिरिवीरतित्थमिति ' गाथायां श्रीवीरजिननामग्रहणेन वक्ष्यते. एतच्चैवं त्रिषु स्थानेषु स्थितं गृहमिव समग्रमपि शास्त्रं द्योतयन्निर्विघ्नसूत्रार्थपारप्रापणादिप्रयोजनजातं साधयति. ॥ २ ॥ अथ काकदंतपरीक्षावन्निरभिधेयं शास्त्रं न श्रोतॄणां प्रवृत्तिनिमित्तं भवतीत्यभिधेयाभिधित्सयाह—

॥ मूलम् ॥—चिंतियसुहयं सुहयं । जणाण सुरसत्थसंगयं वोच्छं ॥ गुरुवयणेणं चिंतामणिंव उवएससारमहं ॥ ३ ॥ व्याख्या—अत्र शास्त्रेऽहमुपदेशसारं वक्ष्ये भणिष्यामीत्यभि-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

वा न हंतव्या इति घोषणात्. यदाचारांगसूत्रं—जे य अईया जे य पडुप्पन्ना जे य आगमिस्सा अरिहंता भगवंतो सव्वे ते एवमाइक्खंति, एवं भासंति, एवं पन्नवंति, एवं परूवंति, सव्वे पाणा सव्वे भूया सव्वे जीवा सव्वे सत्ता न हंतव्वेत्ति. प्राणा द्वित्रिचतुः प्रोक्ताः । भूताश्च तरवः स्मृताः ॥ जीवाः पंचेन्द्रियाः प्रोक्ताः । शेषाः सत्वा उदीरिताः ॥ १ ॥ हितोऽपि कश्चिद्दरिद्र इव न किंचिद्दातुं क्षमः स्यादित्याह. सर्वासां लब्धिऋद्धीनां हेतुः कारणं, धर्मजन्यत्वात्तासां. इह लब्धय आमर्षौषध्याद्याः, ऋद्धयस्तु करितुरगाद्या अनेकविधाः. दानशौंडोऽपि कश्चित्तथाविधेन्द्रयवन्न परस्यारिष्टभंजनः स्यादित्याह. उपसर्गवर्गं प्राणिनां स्वपरकृतपीडाकदंबं प्रणाममित्रवन्निरुपद्रवस्थानदानतो हरतीत्युपसर्गवर्गहरणः. एवंविधोऽपि कश्चित्स्वयं सौशील्यादिगुणहीनः स्यादित्याह—गुणाः शीलसत्यसत्वादयस्त एव परमरमणीयत्वान्मणयस्तेषामाधारत्वाद्रत्नाकर इव रत्नाकरः, अनेन सर्वजगज्जंतुजातजीवातुः सर्वसमृद्धिहेतुः सर्वोपसर्गवर्गहरणः स्वयं च सर्वगुणाधारोऽयं धर्मः सार्वभौम इव शेषपुरुषार्थेषु विभ्राजते, तेषां सामस्त्येनैतल्लक्षणायोगात्. ॥ ५ ॥ न चैतन्मयैवोच्यते, किंतु समग्रैरपि विद्व-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ङ्किरित्याह—

॥ मूलम् ॥—चउसुवि पुरिसढेसु । धम्मं चिय उवइसंति धुरि विवु[illegible] ॥ जं अच्छका-ममोरका । धम्मेण जणे जणिज्जंति ॥ ६ ॥ व्याख्या—विबुधा विद्वांसश्चतुर्ष्वपि पुरुषार्थेषु गणनायां धुर्यादौ धर्ममेवोपदिशंति, धर्मोऽर्थः कामो मोक्षश्चेति. कोऽत्र हेतुरिति चेदुच्यते यद्यस्मात्कारणाद्धेषा अर्थकाममोक्षास्त्रयः पुरुषार्था जने लोके एव शब्दस्य गम्यमानत्वाद्ध-र्मेणैव जन्यंते उत्पाद्यंते, यो हि यमुत्पादयति नवति स गणनायां तस्मादुपरिवर्ती दधिन-वनीतादिगणनायां दुग्धवत्. अथ प्रथमं धर्मस्यार्थंप्रति जनकत्वे उपपत्तिमाह—

॥ मूलम् ॥—अलसत्तणेवि कस्सइ । होइ सिरी उज्जमेवि नन्नस्स ॥ अदिठसाहणं तो । धम्मो चिय जयइ तद्देगो ॥ ७ ॥ व्याख्या—कश्चित्पुंसोऽलसत्वेऽप्यव्यवसायमकुर्वतोऽ-पि श्रीर्लक्ष्मीर्नवति, अन्यस्य पुनरुद्यमेऽपि व्यवसायं कुर्वतोऽपि न नवति, प्रतिप्राणिप्रसि-द्धमेतत्. एतावता धर्मस्य किमायातमित्याह—ततस्तस्मात्कारणात्तत्र श्रियो नवनेऽदृष्टसा-धनमदृष्टहेतुरेकोऽसहायो धर्म एव जयतीति, व्यवसायमूला लक्ष्मीरिति तावज्जनश्रुतिः. य-

For Private And Personal Use Only

दाहुः—न हु मद्दुमइस्स वहे । मज्के कमलाण नेव खीरोए ॥ ववसायसायरेस्सु । पुरिसाण लछी फु ृ वसइ ॥ १ ॥ परं केषांचिद्व्यवसायं विनापि नवंती, अपरेषां च व्यवसायेनापि न नवंती लक्ष्मीः स्वस्य कमप्यन्वयव्यतिरेकानुविधायिनमदृष्टमपरमेव हेतुमपेक्षते, स च धर्म एवेति तात्पर्यं. यतः—उन्नवंती विना यत्न–मनवंती च यत्नतः ॥ लक्ष्मीरेव समाख्याति । विशेषं पुण्यपापयोः ॥ १ ॥ एवं धर्ममूलत्वमर्थस्योपदर्श्य कामस्यापि तदाह—

॥ मूलम् ॥–एगस्स कामियसुहं । बहुसमाणेति नोगसंयोगे । इअरस्स न तारिसयं । को इह हेउ विणा धम्मो ॥ ८ ॥ व्याख्या–इहैकस्य कस्यचिनूनः कामिकं वैषयिकं सुखं बहु प्रनूतं दृश्यते, इतरस्य पुनर्नैतादृशमल्पमेवेत्यर्थः. ननु नोगसामग्र्या वृद्धिह्रासाभ्यां तस्यापि वृद्धिह्रासौ नविष्यत इत्याह–समाने नोगसंयोगे सदृश्यामपि धनवसनासनशयनन्नवनवनितावाद्यगेयगंधद्रव्यादिकायां यत एवं तत इह कामिकसुखस्य बहुत्वे स्तोकत्वे वान्वयव्यतिरेकाभ्यां धर्मं विना कोऽन्यो हेतुः? न कोऽपीति. अयं नावः–यदि नोगांगान्येव केवलं कामिकसुखंप्रति हेतवः स्युस्तदा तेषु तुल्येषु तदपि तुल्यमेवोपलभ्येत, न चोपलभ्यते त-

तोऽवसीयते, तस्याप्युपचयेऽव्यभिचारी हेतु धर्म एवेति स्थितं. ॥ ४ ॥ ननु नवतासर्थकामौ धर्महेतुकाविति, परं पुण्यपापक्षये मोक्ष इति वचनात्कथं मोक्षस्य तन्मूलत्वमिति परप्रश्नावकाशमाशंक्योपपत्तिपूर्वं तदाह–

॥ मूलम् ॥—धम्मझ्झाणं आलं-बिऊण जं सुक्कमोअरइ खवगो ॥ ता तेण निम्मिउ किर । मुक्खोवि गुअत्तए धम्मं ॥ ए ॥ व्याख्या—यस्मात्कारणात् क्षपयति पूर्वबद्धं कर्मेति क्षपकः साधुर्धर्मध्यानमेवावलंब्य शुक्लध्यानमवतरति, नन्वेतावता मोक्षस्य किमायातमित्याह—ततस्तेन शुक्लध्यानेन निर्मितो निष्पादितो मोक्षश्चतुर्थः पुरुषार्थोऽपि प्राडुर्नवनं धर्ममेवानुवर्तते. इदमत्र हृदयं—मोक्षस्तावच्छुक्लध्यानं विना न नवतीति प्रसिद्धं सैद्धांतिकानां, सिद्धिगइ सुक्कझाणेणेति ' वचनात्. तस्य च क्षांत्यादीनि चत्वार्यालंबनानि. यत्स्थानांगे—सुक्कस्स णं झाणस्स चत्तारि आलंबणा पन्नत्ता, तं जहा–खंती १ मुत्ती २, मद्दवे ३, अज्जवे ४ क्षांत्यादयश्चैते धर्मस्यैव स्वरूपनूताः. यदागमः–खंती अज्जव मद्दव । मुत्ती तवसंयमे य बोधव्वे ॥ सच्चं सोअं आकिंचणं च । बंजं च होइ जइधम्मो ॥ १ ॥ ततश्च

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

यथा सोपानबलेन संजातः समुत्तुंगसौधशिखराध्यारोहः सोपानत्यागेऽपि सोपानहेतुक इति व्यपदिश्यते. तथा धर्मध्यानालंबनेनासादितशुक्लध्यानाद्भिना जावी मोक्षस्तद् व्युपरमेऽपि तद्धेतुक एवेति कथं न धर्मस्यापि मोक्षजनकत्वमाह? पूर्वं जिनधर्मप्रशंसां प्रतिज्ञाय किमेवं सामान्येन धर्म एव स्तूयते? अत्रोच्यते–नैवं, विशेषणबलेन जिनधर्मस्यैव प्रतीयमानत्वात्. शेषधर्मेषु स्थावरादिजेदैर्जीवापरिज्ञानेन तद्भितत्वायोगात्. एवं सर्वलब्धिहेतुत्वमपि तीर्थंकरलब्धेः सम्यक्त्वनिबंधनाद् द्वितीयगाथायामप्यर्थकाममोक्षजनकत्वं धर्मस्य न्यस्यता जिनधर्म एव साक्षादन्यथापि धर्मांतराणां मोक्षंप्रत्यजनकत्वात्. ननु कोऽयं कदाग्रहो यद्धर्मनाम्नि समानेऽपि जिनधर्मस्यैव प्राधान्यमुद्घुष्यते? अत्रोच्यते–नात्र कश्चित्कदाग्रहः, किंतु परीक्षाक्षमाणां गुणवत्स्वेवादरो युक्तो न निर्गुणेषु, गुणाश्च वक्ष्यमाणयुक्त्या जिनधर्म एव सामस्त्येनावतिष्ठंते. अतो निर्गुणधर्मपक्षविक्षेपेण तमेव श्लाघामहे वयं, न हि मध्यस्थोऽपि धूर्तैः कल्पितहेमनामां पित्तलामपि जात्यहेमबुद्ध्या गृह्णीयात्. गृह्णन् वाऽपायपात्रं स्यादित्येतदेवाह–

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ मूलम् ॥—नामेण चिय धम्मं । गहिऊण जणा लहंति दोगच्चं ॥ ता कणयंव प-रीस्का-पुव्वं गिह्णंति तं धीरा ॥ १० ॥ व्याख्या—जना मंदमतयो सूत्रांतरीयकल्पितेन नाम्नैव नाममात्रेण धर्मोऽयमित्याकर्ण्य तं धर्मं गृहीत्वा दौर्गत्यं नारकादिभावमुपलक्षणाद् दुर्यशोऽपि लभंते, यत एवं ततो धिया राजंत इति धीरा मतिमंतः कनकमिव परीक्षापूर्वं तं धर्मं गृह्णंति, तथा च न ते दौर्गत्यं लभंते, किंतु प्रत्युत सद्गतिभाजो भवंति. अयमर्थः—यथा धूर्तेभ्यः कनकमिति नाम श्रुत्वा पित्तलां कनकधिया गृह्णतो जना दौर्गत्यं दारिद्र्यं दुर्यशश्च लभंते, धीमंतस्तु तदेव कनकं परीक्षामादाय काले संपन्नाखिलाभिलाषाः सुखिनो भवंति, तथा धर्मविषयापि भावना कार्या, सा च कृतैव परीक्षा कनकस्य धर्मस्य च प्रायो जनानां दुरवबोधेति नामग्राहमाह—

॥ मूलम् ॥—कणए हुंति परिस्का । कसछेअणतावताडणाईहिं ॥ धम्मे उवसमकरुणा-बंभअदंभत्तणाईहिं ॥ ११ ॥ व्याख्या—इह कनके सुवर्णे शुद्धाशुद्धत्वपरिज्ञानाय परीक्षाः कषादिभिः प्रकारैर्भवंति, तत्र कषः कषापले घर्षणं, छेदनं द्वैधीकरणं, तापोऽग्निना

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

गाञनं ताडनं घनाद्यभिघातः, आदिशब्दाद्बंधस्पर्शादिपरिग्रहः. धर्मे धर्मविषये पुनः परीक्षोपशमादिभिः प्रकारैर्भवंति, तत्रोपशमः सत्यां शक्तौ सापराधेऽपि क्रोधनिग्रहः, करुणा सर्वसत्वेष्वहिंसाबुद्धिः. ब्रह्म मैथुनेच्छानिरोधः, अदंभत्वं निर्मायता सत्यव्यवहृतिरिति यावत्. आदिशब्दात्तपोध्यानादिपरिग्रहः. ॥११॥ एताश्च परीक्षा जिनधर्म एव प्राप्यंते नापरत्रेत्याह—

॥ मूलम् ॥— उवसमसारं चरणं । भणइ जिणो न उ परे मए तेसिं ॥ जं देवरिसी दिठा । सवमाणा थोवकज्जेवि ॥ १२ ॥ व्याख्या—उपशमः प्रागुक्तार्थः, स एव सारं तत्वं यत्र तदुपशमसारं चरणं चारित्रं सर्वं वाक्यं सावधारणं भवतीति जिन एव भणति प्रतिपादयति, न तु परे शिवादयः, कथमेतदवसीयत इति चेदुच्यते तच्छास्त्रबलादेतदेवाह— यद्यस्मात्कारणात्तेषां तीर्थांतरीयाणां मते देवाश्च ऋषयश्चेति देवऋषयः, आस्तां भृशापराधे, स्तोककार्ये स्वल्पेऽप्यपराधे परं शपंत उपलक्षणत्वाद् घ्नंतश्च दृष्टाः, प्रज्ञाचक्षुषोपलब्धाः. श्रूयते च तदागमे— अहं तवोत्पत्तिं जानामीति वाङ्मात्रश्रवणाज्जातरोषो रुद्रस्तीक्ष्णया स्वकनिष्ठनखशिखया प्रजापतेः पंचमं शिरश्छिछेद. अयं यज्ञभागं न लभतामिति दक्षेणेत्युक्ते

For Private And Personal Use Only

स एव तन्मूलं तस्याध्वरध्वंसं चकार. तथा—ब्राह्मणातिक्रमे दोषे । द्वादश्यामप्यपारणे ॥ अंनसा केवलेनाद्य । करिष्ये व्रतपारणं ॥ १ ॥ इति ध्यात्वा मुहूर्तशेषायां द्वादश्यां नीरमात्रमुपभुंजानं परमभागवतमंबरीषं राजानं हंतुं कालिंद्यां स्नात्वा समागतः प्राग्निमंत्रितो दुर्वासाऋषिः कृत्यां निर्मितवानित्यादि कियडुच्यते? ये चैवं स्वल्पेऽपि कार्ये परस्मै क्रुध्येयुस्ते कथमुपदिशेयुः? यतः—गुणसुठ्ठिअ चिय परं । गावेइ गुणेसु सुपसिद्धमिणं ॥ न हि बुड्डुंतो सोएण । अप्पणा तारए अन्नं ॥ १ ॥ जिनाः पुनर्घोरोपसर्गकारिभ्योऽपि मनसाप्यकुप्यंतः परेषामुपशमं सम्यगुपदिशंतीत्युपशमपरीक्षा जिनधर्म एव प्राप्यते, नापरत्रेति स्थितं. ॥ १२ ॥ अथ जिनधर्मस्यैव द्वितीयपरीक्षाक्रमरवमाह—सो धम्मो जह्व दया । सा उ दया जह्व जीवविन्नाणं ॥ जह जीवेसु जिणाणं । नाणं सन्नाण तह नत्थि ॥ १३ ॥ व्याख्या—धर्मः स उच्यते यत्र दया स्यात्, उक्तं च—रोमाली कूर्मपृष्टे चेद् । द्विजाली चेद् द्विकानने ॥ तमिस्रासु भवेज्ज्योत्स्ना । तदा धर्मो दयां विना ॥१॥ दया च वाङ्मात्रेण न भवतीत्याह—तुरेवकारार्थः, दया सैव प्रमाणं यत्र जीवानां प्राणिनां विज्ञानं त्रसस्थावरादिभेदेन विशेषाव-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

बोधो भवति. ततश्च यथा जीवेषु पृथिव्यप्तेजोवायुवनस्पतित्रसेषु विषयभूतेषु निर्मलकेवल-ज्ञानोपलब्धसकलद्रव्यपर्यायाणां जिनानां ज्ञानमस्ति, न तथा विभंगज्ञानवशाद् वैपरीत्येन ज्ञातज्ञेयैकदेशानामन्येषां हरिहरादीनां. अत एव तेऽग्निहोत्रविधानतिलादिप्रदाननित्यस्नान-सरःखननद्रुमारोपणादिभिरारंभबहुलानुष्ठानैर्धर्ममुपदिशंतिस्म. इदमुक्तं भवति—ते हि प्र-थमं जीवमेव सम्यग्नोपलक्षयंति, ततस्तद्विषयां दयां कथमुपदिशंतीति. करुणापि तत्वतो जिनमत एवास्तीति. प्रतिपत्तव्यं ॥ १३ ॥ अथ ब्रह्माधारत्वं जिनधर्मस्याह—

॥ मूलम् ॥—देवा रिसिणोवि परे । जं अविरामं रमंति रमणीहिं ॥ तम्हा बंभयस्स-वि । जिणमयमेयं अवट्ठंभो ॥ १४ ॥ व्याख्या—यत्परे जैनेभ्यो भिन्ना देवा ऋषयश्चाविरा-मं निरंतरं रमणीभिः स्त्रीभिः सह रमंते क्रीडंति, तथा च श्रूयते-गिरीशस्य गौरी सदा स-न्निहिता, हरेर्लक्ष्मीः, ब्रह्मणः सावित्री, तथाऽत्रेरनसूया, वसिष्ठस्यारुंधती, गौतमस्याहल्या चेति. न चैवं स्त्रीपरिग्रहे सत्यजिह्मब्रह्मता तेषामुच्यमाना विचारचतुराणां चेतांसि चमत्क-रोति. यदुक्तमुत्तराध्ययने—विभूसा इत्थिसंसग्गो । पणीयं रसभोयणं ॥ नरस्सत्तगवेसिस्स ।

For Private And Personal Use Only

विसं तालउडं जहा ॥१॥ अन्येऽप्याहुः—अग्निकुंभसमा नारी । घृतकुंभसमो नरः ॥ ये रक्तास्ते विलीयंते । विरक्तास्ते दिवं गताः ॥१॥ तथा च भागवतं वक्ति—मात्रा स्वस्रा दुहित्रा वा । न विविक्तासनो भवेत् ॥ बलवानिंद्रियग्रामः । पंडितोऽप्यत्र मुह्यति ॥१॥ ततश्चैवं स्वयं विषयविह्वल-मनसस्ते विषयवैरस्यमुपदिश्य कथं श्रोतॄन् ब्रह्मव्रते स्थापयंति? प्रत्युत—गृहाश्रमपरो धर्मः । न भूतो न भविष्यति ॥ पालयंति नराः शूराः । क्लीवाः पाखंडमाश्रिताः ॥ १ ॥ अपुत्रस्य गतिर्नास्ति । स्वर्गो नैव च नैव च ॥ तस्मात्पुत्रमुखं दृष्ट्वा । पश्चाद्धर्मं समाचरेत् ॥ २ ॥ इत्याद्युक्तिभिर्विश्वमपि व्यामोहयंति, यत एवं ततो ब्रह्मव्रतस्याप्यन्यत्र निराधारस्य सत एतज्जगत्प्रसिद्धं, जिनमत एवावष्टंभ आधारो वर्तते. अत्र देवानामृषीणां च सर्वथा स्त्रीसंगाभावात्. ॥ १४ ॥ अथादंभताप्यत्रैव वर्तत इत्याह—

॥ मूलम् ॥—अन्नमए देवाणं । माया माया जयस्स जइ होइ ॥ तो भावकरणसच्चं । अदंभया जिणमयंमि ठिया ॥ १५ ॥ व्याख्या—यदीत्यभ्युपगमे, अन्यमतेऽपरशासने देवानां माया व्यामोहनात्मिका जगतो विश्वस्य माता प्रसवित्री भवति, आस्तां परवंचनादिकं

उप-
चिंता०
३०

तेषां, ह्येषा देवनरनारकादिका विश्वसृष्टिरपि मायाप्रवर्तितैवेति तत्वं. तथा च तद्वचः—अहं कृत्स्नस्य जगतः । प्रभवः प्रलयस्तथा ॥ मत्तः परतरं नान्य–त्किंचिदस्ति धनंजय ॥ १ ॥ ये चैव सात्विका भावा । राजसास्तामसाश्च ये ॥ मत्त एवेति तान् विद्धि । नन्वहं तेषु ते मयि ॥ २ ॥ ह्येषा गुणमयी देवी । मम माया दुरत्यया ॥ मामेव ये प्रपद्यंते । मायां मे तां तरंति ते ॥ ३ ॥ यद्येवं तत एव वयं वच्मोऽदंभता निर्मायता जिनमत एव स्थिता विश्रांता, कासावदंभतेत्याह—' भावकरणसच्चंति ' भावसत्यं करणसत्यं च, तत्र भावश्चित्ताध्यवसायः, करणं क्रिया शरीरव्यापारः, तदंतर्गतत्वाद्वचनमपि. ततश्च मनोवचःकर्मभिरशठैर्भाव्यं न पुनर्बकोटवन्मनसि विसदृशमध्यवसायं बाह्यवृत्त्या जनमनरंजनपरैः स्थेयं. इत्येवंरूपा निर्दंभता जिनमत एवावतिष्ठते, ' एसा जिणाण आणा कज्जे सच्चेण होअव्वमिति ' वचनात्. इत्युक्तश्चतसृणामपि परीक्षाणां जिनधर्म एव सम्यग्निर्वाहः. ॥ १५ ॥ अत्राह कश्चिन्मुग्धमतिः—नन्नु किमेताभिर्मुधा मनोऽस्वास्थ्यकारिणीभिः परीक्षाभिः? यावता योऽपि सोऽपि धर्मः प्रतिपत्तव्य एवेत्याह—

॥ मूलम् ॥—सुपरिक्खियंमि कणए । भवंति नवणंमि इक्कनवनोगा ॥ आमुक्खं सुक्खजरो । धम्मे सुपरिक्खिए होइ ॥ १६ ॥ व्याख्या—अगूढार्था, नवरमिह यथैकनवनोगकारणमपि कनकं चतुरैः परीक्ष्याङ्गियते, ततो नवशतहितस्य मोक्षावधिविविधसुखप्रदानक्षमस्य धर्मस्य परीक्षा सुतरां कार्येति नावः. ॥ १६ ॥ मोक्षहेतुकत्वमेवास्य धर्मस्य युक्तिपूर्वमाह—

॥ मूलम् ॥—गुणरयणनाणवरजल—जलनिहिणा जो जिणेण उवइठो ॥ अजयंव देइ धम्मो । अइरा अयरामरत्तं से ॥ १७ ॥ व्याख्या—स धर्मः सेव्यमानः सन्नमृतमिवाचिरादल्पकालेन, जरा वयोहानिः, मरणं मरः स्वरांतत्वादल्, न विद्यते जरामरौ येषां तेऽजरामराः सिद्धास्तद्भावोऽजरामरत्वं तद्ददाति. कोऽसौ धर्म इत्याह—यो जिनेनार्हतोपदिष्टः, हेतुत्वेन विशेषणमिदं, कथंनूतेन जिनेन? गुणा मूलगुणादयस्त एव निर्मलत्वाद्रत्नानि, तथा ज्ञानेषु वरं प्रधानं केवलज्ञानं तदेवापरिमितत्वाज्जलं, तयोराधारत्वाज्जलनिधिः समुद्रस्तेन तथा, इदमपि विशेषणमुपदेष्टुर्जिनस्य हेतुत्वेन व्याख्येयं. गुणित्वात्केवलित्वाच्चेत्य-

र्थः. इदमुक्तं भवति—जिनो हि केवलज्ञानेन कर्मणां बंधमोक्षहेतून् सम्यग्जानाति, ज्ञात्वा च मोक्षोपायं जंतूनामुपदिशंति, गुणवांश्चासौ, ततस्तद्वाचि विश्वासं दधानास्ते तदुक्तमनुतिष्ठंतोऽचिरान्मोक्षं लभंते. ॥ १७ ॥ एतदेव दृष्टांतेन समर्थयति—

॥ मूलम् ॥—हुंति जहा अवरेहिं । जलेहिं पउराउ धन्नरासिउ ॥ मुत्ताहलनिप्पत्ती । होइ पुणो साइनीरेण ॥ १८ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं स्वातिनक्षत्रं गते सूर्ये जलधरेण यज्जलं मुच्यते तत्स्वातिनीरमित्युच्यते. ॥ १८ ॥ उपनयमाह—

॥ मूलम् ॥—एवं सुरनररिद्धी । हवंति अन्नाण धम्मचरणेहिं ॥ अक्खयमोक्खसुहं पुण । जिणधम्माउ न अन्नत्ता ॥ १९ ॥ व्याख्या—एषापि सुबोधा, नवरं ' अन्नाणेत्यादि, ' न विद्यते ज्ञानं येषां तेऽज्ञाना मिथ्यादृष्टयः सत्स्वपि मतिश्रुतावधिज्ञानेष्वज्ञानत्वमेषां ज्ञानफलस्याभावात्. यदाह—सदसदविसेसणाउ । भवहेउ जहिच्छिउवलंभाउ ॥ नाणफलाभावाउ । मिछदिट्ठिस्स अन्नाणं ॥ १ ॥ तेषां धर्मचरणैर्धर्मानुष्ठानैर्जलज्ज्वलनप्रवेशभृगुपातपंचाग्निसाधनादिभिरिति. ॥ १९ ॥ ननु जिनधर्मो मोक्षप्रदानक्षम इत्यवगतं, परं मोक्षस्यांतरांतरा-

यकारिणी येयममेयदुःखप्रभवा भवाटवी वर्तते सा कथमस्माभिरुल्लंघ्यते? उच्यते—अस्यैव बलेन तदाह—

॥ मूलम् ॥—कोहदवग्गिपलित्तं । माणगिरिनिअडिवंसिसंजुत्तं ॥ लोभगुरुविवरगहणं। बहुविहआसापिसाइगणं ॥ २० ॥ मोहतमपूरभरियं । उल्लंघिउं भवाडविं तुरिउं ॥ जिणधम्मविहियरक्खो । सत्तो सत्तो महासत्तो ॥ २१ ॥ व्याख्या—जिनधर्मेण समस्तविपत्पूरदूरीकरणदक्षेण विहिता रक्षा तत्तदुपद्रवेभ्यो यस्य स जिनधर्मविहितरक्षः सत्वः प्राणी भवाटवीं त्वरितं शीघ्रमुल्लंघयितुं शक्तः समर्थो भवति. ननु केन गुणेन भवस्याटवीत्वमारोप्यत इत्याह—कोप एव दाहहेतुत्वाद्दवाग्निर्दवानलस्तेन प्रदिप्तां प्रज्ज्वलितां, तथा मान एव दुर्लंघ्यत्वाद्गिरिः पर्वतः, निकृतिर्माया सैवात्यंतगहनत्वाद्वंशी वंशाली ताभ्यां संयुक्तां, मानगिरीत्यत्र दीर्घो, नियडिवंसी इत्यत्र च ह्रस्वः, दीर्घह्रस्वौ मिथो वृत्ताविति प्राकृतलक्षणवशात्, लोभ एव दुःपूरत्वाद्गुरु पातालप्रायं विवरं, तेन गहनां व्याप्तां, सर्वत्र जातावेकवचनं. तथा बहुविधा धनार्जनपाणिग्रहणपुत्रोत्पादादिका आशा एव विश्वघस्मरत्वात्पिशाचीगणा य-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

त्र तां, तथा मोहोऽज्ञानं स एव विवेकलोचनावारकत्वात्तमःपूरोंधकारप्रसरस्तेन जरितां पूरितां. न ह्येवंविधा जीषणा जवाटवी केवलं परस्यैव बलेन व्यत्येतुं शक्यते, यद्योरसं सत्त्वं न स्यादित्याह, महासत्व आपत्स्वप्यजीरुः. ॥ २०-२१ ॥ नन्वेवंविधापत्परित्राणे कथं नामधर्मस्य सामर्थ्यमुच्यते? वीरत्वावीरत्वं कथमिति चेडुच्यते, वीरजातत्वादित्याह—

॥ मूलम् ॥—घणसब्बअबकलिउ । पुरउंवि ठिउ परेहिं डुग्गिज्को ॥ सिरिवीराउ जाउ । धम्मोवि वहेइ वीरत्तं ॥ २२ ॥ व्याख्या— आस्तां वीरवंशे जाता मनुष्या एव वीरा जवंतीति, श्रीवीरादपश्चिमजिनाज्जातो धर्मोऽपि वीरत्वं वहति, यद्यपि सर्वेषामप्यर्हतां तुल्योपदेशत्वात्साधारण एव धर्मस्तथापि सांप्रतं श्रीवीरस्य तीर्थमित्येवमुच्यते. पक्षे वीरात्सुजटादिति. कथंजूतो धर्मः? घनैः सर्वसमुड्रोदकबिंडुज्योऽप्यधिकैः शास्त्राणामाचारादीनामर्थैः कलितः, तथा पुरतोऽपि स्थितः पुस्तकादिन्यस्ततयाग्रतोऽपि स्फुरड्रूपः, परैः शाक्यादिजिर्दुर्ग्राह्योऽवधारयितुमशक्यो ज्ञेयगहनत्वात्. वीरपक्षे—घनैः शस्त्रैः खड्गादिजिरस्त्रैर्गारुमादिजिः कलितः पुरतोऽपि स्थितो न तु पलायमानः, परैः शत्रुजिर्दुर्ग्राह्यः. एवं चास्य वीरत्वे कथमा-

For Private And Personal Use Only

त्परित्राणं दुर्घटमिति गाथार्थः. ॥ २२ ॥ अथ भंग्यंतरेणास्य विपक्षविक्षेपकत्वमाह—

॥ मूलम् ॥—जिणधम्मो गयराउ । सुबहुमउ असमसमरसंपत्तो ॥ विप्फुरियविविह-आसं । महइमहामोहरायबलं ॥ २३ ॥ व्याख्या— अयं जिनधर्मो मोहो मोहनीयं कर्म, स एव सर्वकर्मसु प्रबलत्वाद्राजा, महांश्चासौ मोहराजश्च महामोहराजस्तस्य बलं सामर्थ्यं मथ्नाति, कीदृशं तत्? विस्फुरता विविधा आशा यत्र तत्तथा, आशासारत्वात्तस्य धर्मः कथंभूतः? गतरागो रागस्य द्वेषाविनाभावित्वाद्गतद्वेष इत्यपि दृष्टव्यं. तथा सुबहूनां जीवानां मत इष्टोऽजयदत्वात्. तथाऽसमं निरुपमं समरसं प्राप्तः, निष्कषायत्वात्, अत्र 'गयराउ' इति विशेषणं प्राकृतव्युत्पत्त्या जिनधर्मस्य गजराजोपमां सूचयति, गजराज इवेत्यर्थः. स हि महान् माया लक्ष्म्या उहस्तको यस्य स महामोहः, स चासौ राजा च, तस्य बलं सैन्यं विस्फुरितविविधाश्वमपि मथ्नाति, एकेनापि गजराजेन बहवोऽप्यश्वा भज्यंत इति प्रतीतमेव. कथंभूतोऽसौ? सुबहुमदः, तथा असमं समरं संप्राप्तः, संग्रामांगणमागत इत्यर्थः ॥२३॥

एवं धर्मस्य परसामर्थ्यमुपदर्श्य संप्रति लोकंप्रति लोकोत्तरं तस्य वात्सल्यमाह—

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ मूलम् ॥—जम्मजरमरणदुक्खं । हरेइ संकप्पियं पिअं देइ ॥ सहिनाउपुत्तपणइणि—पिउमाऊहिं हिउ धम्मो ॥ २४ ॥ व्याख्या—धर्मः सख्यादिज्योऽपि हितो वत्सल इति समासार्थः. व्यासार्थस्त्वयं—इह प्रथमं सखा सखायंप्रति वत्सलः कुलशीलादिनिः साम्यात्, ततोऽपि भ्राता भ्रातरंप्रत्येकोदरजातत्वात्. ततोऽपि पुत्रः पितरंप्रति ततो लब्धात्मलाभत्वात्, ततोऽपि प्रणयिनी प्रियंप्रति तं विना सर्वशृंगारत्यागात्. ततोऽपि पिता पुत्रंप्रति स्वांशरूपत्वात्, ततोऽपि माता पुत्रंप्रति वत्सलात्तस्य कुक्षौ धारणात्पोषणाच्च, न च ततोऽप्यधिकं वात्सल्यं कस्याप्यस्ति. तथा चाहुः—

उपाध्यायाद्दशाचार्या । आचार्याणां शतं पिता ॥ सहस्रं तु पितुर्माता । गौरवेणातिरिच्यते ॥१॥ पतिता गुरवस्त्याज्या । न तु माता कथंचन ॥ गर्भधारणपोषाभ्यां । येन माता गरीयसी ॥ २ ॥ धर्मः पुनरेज्यः सर्वेज्योऽपि जीवंप्रति वात्सल्येनातिरिच्यते, यतोऽयं धर्मो जन्मजरामरणदुःखं हरति, संकल्पितं च प्रियं च ददाति. अयं नावः—हितः स उच्यते यो दुःखं हर्तुं सुखं च दातुं क्षमः स्यात्, दुःखे च मुख्यं दुःखं जन्मजरामृत्यवस्तन्नावे शेषदुःख

भावात्, न च [illegible]स्नेहा अपि मित्रादयः कस्यापि हरंति, धर्मः पुनरपुनर्नवं पदं प्रापयन् हरंत्येव. [illegible]ष्टमपि सुखं प्रदातुं धर्म एव प्रभुर्न मित्रादयस्तेभ्य[illegible] दाता सर्वस्यापि जगतः सुखित्वप्र[illegible]. ननु संकल्पितं प्रियं चेत्युभयपदोपादानं कस्मा[illegible] उच्यते—संकल्पितं विवक्षितजीवापेक्षया [illegible] सर्वजनापेक्षया, यदि संकल्पितमित्येतावदेवोच्यते तदा गर्तासूकरादीनां जगद[illegible]वाप्तिरिति धर्मजन्या स्यात्. प्रियमित्येवोच्यमानेऽजीर्णज्वरिणोऽपि सहसाका[illegible]जगद्दयितघृतदध्याद्युपभोगो धर्म कर्तृकः स्यात्, न चैतदिष्टं शिष्टानां, तस्मादुभयपदोपादानं न व्यर्थमिति गाथार्थः. अथ धर्मस्य संकल्पितदातृत्वं स्पष्टयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—जे नरसुरवरभोगा । जे जसबलरूवरिद्धिसंजोगा ॥ ते धम्मकप्पतरुणो । कुसुमाइं फलं पुणो सिद्धी ॥ ९५ ॥ व्याख्या — उत्तानार्था, न हीदृशमत्यद्भुतमस्य धर्मकल्पद्रुमस्य माहात्म्यं दृष्टांतमंतरेणाभिधीयमानं प्रतीतिमावहतीति दृष्टांतमाह—

॥ मूलम् ॥—उवभुंजिऊण नरसुर—रिद्धिं सिद्धिं गएण किर तत्तो ॥ वरपुप्फफला-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सार्ज । पत्तो धणसञ्चवाहेण ॥ २६ ॥ व्याख्या—किरेत्याप्तोपदेशे, नरसुरर्द्धिं मर्त्यामर्त्यसं पदमुपज्ज्य त्रयोदशे जवे सिद्धिं गतेन धनसार्थवाहेन श्रीयुगादीशजीवेन तस्मादधिकृताऽर्मकल्पद्रुमाङ्कराणां शेषजीवापेक्षया प्रकर्षवतां प्राग्गाथानिर्दिष्टानां पुष्पफलानामास्वादो रसानुजवः प्राप्त इति गाथार्थः. व्यासार्थस्तु कथानकेनोच्यते—

तन्वन्नाचार्यकं दान—विद्यायां वृषजः श्रिये ॥ सुरधेनुमणिवृक्षा । यस्य शिष्या इवाजवुः ॥ १ ॥ जंबूरित्यस्त्ययं द्वीपो । नित्यदीपोपमां दधौ ॥ लक्षयोजनसंपत्ति—शालिनो यस्य मंदरः ॥२॥ तत्र प्रत्यग्विदेहेषु । वसुधाया विशेषकं ॥ क्षितिप्रतिष्ठितं नाम । पुरं नालीकजाक् पुनः ॥ ३ ॥ यत्र प्रासादशृंगेषु । वैजयंत्यो विरेजिरे ॥ स्वर्गंगातरंगांतः । स्फुरत्सफरिका इव ॥ ४ ॥ यस्मिन् कलावदालोक—मुदिता परमोदकाः ॥ अनतिक्रांतमर्यादा । अच्युतश्रीकृतास्पदाः ॥ ५ ॥ अनेकगुणरत्नाढ्याः । कुरुचित्यक्तदूषणाः ॥ वर्धिष्णवोऽनुवेलं च । नागराः सागरा इव ॥ ६ ॥ युग्मं ॥ तत्र प्रसन्नचंडोऽजू—दजूपो यः सज्जनैर्धनैः ॥ पुराणि वासयामास । वनानि च विरोधिन्तिः ॥ ७ ॥ वीराणां न परीवारः । कारणं विजयश्रियः ॥ इ-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ति मुक्त्वा परीवारं । यस्यासिर्युयुधेऽरिभिः ॥ ८ ॥ संतोषरोपभूस्तन्व— न्निष्कां वितरणे रणे ॥
अर्थिप्रत्यर्थिवर्गेऽभू— द्धनाय निधनाय यः ॥ ९ ॥ सार्थवाहोऽभवत्तत्र । धनः सुकृतसाधनः ॥
दानैर्यो भूषयामास । जगद्भूषामपि श्रियं ॥ १० ॥ भावितीर्थंकरत्वेन । यस्याद्भाजनि निर्म-
लः ॥ स्वातिधाराधरस्येवा— सन्नमुक्तादृशं पयः ॥ ११ ॥ श्रियः प्रकृतिलोलायाः । क्षोभिका-
या असदृशां ॥ रक्षाकंचुकिनौ न्याय— व्यवसायौ व्यधत्त यः ॥ १२ ॥ समृद्धः क्षीयते चं-
द्रः । समृद्धः क्षीयतेंबुधिः ॥ समृद्धोऽपि न तु क्षीण— स्तावुभौ हसतिस्म सः ॥ १३ ॥ क-
मलोयं कदापीक्षु— र्जगडुज्जीवनक्षमं ॥ गंतुं सोऽब्द इवांभोधिं । वसंतपुरमैहत ॥ १४ ॥ या-
त्रार्थिनो जनान्नीवी— वाहनाशनदानतः ॥ सज्जः स सज्जयामास । नृपतिः सैनिकानिव ॥
॥ १५ ॥ सोऽभून्मंदमनाः सोपि । तद्वाग्माधुर्यरंजितः ॥ अन्वगच्छद्धनं गच्छ । इव प्रियगिरं
गुरुं ॥ १६ ॥ कुलवृद्धाशिषो गृह्णन् । स्नेहाब्धिलहरीरिव ॥ सूचयन्निव मूर्धस्थै— रक्षतैर-
क्षतां श्रियं ॥ १७ ॥ शुभेऽह्नि कृतमांगल्य —कर्मा निर्मापितोत्सवः ॥ सार्थमावासयामास ।
पुरः परिसरे धनः ॥ १८ ॥ युग्मं ॥ धर्मघोषगुरुः सार-परिवारस्तदा धनं ॥ बहुधा विस्मृतो

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

मूर्त । इव धर्मः समाययौ ॥ १९ ॥ तस्मै प्रणमते दत्वा । धर्मलाभाशिषं गुरुः ॥ कृता मूतस-
रः स्नानै—रिव वर्णैरभाषत ॥ २० ॥ गंतुमीहामहे सार्थ—वाह साहायकात्तव ॥ वसं-
तपत्तनं मेघा । इव दूरं नभस्वतः ॥ २१ ॥ स प्रोचे भाग्यवानस्मि । यत्प्रयाणामुखे मम ॥
यूयं शकुनसर्वस्व—मिवायासिष्ट हक्पथं ॥ २२ ॥ एषां सपरिवाराणां । यदन्नाद्युपयुज्यते ॥
तत्संपाद्यं त्वयासर्व—मिति सूदं शशास सः ॥ २३ ॥ तावदाम्रफलैः पाक—पेशलैः परिपूरितं
॥ स्थालं कौशेलिकीचक्रे । कश्चित्तस्य नरः पुरः ॥ २४ ॥ तदेव स्थालमुध्धृत्य । फलैः कुर्वन्नि-
मंत्रणां ॥ प्रकृत्या दानशौंडीरो । न्यषेधि गुरुणा धनः ॥ २५ ॥ रसज्ञोल्लासिनी गन्ध—वासि-
नी तृड्विनाशिनी ॥ जगदानंदिनी साधु—माधुर्यधरितामृता ॥ २६ ॥ भवतामुचिता से-
यं । फलाली किं निषिध्यते ॥ हुं ज्ञातं कठिना भूरि—कषाया यदसौ हृदि ॥ २७ ॥ सो-
त्प्रासमिति जल्पाके । धने यतिपतिर्जगौ ॥ चारित्रे हि कृपा सौम्य । सारा तारेव लोचना
॥ २८ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ तद्दया जीवरक्षार्थं । न गृह्णंति मुमुक्षवः ॥ फलं सबीजमन्नं चा
—राद्धं जीवमये हिते ॥ २९ ॥ अहो सूक्ष्मेक्षिकामीषा—महो दुष्करकारिता ॥ शंसन्निति

For Private And Personal Use Only

मुनीशस्या—नुमेने स सहागमं ॥ ३० ॥ समं धनस्य सार्थेन । चलता प्राचलद्गुरुः ॥ शंखः प्रदक्षिणावर्त । इव नीरेण नीरधेः ॥ ३१ ॥ अश्वैश्श्वेतैः सौ—त्रेयैः करजैरिजिः ॥ विषमेऽपि सुखं चेरुः । क्षुण्णे पथि पदातयः ॥ ३२ ॥ ग्रीष्मातपाकुले लोके । रथोद्धूतरजश्छलात् ॥ स्तोकालोकयितुं सूर्य—मिव धात्री विपद्ययौ ॥ ३३ ॥ सरित्वेला लतादोलाः । पुष्पमालाः फलावलीः ॥ विना यत्नं जनाः प्रापुः । सार्थे वनविहारिणि ॥ ३४ ॥ अंगनालिंगनावाप्त—प्रमदा श्चंदनांचिताः ॥ रथस्थाः केऽपि न ग्रीष्म—भीष्मतां मेनिरे नराः ॥ ३५ ॥ लाजाद्खिलवस्तूनां । व्यासाच्च पटसद्मनां ॥ पांथानां जंगमडंग—रंगं सार्थो व्यधत्त सः ॥ ३६ ॥ तापाक्रांतास्तृषाक्रांता । गतिश्रांताश्च ये पथि ॥ व्यथां धनो धुनोतिस्म । तेषां स्ववचनामृतैः ॥ ३७ ॥ किमयं चंदनं किं वा । चंद्रः किं वा सुधाह्रदः ॥ दध्युर्लूकाहता लोका । इत्यात्तवचने धने ॥ ३८ ॥ क्रामंतिस्म क्रमं कष्टं । पथि यत्नातपाज्ञनाः ॥ चेरुस्तत्र सुखं धैर्या—त्पुष्पकीर्ण इवार्षयः ॥ ३९ ॥ न मुंचतिस्म यन्नीरं । क्षणमप्याननाज्जनः ॥ तस्मिन् शमसुधाध्माता । इव तेन मनोऽप्यडुः ॥ ४० ॥ एवं व्रजन्नसौ सार्थः । कतिचिद्भिः प्रयाणकैः ॥ प्राप

श्वापदजीवानां । रक्षादुर्गमिवाटवीं ॥ ४१ ॥ तदंतरा गतेर्विघ्नः । प्रादुरासीद् घनागमः ॥ घनागमस्य श्रीसूरेः । संगमायैव कौतुकी ॥ ४२ ॥ विद्युज्ज्वालामुखा गर्जा—ट्टहासाः श्यामलाः घनाः ॥ बलाका नृकपालौघा । दृष्टाः पांथैः पिशाचवत् ॥ ४३ ॥ झंझयांदोलिते देहे । पांथानां पतयालवः ॥ ययुर्नाराचसाचिव्यं । मेघस्योदकबिंदवः ॥ ४४ ॥ पदे पदे स्खलत्पादा । यष्टिलग्नाग्रपाणयः ॥ युवानोऽपि जरद्भावं । पंकिले पथि भेजिरे ॥ ४५ ॥ तन्वन् सरस्वतीपूरं । सत्वाधिक्यं प्रपंचयन् ॥ गुरुर्बभूव सार्थस्य । वनवासाय वारिदः ॥ ४६ ॥ रुद्धा मेघांबुधाराभि—स्तस्थुर्लोका वनांतरे ॥ पाठकस्येव कंबाभि—र्मठे छात्राश्चला अपि ॥ ४७ ॥ पाथोदरुद्धपांथानां । पाथेयानि दिने दिने ॥ हीयंतेस्म श्रुतानीव । प्रमादग्रस्तदेहिनां ॥ ४८ ॥ अश्नतां कंदमूलाद्यं । पिबतां निर्झरं पयः ॥ वसतां पर्णशालासु । गृह्णतां तार्वीस्त्वचः ॥४९॥ स्वपतां गंडशैलेषु । पश्यतां पंकसंकटं ॥ पांथानां तापसानां च । नाभूत्कापि भिदास्तदा ॥ ॥ ५० ॥ युग्मं ॥ चेत्किंचिद्गुरवः प्रापुः । प्रासुकं जगृहुस्तदा ॥ नो चेत्समाधिना तस्थु—र्धर्यंतस्तपोधनं ॥ ५१ ॥ सुखदुःखे स्वसार्थस्य । धनस्य ध्यायतोऽन्यदा ॥ यामिन्याश्चरमे

उप-
चिंता०
४३

यामे । गुरवः स्मृतिमैयरुः ॥ ५२ ॥ कथं काले करालेऽत्र । ते भविष्यंति साधवः ॥ अप्रासु-
कं जितात्मानो । ये न गृह्णंति वार्यपि ॥ ५३ ॥ क्षुधिताः फलिते क्षेत्रे । पूर्णे सरसि तृष्णि-
नः ॥ असिधाराव्रतं तीव्र— तरं हंत चरंत्यमी ॥ ५४ ॥ यदेभ्यो दीयते दानं । तन्निदानं
शिवश्रियः ॥ विधेयैव मया चिंता । प्रासस्तेषां महात्मनां ॥५५॥ कुपितास्ते भविष्यंति । मयि
गाढापराधिनि ॥ यद्वा न तेषु कोपः स्या—द्दाहः शशिकरेष्विव ॥५६॥ एवं विमृशतस्तस्यो—
निद्रस्य तमसः क्षये ॥इति स्तुतिव्रतोऽपाठी—ज्ज्ञानन्निव तदाशयं ॥५७॥ पंचभिः कुलकं ॥ वसुभिः
पूरयन्नाशा दूषन् दोषाकरद्युतः ॥ धन विश्वोपकाराय । त्वमिवोदेति भास्करः ॥५८॥ अथ प्रा-
भातिकं कृत्यं । विधाय विधिना धनः ॥ माणिभद्रेण मित्रेण । सहागाद्गुरुसन्निधिं ॥५९॥ समुद्र
मिवगंभीरं । धीरं मेरुरिवाग्रतः ॥ आदर्शमिव मांगल्यं । सूरिराजं ददर्श सः ॥६०॥ कायो-
त्सर्गस्थिताः केऽपि । केऽपि स्वाध्यायतत्पराः ॥ सूत्रार्थचिंतकाः केऽपि । केऽप्यासनविशेषिणः
॥ ६१ ॥ प्रसन्नवदना दांत—मदनास्तेन तोषिणः ॥ परितस्तमदृश्यंत । मुनयो विनयोज्ज्व-
लाः ॥ ६२ ॥ युग्मं ॥ लज्जातो जातसंकोच । इव नत्वा गुरूनथ ॥ ऊचे पतद्बाष्पधारा—

धौततच्चरणो धनः ॥ ६३ ॥ मया युष्मान् सहाहूय । यूयश्चिंता न यत्कृता ॥ प्रमादग्रहिले-
नेव । तत्क्षमध्वं क्षमाकराः ॥ ६४ ॥ गर्जद्भिर्वत्तु वर्षद्भिः । स्तोकमस्तोकमंबरैः ॥ वर्षाकालेऽ-
पि जातोऽहं । शारदैर्वारिदैः समः ॥ ६५ ॥ प्रत्यूचिरे क्षमावल्ली—तरवो गुरवस्ततः ॥ कि-
मागस्ते महाभाग । येनैवं दुःखभागसि ॥ ६६ ॥ महाटवीमिमां तीर्णा । वयं साहाय्यका-
त्तव ॥ उपचक्रे च सार्थस्ते । भक्तदानादिना हि नः ॥ ६७ ॥ धनोऽन्यधत्त धन्यानां । जि-
ह्वा पावित्र्यशालिनी ॥ न मालिन्यभियेवान्य—दोषपंकं स्पृशेद् ध्रुवं ॥ ६८ ॥ पंके पंकेरुहो-
द्भेद—मिव मय्यपि यद्गुणं ॥ प्रकाशयथ तद्यूयं । नूनमन्यगुणव्रताः ॥ ६९ ॥ ये सर्वजक्षि-
णस्तेषा—मपि संप्रति दुष्करं ॥ अन्वहं निर्वहंत्येते—ऽनारंभा ऋषयः कथं ॥ ७० ॥ सद्यः
प्रसद्य साधूना—मनुज्ञां यच्छ येन ते ॥ ममावासमुपागत्य । किमपि प्रतिगृह्णते ॥ ७१ ॥ भ-
क्तस्नेहगुडाद्यं य—दकृतं यदकारितं ॥ तदेव कल्प्यं साधूनां । धनमित्यन्वशाद्गुरुः ॥ ७२ ॥
व्यावृत्तेऽथ धने गुर्वा—देशवश्यं मुनिद्वयं ॥ तदावासमनासन्न—मनाकुलतया ययौ ॥ ७३॥
स तद् दृष्ट्वा चिदानंद—सुखमास्वादयन्निव ॥ घृतेन सुकृतेनैवो—ज्ज्वलेन प्रत्यलाभयत् ॥७४॥

मुदं मेडुरयामास । घृतधाराधरो धनः ॥ मुनिहंसेषु निध्यात्— नेत्रांनोजेषु चाद्भुतं ॥ ७५ ॥
वाग्दुग्धधारानेत्रांबु—धारा धारा घृतस्य च ॥ स्पर्धया वर्धयामासु—र्बोधिबीजं तदाशये ॥
॥ ७६ ॥ निवृत्तेऽस्मिन् व्रतिद्वंद्वे । क्षणं स्थित्वा विचक्षणः ॥ धर्मेप्सुः स ययौ रत्ना—र्थीव र-
त्नाकरं गुरुं ॥ ७७ ॥ प्रणम्य तमुपासीनं । दंतदीधितिदंनतः ॥ ऊचे बोधिसुधांनोधि—लहरीं
दर्शयन् गुरुः ॥७८॥ विरला एव संसारे । कांचिच्चिंतितार्थदं ॥ चिंतामणिमिवांनोधौ । लनं-
ते मानवं नवं ॥ ७९ ॥ दुःप्रापमपि मिथ्यात्व—निद्रामुद्रितदृष्टयः ॥ असाधितार्थमेवैतं ।
। हारयंत्यविवेकिनः ॥ ८० ॥ सम्यक्त्वांजनतः स्पष्ट— दृष्टयो ये तु जानते ॥ सम्यग्देवादित-
त्वानि । तेषामेष फलेग्रहिः ॥ ८१ ॥ देवोऽष्टादशनिर्दोषै-र्मुक्तोऽर्हन्नुच्यते जिनः ॥ कुदेवः
पुनरुत्सर्पि—कंदर्पदर्पकल्मषः ॥ ८२ ॥ महाव्रती निरारंनो । गुरुर्गौरवमर्हति ॥ परिग्रहग्रहव्य-
ग्र—मतिः कुगुरुरेव सः ॥ ८३ ॥ दयादमशमब्रह्म—निर्मलो धर्म उच्यते ॥ अधर्मस्तद्विपर्यासे—
ऽनासेव्यः स सतां पुनः ॥ ८४ ॥ इदं सम्यक्त्वकमलं । स्मेरं चेच्चित्तपल्वले ॥ श्रेयःकदंब-
कादंब—डंबरस्तत्र दूरगः ॥ ८५ ॥ इति सूरीशितुर्वाचा । जातसम्यक्त्वनिश्चयः ॥ धनः सु-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

प्रातमथेति । मन्वानः स्वाश्रयं ययौ ॥ ७६ ॥ दुर्दिने सुदिनं पंका—भावः कालेऽपि पंकिले ॥
अजाड्यं जलपूरेऽपि । धनस्याद्भुतकार्यभूत् ॥ ७७ ॥ वर्षतं घृतधाराभि—र्धनं वीक्ष्येव लज्जि-
ते ॥ गतेऽथ जलदे दूरं । शरत्कालो व्यजृंभत ॥ ७८ ॥ धनस्य सह बोधेन । गते विमलतां
विधौ ॥ आचारेण समं प्राप्ते । तस्य निष्पंकतां पथि ॥ ७९ ॥ याते प्रसत्तिं नादेये । तस्य
चित्त इवांबुनि ॥ हंसीषु सावकाशासु । तस्मिन्नार्हतगीरिव ॥ ८० ॥ नीरे स्मेरेषु पद्मेषु । त-
त्वेष्विव तदाशये ॥ तस्य पुण्येष्विवासन्न—परिपाकेषु शालिषु ॥ ८१ ॥ सार्थश्चचाल चेद्गु-
श्च । सह श्रीगुरवोऽपि ते ॥ वैदेहानां हि साधूनां । ज्येष्ठकल्पोऽनवस्थितः ॥ ८२ ॥ चतुर्भिः
कलापकं ॥ गुरुभ्यो गौरवं तन्व—न्नरण्यानि विलंघ्य स ॥ भवानिव शिवं भव्यो । लेभेऽ-
भीष्टं पुरं धनः ॥ ८३ ॥ तत्र प्राप्तमहीपाल—प्रसादः सादरं धनः ॥ विक्रीणानः स्वपण्यौघं।
नव्यपण्यान्युपाददे ॥ ८४ ॥ तत्रैव गुरवस्तस्थु—स्तदाज्ञां शिरसा वहन् ॥ आययौ मूलनग-
रं । धनः प्राप्तधनः पुनः ॥ ८५ ॥ संपूर्णं पालयित्वायु—रुदीचीनकुरुष्वथ ॥ शीतासरित्पूर्व-
तटे । स भेजे युग्मिधर्मि[illegible]ं ॥ ८६ ॥ कल्पद्रुमैर्दशविधैः । साधितानल्पकल्पनः ॥ पल्यत्रयी-

For Private And Personal Use Only

परिमितं । स स्वमापुरपूरयत् ॥ ९७ ॥ आ ऽथ त्रिदिवे देवी—हत्वश्चन्द्रमरोऽमरः ॥ भूत्वा स भूरिभिर्भोगै—र्दैव्यमायुरपालितवान् ॥ ९८ ॥ इतश्च—

विजयी विजयः प्रत्य—ग्विदेहेष्वस्ति मंगलः ॥ तत्र वैताढ्यशैलस्थे । देशे गंधारनामनि ॥ ९९ ॥ पुरे गंधसमृद्धेऽभू—द्धली श तबलो नृपः ॥ चंद्रकांता प्रिया तस्य । चंद्रलेखेव निर्मला ॥ १०० ॥ युग्मं ॥ स सौधर्मसुरश्च्युत्वा । प्रपेदे पुत्रतां तयोः ॥ महाबल इति ख्यातः । क्षितौ नाम्ना गुणेन च ॥ १ ॥ कलाकलापं कलयन् । वर्धमानः शशीव सः ॥ आस्थानं रूपभूपस्य । तारं तारुण्यमासदत् ॥ २ ॥ धुरं धुर्य इव न्यस्य । राज्यं शतबलः सुते ॥ चारुचारित्रमादाय । शिश्राय स्वर्गसंपदं ॥ ३ ॥ पुण्यप्रमत्तोऽभुंक्त । राज्यं राजा महाबलः ॥ दोषदोषाचरारण्यं । तारुण्यं महतामपि ॥ ४ ॥ स्वयंबुद्धश्च संभिन्न—श्रोताश्चास्तिकनास्तिकौ ॥ तस्य द्वौ मंत्रिणावास्तां । धर्माधर्मविवांगिनौ ॥ ५ ॥ यदाद्यः सिषिचे गोभिः । पुण्यबीजं नृपेऽद्भवत् ॥ मूलादुन्मूलयामास । तन्नूकर इवापरः ॥ ६ ॥ स्वयंबुद्धोऽन्यदा दध्यौ । यद्यस्मास्वधिकारिषु ॥ नृपोऽयं दुर्गतिं गंता । वंचितास्म तदा वयं ॥ ७ ॥ यद्यप्युक्ता हिता

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

शिक्षा । नायकाय न रोचते ॥ तथापि नृत्यैः सा देया—ऽन्यथा स स्यादुपेक्षितः ॥ ७ ॥
ततः कदाचित्परिष—न्निषण्णस्य महीपतेः ॥ पुरतः प्रांजलीभूय । स्वयंबुद्धोऽब्रवीदिति ॥ ए ॥
ये न शृण्वंति शृण्वंति । सावद्यं वा गुरोर्गिरः ॥ पृथ्वीपते न तेऽर्हंति । शिक्षां श्रियमिवाल-
साः ॥ १० ॥ कुलीनोऽसि विनीतोऽसि । तस्मात्त्वमनुशिक्ष्यसे ॥ सुपात्र एव तिष्ठंति । क्षीर-
वद्यद्गुरूक्तयः ॥ ११ ॥ नाथ सर्वेषु कार्येषु । निंदंति निपुणास्त्वरां ॥ पुनस्तामेव शंसंति ।
धर्मे लोकद्वयी हिते ॥१२ ॥ कलाकुलीनतारूपा—रोग्यसौभाग्यसंपदः ॥ स्वर्गापवर्गावपि तौ
। सर्वं धर्मैकहेतुकं ॥ १३ ॥ न रमा परमानापि । स्नेहला महिला अपि । आलंबनाय जा-
यंते । पततां नरकावटे ॥ १४ ॥ पूर्वं रागाग्निना दीप्ता । प्रांते विरहभस्मकाः ॥ उल्मूकानी-
व विषया—स्तापायैवातिसेविताः ॥ १५ ॥ ततस्त्वं तात्विकीं बुद्धिं । विधूय विषयव्रजे ॥ वि-
धेहि धर्मं भूपाल । पालय स्वकुलस्थितिं ॥ १६ ॥ तावत्तं स्माह संभिन्न—श्रोताः श्रोतरि भू-
भुजि ॥ अहो हितार्थिता मंत्रिं— स्त्वत्स्वामिसुखद्विषः ॥ १७ ॥ नास्त्येव तावदात्मात्र । भू-
तेभ्यश्चेतनोद्भवात् ॥ तदभावात्कस्य पुण्य—पापे स्तस्तत्फलं तथा ॥ १८ ॥ पुण्यपापकृते हंत ।

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

यदि सत्कृत्यसत्कृती ॥ तद्भो माणिक्यलोष्टुभ्यां । पुण्यं पापमकारि किं ॥ १९ ॥ भुक्तं विल-
सितं पीतं । हसितं स्वादितं च यत् ॥ तदेव सारं संसारे । केयं परभवस्य भीः ॥ २० ॥ त-
तो भूपाल बब्बूल-मिवैतद्भणितं त्यजन् ॥ स्निग्धान् विषयकल्पद्रून् । भज त्वं न कुतो भ-
यं ॥ २१ ॥ अथावदत्स्वयंबुद्धो । हंत धूर्तैर्भवादृशैः ॥ ऋजुर्विश्वस्तधी राजा । वंच्यते स्वा-
र्थलोलुपैः ॥ २२ ॥ जडानां न हि भूतानां । धर्मश्चैतन्यमिष्यते ॥ तस्यान्यथानुपपत्ते-रस्त्या-
त्मा पुण्यपापकृत् ॥ २३ ॥ पुण्यपापे विना सौख्य-दुःखे चेद्भवतांगिनां ॥ स्यात्तन्नियामका-
भावात् । सुखि वा दुःखि वा जगत् ॥ २४ ॥ माणिक्यलोष्टुदृष्टांत-स्तदभावेऽन्यथापि यः
॥ सोऽसन्न हि सुखं दुःखं । जानीतस्तावचेतनौ ॥२५॥ एवं तयोर्मिथस्तर्क-दोलांदोलितचेतसा
॥ राज्ञाऽवज्ञातधर्मेण । निन्यिरे कतिचित्समाः ॥ २६ ॥ दाक्षिणात्यैर्नटैः सम्य-क्तूर्यत्रय-
विचक्षणैः ॥ सभायां भूभुजोऽन्येद्यु-रारेभेऽद्भुतनाटकं ॥ २७ ॥ गीतसंगीतकाह्लाद-निर्निमेषं
नरेश्वरं ॥ अत्याकुलः सभामेत्य । स्वयंबुद्धस्तदा जगौ ॥ २८ ॥ आसीदिति प्रभो धाटी । व-
र्धतेऽस्या महाभयं ॥ मुंच प्रमादमादत्स्व । धर्मं मर्माविधं द्विषां ॥ २९ ॥ तदकस्माद्भयं श्रुत्वा

For Private And Personal Use Only

। व्याकुले सकले जने ॥ गतं गीतादिकुतर्कैः । सभायाः समयैरिव ॥ ३० ॥ आददानं धनु-
र्भूपं । मंत्र्यूचे मुंच संभ्रमं ॥ मृत्युर्हि धाटी धर्मोऽत्र । सुकृतं न पुनर्धनुः ॥ ३१ ॥ कर्करं श-
र्कराचूर्णं । इव संगीतके त्वया ॥ वैराग्यं तन्वता मंत्रि—न्नमंत्रितमिदं कृतं ॥ ३२ ॥ प्रस्ता-
वविमुखो मध्ये । संसदं यो विवक्षति ॥ महाश्रमस्थो योगीव । स्वं हासयति सोऽपरैः ॥३३॥
भूपालमित्युपालंभ—वाचालं मंत्र्यवोचत ॥ पत्युरत्युत्तमैर्भृत्यै—र्वाच्यमेव सदा हितं ॥३४॥
त्रिभिर्विशेषकं ॥ सर्वं गीतं प्रलपितं । सर्वं नाट्यं विडंबना ॥ सर्वे भारा अलंकाराः । कामा-
दुःखावहा हहा ॥ ३५ ॥ त्वमिहत्यैः सुखैर्गृद्धो । मन्यसे न परं भवं ॥ संभिन्नश्रोतसो वा-
क्या—त्तत्र राजन्निशम्यतां ॥ ३६ ॥ पुरा पुरादतो नाथ । त्वमयासीर्मया सह ॥ रंतुं मेरुगि-
रौ नेत्रा—नंदनं नंदनं वनं ॥ ३७ ॥ तत्राययुः शुभाकाराः । स्ववशा रुचिशालिनः ॥ तदा
क्रीडापरा देवा । रेवावारीव वारणाः ॥ ३८ ॥ तान्निरीक्ष्यापसृत्यावां । यावद् दूरे बभूविव
॥ तावत्त्वामेत्य कोऽप्यूचे । देहश्रीभासुरः सुरः ॥ ३९ ॥ किमु वत्स न मां वेत्सि । यदन्य
इव शंकसे ॥ दिष्ट्या जानीहि मां नाम्ना—तिबलं स्वपितामहं ॥ ४० ॥ राज्यं त्यक्त्वा सद-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

न्यस्ताद् । व्रताभ्रांतकवैभवं ॥ सोऽहं सोहं सुवर्णत्व—मिव सिद्धरसाकृतः ॥ ४१ ॥ पुण्यैर्मा-
मीदृशैश्वर्यं । वीक्ष्यमाणस्त्वमप्यहो ॥ संशयानः परजवे । मान्नूर्धर्मबहिर्मुखः ॥ ४२ ॥ इत्यु-
क्त्वा स ययौ देव—स्त्वत्किं ते विस्मृतं प्रजो ॥ श्रुत्वेति तदनुध्याय । साधु साध्वित्यव-
ग्नृप, ॥ ४३ ॥ संप्राप्तावसरः प्रोचे । सचिवः शुचिवाक्ततः ॥ एकमाकर्णयैतिह्यं । राजन्निर्व्या-
जबोधये ॥ ४४ ॥ आसीद् ग्रसीकताराति—प्रतापो नृपतिः पुरा ॥ कुरुचंद्र इति ख्यातः ।
क्ष्मातले पूर्वजस्तथा ॥ ४५ ॥ चार्वाकमतकिंपाक—कीटः स कुटताधियं ॥ बन्नार शर्करा-
सारे-ष्वपि सद्धर्मकर्मसु ॥ ४६ ॥

न पुण्यपापे न स्वर्ग-नरकौ तन्निमित्तकौ ॥ दिवादोषे श्रुतिध्वांतौ । जारंधवद्बोधि सः ॥४७॥
संयोगे पंचजूतानां । समुन्मीलति चेतना ॥ नास्त्यन्यः कश्चिदात्मेति । मत्तः प्रलपतिस्म सः
॥४८॥ नागम्यं पवनस्येव । नाजक्ष्यं जागवेरिव ॥ नाहिंस्यमजवत्तस्य । कृतांतस्येव किंचन ॥४९॥
अधर्मकर्मठो जंतु—हिंसकः सकलं जवं ॥ अतीत्य प्राप वैचित्र्य—मंते कर्मवशादसौ ॥ ५० ॥
गीतं श्रुतिसुखं मेने । विलापवदीहापतिः ॥ रूपं दृशोः सुधासत्र—स्वरूपं पांशुवर्षवत् ॥५१॥

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तस्य विष्टा इवानिष्टा । आहाराः सरसा अपि ॥ मृष्टखोऽपि जज्ञिरे हंस-तूलिकाः शूलिका इव ॥ ५२ ॥ स विपर्यस्तधीरेवं । सेहे देहेन वेदनां ॥ आसन्नायातनरका-दिव प्राप्तां सुदुस्सहां ॥ ५३ ॥ राज्ञी कुरुमती सूनु-र्हरिश्चंद्रश्च कोविदौ ॥ ग्रष्टसंज्ञं नृप क्रिंदं । तमुपाचरतां रहः ॥ ५४ ॥ आक्रंदत्येव पंचत्वं । प्राप्ते पितरि कातरे ॥ प्राप्य राज्यं हरिश्चंद्रो । न्यायेनापालयत्प्रजाः ॥ ५५ ॥ तं तादृशं पितुर्मृत्युं । वीक्ष्य स सदृद्धो बुधः ॥ धर्माधर्मफलं साक्षाद् । दृष्टेऽर्थे को मतिभ्रमः ॥ ५६ ॥ धर्मतत्त्वं स जिज्ञासु-रादिदेश विशांपतिः ॥ मित्रं क्षत्रकुलं नाम्ना । सुबुद्धिं परमार्हतं ॥ ५७ ॥ धर्म एव त्वया वाच्यो-ऽवसरेऽवसरे मम ॥ अयमेवाधिकारस्ते । लोकद्वयशिवंकरः ॥ ५८ ॥ ॐमित्युक्त्वा विमुक्तान्य-व्यापारः सोऽपि भूभुजे ॥ गुरोः श्रुतां श्रुताद् दृष्टां । धर्म्यामेव धियं ददौ ॥ ५९ ॥ हंसेनेवावदातेन । सन्निहितेन तेन सः ॥ पंकेरुहमिव प्राप । विपरीतः पितुः श्रियं ॥ ६० ॥ प्राप्तमन्येद्युरुद्यानं । नत्वा केवलिनं मुनिं ॥ श्रुत्वा धर्मं ततो मित्र-वाचि प्रत्ययमाप सः ॥ ६१ ॥ पिता मे कां गतिं प्राप-दिति पृष्टो महीभुजा ॥ प्रोचे स्फुटजगद्वृत्तो । वाचं वाचंयमाग्रणीः ॥ ६२ ॥ पिता

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

संतापितानंत—जंतुस्ते पाप्मजिर्गुरुः ॥ अंजोधितलमश्मेव । सप्तमं नरकं ययौ ॥ ६३ ॥ तत् श्रुत्वा नरकाज्जात—साध्वसः साधुसन्निधौ ॥ समं सुबुद्धिना पुत्रा—र्पितश्रीः सोऽजजद् व्रतं ॥ ६४ ॥ तौ मिथः सुहृदौ पूर्वं । जगतः सुहृदौ ततः ॥ तपस्यंतौ वपुष्मंतौ । प्रांते मोक्षमवापतां ॥ ६५ ॥ हरिश्चंद्रात्ततः स्वामिन् । सत्सु जैनेषु राजसु ॥ संख्यातीतेष्वतीतेषु । । त्वमजूः पृथिवीपतिः ॥ ६६ ॥ सुबुद्धेश्चान्वये मंत्रि—ष्वेव धर्माधिकारिषु ॥ असंख्येयेष्वतीतेषु । सोऽहं ते सेवकोऽजवं ॥ ६७ ॥ तदेष धर्मकथना—धिकारो नः क्रमागतः ॥ यदकांडेऽधुना तूचे । धर्मस्तत्कारणं शृणु ॥ ६८ ॥ अद्य सन्नंदनोद्यानं । चरिष्णुश्चारणौ मुनी ॥ अप्राक्षं जवतः स्वामि—न्नायुर्ज्ञाननिधी अहं ॥ ६९ ॥ ताज्यां जवदजोरायु—र्मासमेकमितीरिते ॥ अहमेव रयादेत्य । पूच्चकार पुरस्तव ॥ ७० ॥ स्वजर्तुर्व्यालवेताल—वैरिवह्निविषव्यथाः ॥ वीक्ष्यासन्नो विलंबेत । हंत यः सेवकः स कः ॥ ७१ ॥ क्षणं गीतात्क्षणं नृत्या—त्क्षणं तूर्याङ्गवेध्धृतिः ॥ धृतिः सदातनी यस्मा—द्धर्मः स्मर्यते न सः ॥ ७२ ॥ अथोवाच नृपः शोक—शंकुसंकुलिताशयः ॥ बंधो प्रमादनिद्रालुः । साध्वहं बोधितस्त्वया ॥ ७३ ॥ मम त्व-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

या समः कोऽपि । नोपकारी नरः परः ॥ यद्वाग्रसायनैर्नृत्या—वासन्ने मामचेतयः ॥ ७४ ॥
अनल्पजीविताः संतः । पूर्वजाः प्राग्जन्मम ॥ एकमासावसानायुः । करिष्ये किमहं पुनः ॥
॥ ७५ ॥ एवं दुःखदवज्वाला—विच्छायवदनं नृपं ॥ मंत्री प्रोचे महीशायुः । स्तोकमालोक्य
मा मुहः ॥ ७६ ॥ दीक्षालताङ्कुता स्वामि—न्नेकाहमपि रोपिता ॥ सूते स्वसौख्यपुष्पाणि । श्रे-
यःफलमपि क्वचित् ॥ ७७ ॥ सोऽथाष्टाह्निर्दिनैश्चैत्ये—ष्वर्हतां विहितोत्सवः ॥ समं स्वमंत्रिणा
भेजे । दिनान् द्वाविंशतिं व्रतं ॥ ७८ ॥ साधितानशनश्चांते । ललितांगसुरोऽजनि ॥ द्वितीय-
कल्पेऽनल्पश्री—र्विमाने श्रीप्रभाभिधे ॥ ७९ ॥ अनूरूपजितानंग—वल्लभामृदुभाषिणी ॥ दे-
वी स्वयंप्रभा तस्य । स्नेहसर्वस्वभाजनं ॥ ८० ॥ शाश्वती प्रतिमा अंचन् । शृण्वन् जैनेश्व-
रीर्गिरः ॥ वनीशैवलिनीशैला—दिषु रेमे स सप्रियः ॥ ८१ ॥ काले याति तयोः प्रीत्या । मिथो-
ऽनुस्यूतयोरिव ॥ श्लथा पताका सौधाग्रा—दिव देवी दिवश्च्युता ॥ ८२ ॥ क्व गतासि प्रिये
मुंच । नैष्ठुर्यं देहि दर्शनं ॥ विबुधो विरह तस्या । विलापानकरोदिति ॥ ८३ ॥ दृढधर्मा सु-
हृत्तस्य । बभाषे मित्र मा क्लमः ॥ देवीभूतं व्रताद्विद्धि । मां स्वयंबुद्धमंत्रिणं ॥ ८४ ॥ सखे

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सखेद चेत्पत्न्या । विरहो दुःसहस्तव ॥ तदा वदामि तत्प्रासे—रुपायं शृणु तद्यथा ॥ ७५ ॥ द्वीपेऽस्ति धातकीखंडे । प्राग्विदेहेषु विश्रुते ॥ नंदिग्रामे जन्मदुःस्थो । गृहस्थो नागिलाभिधः ॥ ७६ ॥ तपस्विन्यव्रतस्यापि । नागश्रीस्तस्य गेहिनी ॥ तयोः षट् जज्ञिरे कन्या । दारिद्र्यस्य भिदा इव ॥ ७७ ॥ अतःपरं दैववशाद् । दुहिता नविता यदि ॥ तदूर्ध्वं मुखमादाय । यास्यं देशांतरं मया ॥ ७८ ॥ एवं विमृशतस्तस्य । कन्या पुनरजायत ॥ परचक्रागममिव । तत् श्रुत्वाशु ननाश सः ॥ ७९ ॥ कन्याजन्मवियोगश्च । पत्युरित्याकुला शुचा ॥ न मातास्यै ददौ नाम । ख्याता निर्नामिकेति सा ॥ ८० ॥ मातुः क्रमादनिष्टास्ताः । सप्त श्वभ्रधरा इव ॥ प्रौढिं लता इव प्रापुः । सर्वा दुर्वाग्हता अपि ॥ ८१ ॥ ताः सप्त मातर इव । भ्रेजिरे तद्गृहाजिरे ॥ साक्षिण्यः खलु दारिद्र्य—क्षुधोरुपयेमे मिथः ॥ ८२ ॥ बालानन्येदुराढ्यानां । दृष्ट्वा मिष्टान्नभोजिनः ॥ निर्नामिकाप्ययाचिष्ट । मातरं मोदकादिकं ॥ ८३ ॥ त्यज वैरं भज स्वैरं । मोदकैस्तुलितोपलं ॥ अमुं पर्वतमित्येवं । चुक्रोश क्रोधतः प्रसूः ॥ ८४ ॥ इति मातुः कठोरोक्त्या । सा क्षुधार्तापि निर्ययौ ॥ कवयो ह्येव मन्यंते । मात्रालाघवमुत्सवं ॥

For Private And Personal Use Only

॥ ९५ ॥ सुधाकुंभाद्दाहकल्पं । मातुर्वाक्यमिवाप्रियं ॥ ययौ सांबरतिलकं । गिरिं तातमिवा-
तुरा ॥ ९६ ॥ मृत्यै तच्छृंगमारूढा । सा ददर्श दिशैकया ॥ तमारोहंतमस्तोकं । लोकं सुतसु-
हृद्युतं ॥ ९७ ॥ दृष्ट्वाढ्यबालान् कल्पद्रू—निव शृंगारितानसौ ॥ विषांकुरमिवात्मानं । नि-
निंदाजन्मदुर्जगं ॥ ९८ ॥ कुतूहलाकुला मृत्यौ । मंदीभूतमना मनाक् ॥ कायं जनः प्रयाती-
ति । पप्रच्छोपेत्य कंचनं ॥ ९९ ॥ वाले़ऽद्य निशि शैलेऽत्र । प्रतिमां प्रतिपेदुषः ॥ उत्पेदे केव-
लज्ञानं । युगंधरमुनीशितुः ॥ २०० ॥ तं नंतुं याति लोकोऽय—मित्युदित्वाशु सोऽचलत् ॥
निमेषमपि विघ्नाय । सत्कार्ये मन्वते बुधाः ॥ १ ॥ म्रियमाणां न मां पश्चा—दपि कोऽपि नि-
षेत्स्यति ॥ ध्यायंतीति जनैः साकं । सापि गत्वानमन्मुनिं ॥ २ ॥ तद्व्याख्यानसुधापान—
प्रीता पप्रच्छ सा प्रभो ॥ आस्ते मत्तोऽपि संसारे । किं कश्चिद् दुःखभाजनं ॥ ३ ॥ वत्से कि-
मस्ति ते दुःखं । नारका नरके हि ये ॥ न तेषां कष्टमादेष्टु—मिष्टे स परमेष्ठ्यपि ॥ ४ ॥
तिर्यक्षु लक्षशो जीवा । वध्यंते धीवरादिभिः ॥ मार्यंते विविधैर्मारै—र्यत्तत्त्वमपि वीक्षसे ॥
॥ ५ ॥ वधबंधद्विषन्मान—भंगरोगवियोगजाः ॥ विशोऽपि विवशा हंत । सहंते किं न वेद-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नाः ॥ ६ ॥ ईर्ष्याच्यवनसंताप—वियोगान्याभियोगतः ॥ लभंते दारुणं दुःख—वृंदं वृंदारका अपि ॥७॥ तत्किंचिन्नास्ति संसारे । स्थानं यन्निरुपद्रवं ॥ अधर्मिणां पुनर्धर्म—भाजां सौख्यमयं जगत् ॥ ८ ॥ न जननी न पिता न च बांधवो । न तनया न च भर्तृसुहृद्वराः ॥ यदिह दातुमलं सुखमंगिनां । तदपि यच्छति धर्मसुरद्रुमः ॥ ९ ॥ मातापि वैरितां याति । याति वैर्यपि मातृतां ॥ यस्याभावे च भावे च । तमेकं धर्ममाश्रय ॥ १० ॥ श्रुत्वा सत्वभियां वाचमेवं मुनिवरस्य सा ॥ दधौ धर्मे धियं दुःखा—र्दीता रोगादिवौषधे ॥ ११ ॥ मातुराक्रोशजं दुःखं । क्रशयंती गुरूक्तिभिः ॥ आदाय धर्मं गार्हस्थ्यो—चितं सा ग्राममागमत् ॥ १२ ॥ अत्यंतदुर्भगत्वेन । परिणीता न केनचित् ॥ धार्मिकैर्धर्मपुत्रीति । प्रपन्ना सा व्यधात्तपः ॥ १३ ॥ वर्तते सायुषि क्षीणे । गृहीतानशनाधुना ॥ स्वरूपदर्शनान्मित्र । तस्याः कुरु कुतूहलं ॥ १४ ॥ ललितांगस्तथाकार्षी—त्सापि तद्रूपविस्मिता ॥ तदेकचित्ता मृत्वाभू—त्तस्य देवी स्वयंप्रभा ॥ ॥ १५ ॥ युगंधरं गुरुं भूय—स्तमेवाद्रिमागतं ॥ स प्रणम्य समं देव्या—भुंक्त भोगाननारतं ॥ १६ ॥

उप० चिंता० ५८

अन्यदा कल्पवृक्षेषु । कंप्रेषु समयेष्विव ॥ म्लायत्सु कंठमाल्येषु । ग्रीष्मलुकाहतेष्विव ॥१७॥
तत्वज्ञेष्विव नीरागी-भवत्सु वसनेषु च ॥ सुप्तोन्नित इवालस्ये । दैन्ये च परिवर्धिनि ॥१८॥
हूरीभवंत्यां लज्जायां । विरक्तायामिव स्त्रियां ॥ मत्वासन्नां च्युतिं स्वस्य । ललितांगो विषस-
वान् ॥१९॥ त्रिनिर्विशेषकं ॥ स्वागःशंकितया देव्या । पृष्टः खेदस्य कारणं ॥ आसीदच्यवनं
स्वस्य । निःस्वस्य वदतिस्म सः ॥२०॥ ततस्तया समं गछन् । यात्रार्थं दीपमष्टमं ॥ देवेशादेशतो
देवो । निर्वातिस्म स दीपवत् ॥ २१ ॥ अस्ति पूर्वविदेहेषु । विजयः पुष्कलावती ॥ लोहार्ग-
लं पुरं तत्रा-सतां लोहार्गलायते ॥२२॥ तस्मिन् सुवर्णजंघोऽभू-न्नृपतिर्भुपतिद्युतिः ॥ ददौ गि-
रिदरीवासं । यो घूकानामिव द्विषा ॥ २३ ॥ अभूल्लक्ष्मीवती तस्य । प्रिया लक्ष्मीरिवांगिनी
॥ तनूरुहस्तयोर्जज्ञे । ललितांगो दिवश्च्युतः ॥ २४ ॥ वज्रजंघाभिधानोऽसौ । दधानो निखि-
लाः कलाः ॥ रामाहृदयविश्राम—धाम भेजे क्रमाद्वयः ॥ २५ ॥ च्युत्वा स्वयंप्रभा सापि ।
श्रीमतीत्यभवत्कनी ॥ नगर्यां पुंडरीकिण्यां । वज्रसेनस्य चक्रिणः ॥ २६ ॥ पितृप्रीतिपयःपूरै-
र्वर्धमाना लतेव सा ॥ काले कलामधुकरी । केलिस्थानमजायत ॥ २७ ॥ सा कदापि गवा-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

कस्था । ददर्श नगराद्बहिः ॥ वंद्यमानं सुरैः साधुं । तत्कालोत्पन्नकेवलं ॥ २८ ॥ तदालोक-
नवज्ञाति—स्मृतिः स्मृत्वा जवावुभौ ॥ स्नेहेनाकुलिता बाला । प्राग्जन्मपतिमैहत ॥२९॥
न तं पतिं विनान्येन । वक्तुं युक्तमथो मम ॥ ध्यात्वेति सा गलार्तेव । तूष्णिका सहसाऽन-
वत् ॥ ३० ॥ जरन्नवीव तद्वाणी । निविष्टा नोदतिष्ठति ॥ पितृभ्यां निर्मितैर्यत्नां—न्मंत्रतंत्रौष-
धैरपि ॥ ३१ ॥ रहस्तां पंडिता धात्री । प्रोचे पुत्रि सहेतुकं ॥ चेत्तूष्णिकासि तज्जल्प । सं-
कल्पं पूरयामि ते ॥ ३२ ॥ अथ विश्वस्य विश्वं सा । तस्यै निर्नामिकादिकं ॥ वामिनीव स-
माचख्यौ । प्राग्नवोदंतमात्मनः ॥ ३३ ॥ वरश्चेल्ललितांगात्मा । मातः संगच्छते मम ॥ वद्या-
म्यपि तदैवाहं । विवाहस्य तु का कथा ॥ ३४ ॥ इति तन्निश्चयं ज्ञात्वा । पटुचित्रकृता प-
टे ॥ तत्पूर्वजन्मवृत्तांतं । लेखयामास पंडिता ॥ ३५ ॥ धात्री धातीशचक्रस्य । चक्रिसेवार्थमी-
युषः ॥ पटं प्रकटयामास । सिंहद्वारमुपेत्य सा ॥ ३६ ॥ पटस्य श्लक्ष्णतां केऽपि । कलां चि-
त्रकृतः परे ॥ अपरे वर्णयामासु—र्वर्णकानेव नूभुजः ॥ ३७ ॥ कुमारस्तत्र दुर्दांतो । दुर्मर्ष-
णनृपांगजः ॥ लीलाचक्रक्रमन्यास—कोविदस्तावदाययौ ॥ ३८ ॥ पटं वीक्ष्य क्षणं मूर्छा—श-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

व्यथामाजगाम सः ॥ किमेतदिति पृष्टश्चा—नुचरैरूचिवानिदं ॥ ३ए ॥ पूर्वजन्मव्यतिकरं ।
स्वमत्र मम पश्यतः ॥ उहापोहादिदानीं मा । जातिस्मृतिरजायत ॥ ४० ॥ विलोक्यते वि-
मानस्थो । योऽसौ चित्रपटे नरः ॥ सोऽहं प्राक्त्रिदशोऽभूवं । देव्येषा तु मम प्रिया ॥ ४१ ॥
सोऽथ ग्रामादिनामानि । पृष्टः पंडितयाभजत् ॥ विद्वानप्यश्रुतग्रंथ—व्याख्यायामिव जिह्म-
तां ॥ ४२ ॥ तथापि धैर्यमालंब्य । स प्रोचे शृणु पंडिते ॥ पुः पुंडरीकिणी सेयं । शैलोऽयं
त्रिदशाचलः ॥ ४३ ॥ नंदनं वनमेतद्धि । सूर्यः सुस्थिताभिधाः ॥ येयं तपस्विनी तस्या। वि-
स्मृतं नाम मेऽधुना ॥ ४४ ॥ तं घूकमिव मातंड—मंडलोदंतवाग्मिनं ॥ ध्यात्वा धूर्ततरा धा-
त्री । विस्मिता सस्मितं जगौ ॥ ४५ ॥ यद्वक्षि वत्स तत्सत्यं । सा प्राग्जन्मप्रिया तव ॥ दि-
वस्युता कनीनंदि—ग्रामे पंगुरजायत ॥ ४६ ॥ सा च जातिस्मरा पूर्व—भवभर्तरि रागिणी ॥
इमं चक्रे स्वयं चित्र—पटं स्वानुभवांचितं ॥ ४७ ॥ गताया धातकीखंडं । प्रयोजनवशान्मम
॥ सामुं समर्पयामास । प्राक्प्रियप्राप्तये पटं ॥ ४७ ॥ तत्त्वं वत्स चिरादद्य । पश्यंत्या निलि-
तोसि मे ॥ एहि तत्र नयामि त्वां । तां स्वीकुरु कृपाकर ॥ ४ए ॥

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

इति व्याख्यां ब्रुवाणायां । पलायत बलादसौ ॥ उत्तालतालिकादाना—त्कुमारैर्हसितोऽ-
परैः ॥ ५० ॥ जगल्लंघनजंघाल—यशा मूर्त इव स्मरः ॥ वज्रजंघस्तदा तत्रा —ययौ लोहार्गला-
त्पुरात् ॥५१॥ स पटालोकमात्रेण । जातजातिस्मृतिर्जगौ ॥ पंडितेऽसौ कुतोऽलेखि । प्राग्भवानु-
भवो मम ॥ ५२ ॥ अमंस्त सा समीचीन—मपि तस्य वचो मृषा ॥ न साधुष्वपि विश्वासो । वंचि
तानां ह्यसाधुभिः ॥५३॥ मंरूपे कचन कृत्रिमैः सुमै-र्वंचिता मधुकरांगना तथा ॥ सत्पुष्पनि
बद्धेऽपि कानने । नाननं क्षिपति जातु सा यथा ॥ ५४ ॥ पृष्टस्तत्र तयाचष्ट । कृत्वा पाणि-
पुटे पटं ॥ स यथानुभवं चित्र-ग्रामगिर्यादिनिर्णयं ॥ ५५ ॥ च्युतचिंतामणिप्राप्ते —रिव प्री-
ताथ पंडिता ॥ श्रीमतीं वर्धयामास । प्रार्थितप्रियसंगमात् ॥ ५६ ॥ श्रीत्वान्मंदा तदा ह-
र्षा—द्गुर्वीभूतापि पंडिता ॥ पवनाज्जवनीभूय । ययौ सा भूभुजः सभां ॥ ५७ ॥ लेभेऽहं ल-
लितांगाख्यं । श्रीमत्याः प्राग्भवप्रियं ॥ तया सोन्मादमित्युक्ते । सस्मितं चक्र्यूवोचत ॥५८॥
त्वं प्रयत्नेन लब्धैक—ललितांगा हि माद्यसि ॥ जाने मानिनि तानष्टा—दशाहं लीभ-
या पुनः ॥ ५९ ॥ अस्ति प्रत्यग्विदेहेषु । विजयः सलिलावती ॥ यथार्थनामा तत्राभू—च्छी-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तशोकाभिधा पुरी ॥ ६० ॥ जितशत्रुर्नृपस्तत्र । नीत्या राज्यमपालयत् ॥ मनोहरी च कैकेयी ।
चेति द्वे तस्य वल्लभे ॥ ६१ ॥ तयोः क्रमाच्चतुःसप्त–स्वप्नसंसूचितौ सुतौ ॥ अभूतां भूतलख्या-
तौ । नाम्नाचलविभीषणौ ॥ ६२ ॥ पितर्यस्ते दधौ राज्यं । वासुदेवो विभीषणः ॥ प्राप्तार्ध-
विजयैश्वर्यो–ऽवार्यदोर्दण्डवीर्यतः ॥ ६३ ॥ बिभ्राणं बलदेवत्व–मचलं निश्चलौजसं ॥ मनो-
हरी स्थिरीभूत–वैराग्यावोचदन्यदा ॥ ६४ ॥ तेन भर्त्रा त्वया पुत्रे–णैहिकं सुखमीयुषी ॥
तदामुष्मिकमिच्छामि । वत्स संप्रति दीक्षया ॥ ६५ ॥ क्रीडया शैशवे ग्रस्ते । ग्रस्तेऽनंगेन यौ-
वने ॥ वार्धकेऽपि न यो धर्मे । स्पृहयालुः स बालिशः ॥ ६६ ॥ सोऽवग्मातस्तातपादैः । सा-
पराधानिवोज्झितान् ॥ चेदुज्झसि त्वमप्यस्मां–स्तदा हंत हता वयं ॥ ६७ ॥ भुंजीमहि त्व-
या दत्तं । त्वदायत्तं मनोऽस्ति नः ॥ तीर्थप्राया त्वमस्माकं । किं मातर्व्रतकाम्यसि ॥ ६८ ॥ नि-
षेधिताया अप्येवं । न मुमोच व्रताग्रहं ॥ यदा मनो मनोहर्या–स्तदा स प्रत्यभाषत ॥६९॥
देवभुवं गता चेन्मां । व्यसने बोधयस्यलं ॥ तत्त्वां मुंचेऽन्यथा नैव । सापि तत्प्रत्यपद्यत ॥
[illegible] ॥ [illegible]पात्तव्रताधीतै–कादशांगा समाधिना ॥ वर्षकोटिं तपस्तप्त्वा । लांतकेंद्रो ब-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नूव सा ॥ ७१ ॥ अन्यदा नास्कररथा—दिवानीतौ वपुःश्रिया ॥ केनापि ढौकितौ राम —
हरी आरोहतां हरी ॥ ७२ ॥ तौ विपर्यस्तमन्यस्ता—वाकृष्टावपि चेरतुः ॥ तथा यथा यथा-
र्थत्व—मवहन्नाशुगद्वयं ॥ ७३ ॥ सैनिकैरनुधावद्भि— रप्राप्तौ गरुडाविव ॥ वनीं निन्यतुरश्वौ
तद् । द्वयं शोकातुरे जने ॥ ७४ ॥ क्षणात्तयोः पदपंक्ति—र्नूपट्टे वर्णपंक्तिवत् ॥ अमार्जि
चपलछात्रे—णेव प्रबलवायुना ॥७५॥ तृषाक्रांतो हरिर्नीरं । सीरध्वजमयाचत ॥ स निर्विण्णो-
ऽपि तल्लब्ध—कामो बभ्राम काननं ॥ ७६ ॥ यावदायात्यसौ पद्म—पुटोपात्तपयो रयात् ॥ ता-
वत्त्यक्तोऽसुन्निर्विष्णुः । सतृष्णं को न मुंचति ॥ ७७ ॥ बंधो पयः पिबेत्युक्तो । न यदावोचद-
च्युतः ॥ तदा तं मूर्छितं ज्ञात्वा । निन्ये तरुतलं हली ॥ ७८ ॥ इतश्च बोधमाधातुं । तस्य
लांतकनायकः ॥ विनीर्विभीषणवपु—र्नूत्वा प्रादुरनूत्पुरः ॥ ७९ ॥ एकं मूर्छालमपरं । पुर-
स्थं च विभीषणं ॥ बलो विलोक्य संदिग्ध— मनास्तेनैव नाषितः ॥ ८० ॥ शंकसे निर्विशे-
षेण । मनसा किं हलध्वज ॥ त्वय्यंबुने गते खेटा । मया योध्धुमिहागताः ॥ ८१ ॥ ते म-
यान्नेत्य विजिता—स्तावत्कश्चन खेचरः ॥ मां मृतं दर्शयित्वा ते । व्यामोहमुपपादयन् ॥८२॥

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

शवं तदेतं संस्कार्य । पुनीत्तः स्वां पुरीं पुनः ॥ माजूदस्मदनालोक—शोकसंकुलिता प्रजा ॥ ॥ ७३ ॥ शवं तदग्निसात्कृत्वा । प्रापतुस्तौ निजां पुरीं ॥ शोकांधानां नृणां वामा—वामदृग्ला-जसन्निजौ ॥ ७४ ॥ सर्वतः कुर्वंति जन—व्राते नवनवोत्सवान् ॥ स्वां सजामेत्य तौ प्रीत्या । निविष्टावेकविष्टरे ॥ ७५ ॥ विष्णुना सह वाग्गोष्टीं । यावदारजते बलः ॥ तावन्न तं पुरोऽङ्गा-ङ्गी—दद्राक्षीच्च मनोहरीं ॥ ७६ ॥ मातः कुतस्त्वमत्रेति । नत्वोक्ता तेन सा जगौ ॥ न किं स्मरसि यद्वत्स । त्वया वावास्मि यंत्रिता ॥ ७७ ॥

तदा वत्साहमुत्साह—पूर्वं माहत्य संयमं ॥ प्राप्ता लांतकनाथत्वं । त्वां बोधयितुमागमं ॥ ७७ ॥ वने विनष्टेऽवरजे । विषादविषविह्वलः ॥ मायाविजीषणीजूय । मयैव त्वं प्रमोदितः ॥ ७ए ॥ तत्तस्य जूरिजूपाल—मौलिमौलीजवत्पदः ॥ विष्णोर्वीक्ष्य तथा मृत्युं । वत्स बुध्यस्व मा मुह ॥ ए० ॥ नामर्त्या मर्त्यलोकेऽस्मि—नशुचौ स्थातुमीशते ॥ यास्यामि तदहं वत्स । त्वं तु माजूः प्रमादजूः ॥ ए१ ॥ अथ तस्यामदृश्यायां । पुत्रविन्यस्तवैजवः ॥ रामो रामावचोवी-ची—निद्धोजः सोऽजजद्व्रतं ॥ ए२ ॥ पुण्यप्रजावादीशाने । विमाने श्रीप्रजाजिधे ॥ स देवो

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ललितांगोऽभू–द्देवी चास्य स्वयंप्रभा ॥ ९३ ॥ स्वांतिके लांतकेशेन । नीयतेस्मांतरांतरा ॥
प्राक्स्नेहात्सप्रियोऽप्येष । स्नेहः प्रायेण दुस्त्यजः ॥ ९४ ॥ सप्तांश भिन्नवधा भक्त–स्याब्धेरायुः
प्रपूर्य सः ॥ ललितांगश्च्युतः स्वर्गा–त्तत्रान्यस्तूदपद्यत ॥ ९५ ॥ यस्तत्रोत्पद्यते देवो । ललितां-
गः स उच्यते ॥ युक्ताः स्वयंप्रभादेव्या । सर्वेऽप्येते समायुषः ॥ ९६ ॥ स्वपुत्रनामसाधर्म्या–त्सो-
ऽप्यनीयत लांतकं ॥ विश्वोजसैवमन्यान्य–ललितांगेषु रज्यता ॥ ९७ ॥ अतीता सप्तदश ते
। तेनैषोऽष्टादशः पुनः ॥ अंगजः स्वर्णजंघस्य । यो बुधो बुबुधे त्वया ॥ ९८ ॥ च्युतश्चतुर्द-
शाब्ध्यायु–र्भुक्त्वा लांतकनायकः ॥ चक्री च तीर्थनाथश्च । जातो जातिस्मरोऽस्म्यहं ॥ ९९ ॥
इत्युक्त्वा चक्रभृद्वज्र–जंघमाह्वयतिस्म सः ॥ मत्पुत्रीं श्रीमतीमंगी–कुरुष्वेत्यादिदेश च ॥३००॥
सोऽप्यूचे चक्रवर्तिन् किं । विद्मो वैदेशिका वयं ॥ यूयमेव प्रमाणं नः । किमत्रार्थे बहूच्यते ॥ १ ॥
चक्र्यथो भूभुजां चक्रं । साक्षीकृत्य महोत्सवैः ॥ वज्रजंघकुमारेण । श्रीमतीं पर्यणाययत् ॥ २ ॥
दिनानि कानिचित् स्थित्वा । चक्रिणा दत्तगौरवः ॥ प्राप्तः प्रियान्वितो वज्र–जंघो लोहार्गलं पु-
रं ॥ ३ ॥ तनये भाग्यसौभाग्य–कलाभिश्चाधिके स्वतः ॥ राज्यं सुवर्णजंघेन । संक्रमय्याददे व्रतं

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ ४॥ विलसन् वज्रजंघोऽपि । श्रीमत्या सह कांतया ॥ दिनानानंदनिःस्पंद—मयानिव सदात्यगा-
त् ॥ ५ ॥ अन्यदासन्नसत्वा सा । स्वप्ने श्रीमत्यवेक्षत ॥ स्वकुक्षिजेन सर्पेण । स्वं दष्टं सह भूभु-
जा ॥ ६ ॥ कृतदुःस्वप्नघातार्थं—प्रायश्चित्तापि तापभूः ॥ समयेऽसूत सा वज्र—गुप्तं नाम तनूरु-
हं ॥ ७ ॥ वितीर्य वार्षिकं दानं । चिदानंदाय चक्र्यपि ॥ पुत्रे पुष्कलपालाख्ये । न्यस्तराज्यो-
ऽभवद्यतिः ॥ ८ ॥ क्रमादुत्पन्नकैवल्ये । प्राप्ते तत्रार्हतीं श्रियं ॥ रुद्धः कर्मनिरात्मेव । सामंतै-
रेव पुष्कलः ॥ ९ ॥ तमुद्वेष्टयितुं वज्र—जंघोऽचालीत्प्रियान्वितः ॥ अर्धमार्गं गतश्चायं । वि-
ज्ञो व्यज्ञप्यताध्वगैः ॥ १० ॥ विश्वव्यापिमुदा नृत्य—स्वरकीर्तिभ्रमकारणं ॥ यदिदं दृश्यते
देव । पुरः शरवनं महत् ॥ ११ ॥ अस्यांतरस्त्यहिर्दृष्टि—विषः काल इवापरः ॥ वर्त्मेव विल-
सच्चौरं । दूरतस्तदिदं त्यज ॥ १२ ॥ अथान्येन पथा प्राप्तः । स पुरीं पुंडरीकिणीं ॥ पुष्कलं
लीलया शत्रु—संकटादुदवेष्टयत् ॥ १३ ॥ व्यावृत्तः स पथा तेन । पुंसा केनचिदोच्यत ॥
यद् दृग्विषभयात्याजि । राजन्नागच्छता त्वया ॥ १४ ॥ उत्पन्ने केवलज्ञाने । तत्रैकस्य वने मु-
नेः ॥ वंदनायातदेवाना—मुद्योतोऽभूत्समंततः ॥ १५ ॥ तेन प्रतिहताः शांता । व्यालदृष्टि-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विषछटाः ॥ श्रुत्वेति संचचारासौ । मध्ये शरवणं नृपः ॥ १६ ॥ गछंस्तदंतरा गछा—न्वितौ
स्वावेव सोदरौ ॥ गुरून् ननाम नाम्ना यौ । सेनांतौ मुनिसागरौ ॥ १७ ॥ जक्तो जक्ता-
दिदानेनो—पकृत्य स महात्मनः ॥ प्रतस्थे पथि सोदर्य—जावनां जावयन्निति ॥ १८ ॥ मो-
हस्य बंधादुत्तीर्णौ । सोदरौ मम सुंदरौ ॥ अहं तु हंत बद्धोऽस्मि । कथं राज्यादिबंधनैः ॥१९॥
न हि दूरेऽनयोर्मुक्ति—वासश्चरणसारयोः ॥ मया त्वचरणेनेयं । कथं लंघ्या जवाटवी ॥
॥ २० ॥ अतः परं पुरं प्राप्ते—नांगजेन्यस्य वैजवं ॥ जूत्वा सहोदरक्षुपे । पथि पेयं पयो म-
या ॥ २१ ॥ वज्रजंघो विचार्येति । सत्वरं स्वपुरं गतः ॥ श्वो मुमुक्षुरयं राज्यं । निशि सुष्वा-
प सप्रियः ॥ २२ ॥ प्रातः शमिष्यति मनो—मोहस्तिमिरवन्मम ॥ विवेकः पंकविछेदी । वि-
वस्वदुदेष्यति ॥ २३ ॥ प्रस्थास्येऽहं ततः पुण्य—पथे पथिकवद् ध्रुवं ॥ ध्यायन्निति स ता-
मीहां । चक्रे रंहस्विनीं निशां ॥ २४ ॥ राज्यगृद्धेन पुत्रेण । परमार्थमजानता ॥ सुप्ते पितरि
विश्वस्ते । विषधूमो व्यतायत ॥ २५ ॥ पूर्वं कृष्णागुरुस्तोम—धूपानुजवसादिजिः ॥ विषधूमा-
दिव त्रस्तै—स्तदा स मुमुचेऽसुजिः ॥ २६ ॥ अथोत्तरकुरुष्वासी—दसौ दयितया सह ॥ यु-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

भिधर्मा मनुष्योऽपि । सुरेभ्योऽधिकभोगभाक् ॥ २७ ॥ तावथायुःक्षयेऽभूतां । सौधर्मे त्रिद-
शोत्तमौ ॥ जन्मांतरानुगप्रेम्णा । प्रासादद्वैततामिव ॥ २८ ॥ कच्छावतीति विजयः ।प्राग्विदे-
हेषु विद्यते ॥ अतिमात्रं श्रियां पात्रं । पुरी तत्र प्रभंकरा ॥ २९ ॥ तत्राभूद्भगवज्जीवो । वै-
द्यस्य सुविधेः सुतः ॥ सोल्लासः सर्वविद्यासु । केशवः क्लेशवर्जितः ॥ ३० ॥ श्रीमत्यात्मा दिव-
श्च्युत्वा । तत्रैवाभूत्पवित्रधीः ॥ ईभ्यस्येश्वरदत्तस्या—भयघोषाख्ययांगजः ॥ ३१ ॥ ईशानचं-
द्रभूभर्तुः । पुत्रो नाम्ना महीधरः ॥ सुबुद्धिर्नाम तनयः । सुनासीरस्य मंत्रिणः ॥ ३२ ॥ पूर्ण-
भद्रस्तु सागर—दत्तसार्थेशितुः सुतः ॥ धनस्य श्रेष्ठिनः सूनु—र्गुणाकर इति श्रुतः ॥ ३३ ॥

एते पंचापि सौहार्दं । भेजिरे वैद्यसूनुना ॥ इंद्रियाणीव मनसा । भूतानीव शरीरिणा ॥३४॥
त्रिभिर्विशेषकं ॥ अन्यदा तस्थुषां तेषां । सर्वेषां वैद्यवेश्मनि ॥ आजगाम तपःक्षामः । कोऽपि सा-
धुरकोपनः ॥ ३५ ॥ अकालपारणात्पुष्ट—कुष्टप्लुष्टतनुं मुनिं ॥ तमालोक्यावदद्वैद्य—नंदनं नृपनंद-
नः ॥ ३६ ॥ सर्वथा व्यथितोऽर्हद्भि—र्मुनींद्रैरपि दूरितः ॥ लोभोऽयं शरणीचक्रे । वैद्येनैवेति
मे मतिः ॥ ३७ ॥ दृशापि न स्पृशंत्येते । यदीदृशमकिंचनं ॥ जिघ्रंति श्रीमतां वर्चो—मूत्रे अपि

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

धनाशया ॥ ३८ ॥ नाडीपरीक्षकाः केऽपि । केऽपि मूत्रपरीक्षकाः ॥ पुनः पात्रपरीक्षायां । प्रायो
नायुर्विदः क्षमाः ॥ ३९ ॥ पृथ्वीपाल महीपाल–पुत्रमेतं गुणाकरं ॥ उपचर्य जगन्मित्रं । मित्र
धर्मधनं चिनु ॥ ४० ॥ केशवस्तं जगादाथ । साधु बंधो वदन्नसि ॥ परं चिकित्सा न विनौ–
षधं युद्धमिवायुधं ॥४१॥ औषधैस्तु त्रिभिस्तैल–रत्नकंबलचंदनैः ॥ चिकित्सास्य भवेल्लक्ष–त्र-
यद्रव्यव्ययोद्भवैः ॥ ४२ ॥ तेषु तैलं ममाप्यस्ति । मंदिरे लक्षपाकिकं ॥ गोशीर्षचंदनं रत्न—
कंबलं पुनरानय ॥ ४३ ॥ ततः कस्यचिदिभ्यस्या–पणं गत्वा सनैपुणं ॥ ते तद् द्वयमयाचंत ।
वदंतः साधुकारणं ॥ ४४ ॥ धनलक्षद्वये मूल्ये । ढौकिते श्रेष्ठ्यवोचत ॥ धन्या यूयं युवत्वे-
ऽपि । येषामेषाभवन्मतिः ॥ ४५ ॥ प्रायो न जायते यूनां । सुबुद्धिर्जायतेऽथवा ॥ ततो या-
ति मरुक्षेत्रे । कदलीवदलीकतां ॥ ४६ ॥ तत्संप्रत्याभवं गृद्धो । गृद्धोऽयमनुगृह्यतां ॥ पुण्य-
स्यास्य प्रदानेन । कुमारैः करुणापरैः ॥ ४७ ॥ इत्युदित्वा मुधा दत्वा । तेभ्यश्चंदनकंबले ॥ त-
त्कालोद्भूतवैराग्यः । स प्रव्रज्य शिवं ययौ ॥ ४८ ॥ ततस्ते सुहृदः सर्वे । जग्मुरात्तौषधत्रयाः
॥ कायोत्सर्गनिलीनात्मा । यत्रास्ते स मुनिर्वने ॥ ४९ ॥ प्रागनुज्ञाप्य तैलेन । ततोऽभ्यज्य

For Private And Personal Use Only

भिषग्मुनिं ॥ दक्षो विक्षोजयामास । कृमीनंतर्गतानपि ॥ ५० ॥ कृमयस्तैलतापार्त्ता । वेष्टिताखिलवर्ष्मणि ॥ व्यलगन्निर्गता श्लक्ष्ण—शीतले रत्नकंबले ॥ ५१ ॥ न्यधात्कृपानिधिर्धेनु—शवे शूकोज्झितस्ततः ॥ स्थलसंतापितान्नीरे । तिमीनिव कृमीनसौ ॥ ५२ ॥ अशीतयत्कृमिक्षोज—वेदनाविह्वलं वपुः ॥ विलिप्य व्रतिनो वैद्य—नंदनश्चंदनद्रवैः ॥ ५३ ॥ त्रिस्त्रिर्विधाय क्रियामेवं । त्वग्मांसास्थिगतानपि ॥ कृमीन् क्रमात्समाकृष्य । सोऽक्षिपत्तोऽकलेवरे ॥ ५४ ॥ एवं शुश्रूषमाणस्तैः । कियद्भिरपि वासरैः ॥ जातस्वर्णसदृग्वर्ण—शरीरो व्यहरन्मुनिः ॥ ५५ ॥ तेऽपि कंबलगोशीर्ष—शेषविक्रयजैर्धनैः ॥ विहारं कारयामासु—र्यशोराशिमिव ध्रुवं ॥ ५६ ॥ इत्यादि पुण्यनिर्माण—निर्मलीभूतचेतसः ॥ सर्वेऽपि भेजिवांसस्ते । समये संयमश्रियं ॥५७॥ तपसातितनूभूत—तनवो लाघवादिव ॥ दिवमच्युतमारूढाः । प्रांते षडपि ते सुखं ॥ ५८ ॥ इतश्च—

विजये पुष्कलावत्यां । प्राग्विदेहेषु विद्यते ॥ पुरी पौरयशःपूर—पांडुरा पुंडरीकिणी ॥ ५७ ॥ वज्रसेनोऽत्र भूपोऽभू—दभूमिः सकलापदां ॥ यस्य तीर्थकृतोऽभूव—न्नमरा इव किंकराः ॥ ५९ ॥

उप-
चिंता०
७१

तस्य स्वादूक्तिपीयूष–सारणी धारिणी प्रि ।। ॥ आनशे मानसे नर्तुः । कलहंसीतुला यया ॥ ६१ ॥
जिषग्जीवो दिवश्च्युत्वा । वज्रनाजस्तयोः सुतः ॥ अनूचतुर्दशस्वप्न स्यातचक्रित्ववैजवः ॥ ६२ ॥
ते चानूवन्नृपामात्य–सार्थेशश्रेष्ठिनंदनाः ॥ तस्य कल्पद्रुमस्येव । पारिजातादयोऽनुजाः ॥६३॥
बाहुः सुबाहुः पं.ठोऽथ । महापीठ इति क्रमात् ॥ तेषां समानशीलानां । रूढिमानशिरेऽजिधा
॥६४ ॥ तेषामुपकलाचार्यं । कला अन्यस्यतां सतां ॥ स्पर्धयेव श्रियो जेजे । वाग्देवी वदनांबु
जं ॥६५॥ न्यस्य स्वतनये राज्यं । दानं सांवत्सरं ददौ ॥ लोकांतिकानां देवानां । विज्ञप्त्या स
नृपस्ततः ॥६६॥ यदा गृहीतचारित्रः । केवलज्ञानमापसः ॥ दीप्रं तदा तदाजास– मिव चक्रं
च नंदनः ॥ ६७ ॥ वज्रनाजोऽखिलांस्तेन । चक्रेणाक्रम्य जूजुजः ॥ आससाद स्थिरां धर्म—वि
जयी विजयश्रियं ॥ ६८ ॥ चतुर्निर्मंकलाधीशैः । सोदरैः सोदरैः सह ॥ देवेंद्र इव दिक्पालै–र
न्वजूनिस्तुषं सुखं ॥६९॥ दिवश्च्युत्वाजयघोषो । राजसूः सुयशा इति ॥ बजूव प्राग्जवस्नेहा–
च्चक्रिणोऽस्यैव सारथिः ॥ ७० ॥ अन्यदा विहरन् वज्र— सेनस्तीर्थंकृदाययौ ॥ अदूरे पुंकरी-
किण्या । नलिनीगुल्मकाननं ॥ ७१ ॥ तातं तीर्थंकरं नंतुं । वज्रनाजः सबांधवः ॥ समवसर-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

णं गत्वा । ह्यशृणोद्देशनामिति ॥ ७२ ॥ मानुष्यं कल्पवृक्षांकुरकरणि चिरात्प्राप्य भाग्यैरभंगैः
। संसारारामभूमौ विषयविषरसैर्हंत सिंचंत्यसंतः ॥ यद्येतच्चेतनायाः कथमपि लभते पुण्यपी-
यूषधारा—सेकं दत्ते तदेकं किमपि शिवफलं येन भूयो न दुःखं ॥ ७३ ॥ प्रबुद्धो वज्रनाभोऽ-
थ । न्यस्तराज्यतनूरुहे ॥ सह स्वबंधुभिः सूते । द्रुतं जग्राह संयमं ॥ ७४ ॥ दधानः पूर्वर-
त्नानि । ब्रह्मगुप्तिनिधीनपि ॥ ऊज्झन्नासौ व्रतस्थोऽपि । साधुचक्रेशतां निजां ॥ ७५ ॥ ईहंते-
स्म निरीहं तं । स्पर्धयेव बुभूषवः ॥ अरविंदमिवालिन्यः । सर्वदा सर्वलब्धयः ॥ ७६ ॥ संप्रा-
प्तेऽर्हति निर्वाणं । वज्रनाभो गणं दधौ ॥ सहस्रदीधितेरस्ते । प्रकाशं चंद्रमा इव ॥ ७७ ॥ अ-
र्हत्सिद्धप्रवचना—चार्यवृद्धतपस्विनां ॥ सुश्रुतानां च वात्सल्या—न्नित्यं ज्ञानोपयोगतः ॥७८॥
तपोविनयसम्यक्त्व—शीलावश्यकदानतः ॥ वैयावृत्त्यसमाधिभ्यां । मनागप्यप्रमादतः ॥७९॥
अपूर्वज्ञानग्रहणा—च्छासनोन्नत्यनिर्मितेः ॥ श्रुतभक्तेश्च राजर्षि—स्तीर्थकृत्कर्म सोऽचिनोत् ॥
॥ ८० ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ एकादशांगपारीणे—ष्वथ शेषेषु पंचसु ॥ बाहुर्भोगफलं वैया—वृत्यं
चक्रे महात्मनां ॥ ८१ ॥ सुबाहुर्बाहुबलकृत् । कृतिकर्म च निर्ममे ॥ निर्ममेशोऽपि सूरींद्र—

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्तेने तदुपबृंहणं ॥ ७२ ॥ न समर्था भवंत्येके । सामर्थ्ये चालसाः परे ॥ धन्यौ बाहुसुबाहू
यौ । कर्मठौ गणकर्मणि ॥ ७३ ॥ ततः पीठमहापीठौ । दधतुः कलुषं मनः ॥ अपि सद्वृत्तपा-
लीकौ । प्रावृषीवांबुपल्वलौ ॥ ७४ ॥ यो दत्ते तं स्तुवन्नेष । गुरुर्लोकानुवर्तकः ॥ नोचेत्किम-
च्युताचारा—वपि नौ न प्रशंसति ॥ ७५ ॥ लोकैर्हि मेघा वर्षंतो । वर्षासु मलिना अपि ॥
स्तूयंते न त्वदातारः । शारदा विशदा अपि ॥ ७६ ॥ इत्यनालोच्य तौ माया—शल्यं मत्सरि-
णौ मुनी ॥ योषिज्जन्मफलं कर्म—दृढबंधं बबंधतुः ॥ ७७ ॥ अंते षडपि ते कालं । विधाया-
भिविवर्जिताः ॥ सर्वार्थसिद्धमानंचु—र्विमानं लक्षयोजनं ॥ ७८ ॥ इतश्च—अस्ति प्रत्यग्वि-
देहेषु । विजयाटोपराजिता ॥ पराजितामरापुरी—मदा पूरपराजिता ॥ ७९ ॥ भूमानीशान-
चंद्रोऽत्र । जन्ययात्रामुपेयुषा ॥ स्वीकृतासिलता येन । चित्रं सूता रणाग्रशः ॥ ८० ॥

तत्र चंदनदासोऽभू—दिभ्यः श्रीद इव श्रिया ॥ तस्य सागरचंद्राख्य—स्तनयो विनयोज्ज्वलः
॥ ८१ ॥ पूर्णेंदुवत्प्रसन्नास्यो । गंगाजलवदुज्ज्वलः ॥ स कस्य सिद्धविद्याया । भाजनन्नाभवत्प्रि-
यः ॥ ८२ ॥ इभ्येनाशोकदत्तेन । कठिनेन स्वभावतः ॥ बब्बुलेनेव रंभाद्रोः । सांगत्यं तस्य प-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

प्रये ॥ ९३ ॥ रहः स [illegible] पित्रा । विप्रत्रायिकया गिरा ॥ योऽयं वत्स वय [illegible] मे न जाति सुंदरः ॥ ९४ ॥ [illegible] बहिः शंखे—नेवांतः कुटिलात्मना ॥ आहते [illegible] पि । संख्या निद्धाकता नृणां [illegible] हीयंते मृदुला नूनं । संपर्के कर्कशात्मनां ॥ [illegible] ः कुशलं । मिलितस्योर्णया कि [illegible] ॥ ९६॥ न क्रूरा मृदुवाचोऽपि । कदाचन सुखाव [illegible] रंगजंगाय । गायन्नपि हि लुब्धकाः ॥९७॥ ददतोऽपि न तोषाया । प्रायो मुग्ध [illegible] मांसपेशीं ददानोऽपि । धीवरो हंति यत्तिमीन् ॥ ९८ ॥ सोऽप्यूचे तत्परास्तात । [illegible] खसाः ॥ तदुक्त्या मास्म शंकिष्ठाः । सुहृदं मे सदूषणं ॥ ९९ ॥ यादृक्तादृगसावस्तु । [illegible] या चिंतया मम ॥ रक्ष्यः स्वात्मैव दोषाब्धौ । मज्जंस्तेकैः प्रयत्नतः ॥ ४०० ॥ तातं [illegible] त्युक्त्वैवं । न स्वमित्रं मुमोच सः ॥ गत्यागत्यादिचेष्टासु । संबंधं पूर्वकर्मवत् ॥ १ ॥ अन्यदा सारशृंगारः । समं मित्रेण तेन सः ॥ वसंततौ वनं प्राप । रंतुं रतिपतिद्युतिः ॥ २ ॥ तदा च पूर्णज [illegible] दुहिता प्रियदर्शना ॥ पुष्पाण्यवचिनोतिस्म । तत्र सांद्रद्रुमांतरे ॥ ३ ॥ सा स्वर्ण [illegible] का—नंदिभिर्वंदिभिर्धृता ॥ त्रायतां कोऽपि मां वीरो—ऽधुनैवं तारमारटीत् ॥ ४ ॥ [illegible]

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

माकंदं । श्रुत्वा सत्वाधिकाग्रणीः ॥ कृपाणीं पाणिनादाय । दधावे सागरो रयात् ॥ ५ ॥ स ब-
लान्मोचयामास । बंदिनां बाहुपंजरात् ॥ जयभ्रांतदृशं कन्यां । मृगीं व्याघ्रमुखादिव ॥ ६ ॥
ततः प्राणपणात्ताया । द[illegible]ो स्त्वयमेव मे ॥ ध्यायंतीति ययौ कन्या । सद्म तन्मयतां गता
॥ ७ ॥ सागरोऽपि वहन्नेतां । हृदा हारलतामिव ॥ तदंगचंगिमाभ्रांत- चेताः स्वस्थानमी-
यिवान् ॥ ८ ॥ नाभुंक्त नापिबन्नापि । व्याहरन्नस्वसेत सः ॥ किंत्वेकतानस्तामेव । सिद्धवि-
द्यामिवास्मरत् ॥ ९ ॥ उद्वेलतां दधानोऽपि । तन्मुखेंदुनिरीक्षणात् ॥ सागरः केवलं स्वस्थः ।
कुलमर्यादया स्थितः ॥ १० ॥ ज्ञात्वा कथंचित्तद्भावान् । जनकः [illegible]यदर्शनां ॥ पूर्णभद्रः स्वपु-
त्राय । ययाचे सोऽप्यदान्मुदा ॥ ११ ॥ अथ मिथो मनोवृत्त्या । पूर्वं संयुक्तयोस्तयो ॥ वपु
षाप्यन्नवद्योगः । पितृक्लृप्तविवाहयोः ॥ १२ ॥ तयोः परप्रियासक्ति—मुक्तयोर्मुनिनोरिव ॥
अन्योन्याव्यभिचारित्व - मभूद्विश्रंभकारणं ॥ १३ ॥ अशोकः शठधीः सक्त- मना मित्र-
स्य योषिति ॥ व्यक्तं वक्तुं क्षणं नाप—त्तत्पुण्यैरिव कीलितः ॥ १४ ॥ कदापि सागरे गेहा-
द्बहिर्याते प्रविश्य सः ॥ संप्राप्तावसरश्चैवं । बजाषे प्रियदर्शनां ॥ १५ ॥ मुग्धे पत्युर्न जानासि

। त्वं स्वरूपं यतोऽसकौ ॥ अथ श्वो धनदेवस्य । वध्वा मंत्रयते रहः ॥ १६ ॥ क्रयविक्रयदि-
ग्यात्रा—राजसेवादिकर्मसु ॥ न मंत्र्यते नरैः स्त्रीभिः । सह सर्वोऽपि वेत्त्यदः ॥ १७ ॥ तन्म-
न्ये चिरदृष्टत्वा—ज्ज्ञातोऽयं त्वय्यरोचकी ॥ तां वल्लभयति प्रायो । दुःप्रापेऽर्थे नृणां स्पृहा ॥
॥ १८ ॥ स चेत्त्वां बाह्यवृत्त्यैव । रमयन् रमते तया ॥ जगदे तन्मां पतीकृत्य । भव त्वमपि
तादृशी ॥ १९ ॥ न स्वभर्तृसमाचारा । दूष्यंते हि कुलांगनाः ॥ पश्चादपीति जल्पंती । त्वं
न केनापि दंड्यसे ॥ २० ॥ श्रुत्वेति तद्वचः कर्ण—कटु सा रोषतोऽभ्यधात् ॥ निजां जिह्वा-
मसंभाल्य । किं रे वातुल जल्पसि ॥ २१ ॥ यद् दुःशील सुशीलेऽपि । दोषं वक्षि मम प्रिये
॥ तत्ते युक्तं यतो भ्रांतो । भ्रांतं विश्वमपीक्षते ॥ २२ ॥ तथाहि याहि वीक्षापि । पापहेतुः
सुहृद्द्रुहां ॥ इत्याक्रुष्टस्तया मंक्षु । स ध्वांक्ष इव निर्ययौ ॥ २३ ॥ विच्छायवदनो भ्राम्यन् । द-
दृशे सागरेण सः ॥ पृष्टो दुःखस्य हेतुं च । ससूत्कारमवोचत ॥ २४ ॥ कथ्यते कति दुःखस्य
। हेतवो भववासिनां ॥ शिवाफेत्कृतयः प्रेत—वनस्थायिनामिव ॥ २५ ॥ शिलाकांतेव
जिह्वा मे । जिह्वा यद्यपि जल्पितुं ॥ तथापि न हि किंचित्ते । गोप्यमस्तीति कथ्यते ॥२६॥

यावदत्र स्त्रियो लोके । नृणां तावत्कुतः सुखं ॥ यतो जल्पति यत्किंचि—न्मित्र मां तव पत्न्यपि ॥ २७ ॥ स्वयं स्थास्यत्यसौ ह्रीणा । प्रत्युक्त्या वर्धते कलिः ॥ इत्यश्लीलं ब्रुवाणापि । सा मयोपेक्षिता चिरं ॥ २८ ॥ ततःप्रभृत्यहं न त्वां । विनागच्छं गृहं तव ॥त्वत्परोक्षं च नाजल्पं । प्रियदर्शनया सह ॥ २९ ॥ नियतिप्रेरितोऽद्याहं । त्वां द्रष्टुं त्वद्गृहं गतः ॥ बाहौधृतस्तया कामा—र्तया स्वोचितकर्मणे ॥ ३० ॥ ततोऽवधूय तां बालां । बलादस्मि पलायितः ॥ अपि वह्निशिखारूढ—मदग्धं स्वं विचिंतयन् ॥ ३१ ॥ म्रिये वा यामि दूरे वा । पूरे नद्याः पतामि वा ॥ इत्यनल्पविकल्पस्थो । भ्राम्यन्मित्र त्वयेक्षितः ॥ ३२ ॥ एतद्युक्तं न मे वक्तुं । तथाप्यूचे हितैषिणा ॥ कुकलत्रकृतोऽनर्थो । माभूत्तव कुजोरिति ॥ ३३ ॥ नैतत्तस्यास्त्वया वाच्यं । नाव्यं गंभीरचेतसा ॥ प्राणानपि तृणीयंते । रोषिताः खलु योषितः ॥ ३४ ॥ प्रियावृत्तमिति श्रुत्वा । दुःश्रवं दुःखभूरभूत् ॥ सागरो हृदि विक्षिप्तां—गारभार इव क्षणं ॥३५॥ ऊचे च मित्र मा खेदं । कृथास्त्वं भाग्यवानसि ॥ व्यसने पातयंत्येताः । स्त्रियो विप्रकृता न किं ॥ ३६ ॥ स्नेहेन वर्धिताः सद्म—श्रीकर्षः कनकच्युतः ॥ आसेदुषां हि तापं ग । तरुण्यो

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

दीपिका इव ॥ ३७ ॥ व्यवसाये प्रवर्त्तस्व । मास्मार्षीस्तद्वचः पुनः ॥ एवं प्रसादितस्तेन । स-
मायी मुदमादधौ ॥ ३८ ॥ किंचिदाकुंचितप्रीति—रपि मित्रदुरुक्तिभिः ॥ समं दयितया पू-
र्व—रीत्या निर्वहतिस्म सः ॥ ३९ ॥ विभेदो मज्जिरा माभू—दनयोर्बालमित्रयोः ॥ इत्यशो-
कस्य वृत्तांतं । कांतमश्रावयन्न सा ॥ ४० ॥ ऋजुत्वाद्दानशीलत्वा—द्बद्ध्युग्मिनरायुषौ ॥ सम-
ये तौ विपेदाते । युगपद्युग्मिनाविव ॥ ४१ ॥ सुसंस्थानस्य निःशेष—शेषद्वीपमदच्छिदः ॥ य-
जंबूद्वीपयोधस्य । धत्तेऽधिज्यधनुश्रियं ॥ ४२ ॥ तत्राभूद्भरतक्षेत्रे । सुखमदुःखमारकः ॥ अ-
स्या एवावसर्पिण्याः । समतीतेऽरकद्वये ॥ ४३ ॥ एकक्रोशसमुच्छ्राया । एकपल्योपमायुषः ॥ ए-
कान्हांतरिताहाराः । पूरिताशाः सुरद्रुमैः ॥ ४४ ॥ असदृज्ञातेयसंबंधाः । प्रायः पृथ्वीफलाशि-
नः ॥ असेव्यसेवकन्याया । यत्रासन् युग्मिनो जनाः ॥ ४५ ॥ युग्मं ॥ पल्याष्टमांशशेषेऽस्मि
—न्नरके युग्मरूपतः ॥ गंगासिंध्वंतरे जज्ञे । जायया सह सागरः ॥ ४६ ॥ स्वर्णवर्णसुसंस्था-
नो । मेरुः क्षितिधरेष्विव ॥ महिम्ना महसा चासौ । रेजे शेषेषु युग्मिषु ॥ ४७ ॥ विपद्याशो-
कदत्तोऽपि । जातः श्वेतश्चतुरदः ॥ मायित्वाहुढतैरश्चा—युष्कस्तत्रैव सिंधुरः ॥ ४८ ॥ अ-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अन्यदर्शनोद्भूत—प्रेम्णोः प्राग्भवयोगतः ॥ तयोरूहादभूज्जाति—स्मृतिर्युगलिहस्तिनोः
॥ ४९ ॥ आलिंग्य शुंडादंडेन । दंती तं युग्मिनं मुदा ॥ इंद्रमैरावण इव । स्कंधमारोपयन्नि-
जं ॥ ५० ॥ चतुर्दतद्विपारूढं । वनं स्वैरं विहारिणं ॥ तमन्ये युग्मिनश्चक्रुः । नाम्ना विमल-
वाहनं ॥ ५१ ॥ ततः कालानुमानेन । प्रभावे कल्पभूरुहां ॥ अल्पीभवति गृद्ध्या च । कलिं
कुर्वत्सु युग्मिषु ॥ ५२ ॥ तच्छासनाय हाकार—दंडं वितनुतेस्म सः ॥ एवं कुलकृतामाद्यो—
भवद्विमलवाहनः ॥ ५३ ॥ खड्गघातादिव त्रस्ता । हाकारादपि युग्मिनः ॥ तत्कृतां कल्पवृक्षा-
दि—मर्यादां नातिचक्रमुः ॥ ५४ ॥ षण्मासावशेषायुः । पत्न्यां चंद्रयशस्यसौ ॥ चक्षुष्मच्चंद्र-
कांताख्य—मुत्पाद्य मिथुनं मृतः ॥ ५५ ॥ द्वैतीयिकः कुलकर—श्चक्षुष्मानथ पप्रथे ॥ तद्भू-
र्यशस्वी कुलकृत् । सुरूपावल्लभोऽभवत् ॥ ५६ ॥ तज्जन्माथाभिचंद्रोऽभू—त्प्रतिरूपाप्रियान्वि-
तः ॥ प्रसेनजित्ततश्चक्षुः—कांतया कांतया युतः ॥ ५७ ॥ तत्सूनुर्मरुदेवोऽभू—त्पत्न्या श्रीकां-
तया सह ॥ द्वौ द्वावेषौ क्रमाज्जातौ । हामाधिक्कारदंडकौ ॥ ५८ ॥ तुर्यः शुक्लो द्वितृतीय—पं-
चमाः श्यामलद्युतः ॥ द्वौ शेषावेषु हेमाभौ । श्यामाः सर्वा अपि स्त्रियः ॥ ५९ ॥ नवाष्टस-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सकोदंड—शतानि वपुरुच्छ्रयः ॥ ततः पंचाशदूनानि । क्रमादेषां त्रियामपि ॥ ६० ॥ अमीषु
प्रथमस्यायुः । पल्यस्य दशमोंशकः ॥ असंख्येयानि शेषाणां । पूर्वाणि क्रमहानितः ॥ ६१ ॥
सुपर्णवारिधिद्वीप—कुमारेषु द्वयं द्वयं ॥ उत्पन्नमेषां नागेषु । त्रियः सर्वांगजश्च सः ॥ ६२ ॥
अथाभूत्कुलकृन्नाभि-र्मरुदेवस्य नंदनः ॥ आयुस्त्रायहीनोऽपि । पूर्वेभ्यो यशसाधिकः ॥ ६३ ॥
निन्यिरे सत्पथं काल—दोषादुन्मार्गगाः प्रजाः ॥ येन धिक्कारदंडेन । गोपालेनेव धेनवः ॥
॥ ६४ ॥ संख्येयपूर्वलक्षायुः । कांत्या कनकजित्वरः ॥ सपादपंचकोदंड-शतोच्छ्रायो रराज यः
॥ ६५ ॥ मरुदेवा प्रिया तस्या— नवभर्तृसमोन्नया ॥ जगत्प्रभोः प्रसूर्नित्यं । वंध्यादेवी-र्जि
गाय या ॥ ६६ ॥ कादंबिनीव शैलेशं । स्वर्णांबुजमिवालिनी ॥ प्रियं प्रियंगुरुक्प्राप्य । परत्ना-
गं पुपोष या ॥ ६७ ॥ त्रयस्त्रिंशत्सागरायुः । पूरयित्वा महासुखं ॥ देवः स वज्रनाभात्मा ।
च्युत्वा सर्वार्थसिद्धितः ॥ ६८ ॥ तस्मिंश्चतुर्युताशीति—पूर्वलक्षोनकेऽरके ॥ आषाढकृष्णपक्ष-
स्य । चतुर्थ्यां वैश्वगे विधौ ॥ ६९ ॥ मरुदेव्या अलं चक्रे । मध्यमर्धनिशान्तरे ॥ गर्भत्वेन जग-
द्बंधो । रत्नं रत्नखनेरिव ॥ ७० ॥ वृषदंतिसिंहलक्ष्मीस्र-क्चंद्रार्ककलशध्वजाः ॥ सरोवार्धिविमा-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नोच्च—रत्नच्चयहविर्भुजः ॥ ७१ ॥ एवं चतुर्दशालोक्य । स्वप्नान्नुद्रिलोचना ॥ उपेत्य पत्युरूचे
सा । रहो दृष्टान्निधीनिव ॥ ७२ ॥ युग्मं ॥ यावत्कंचन स ब्रूते । विचारं तावदाययौ ॥ कंप्रे
सिंहासने दत्तो—पयोगस्त्रिदशेश्वरः ॥ ७३ ॥ प्रणम्य प्रणयप्रह्व—स्तां प्रोवाच पुरंदरः ॥ स्व-
प्नैरेभिर्जगन्नाथो । भावी मातः सुतस्तव ॥ ७४ ॥ सारं यद्दैवतं यच्च । यद्ध्येयं यत्परात्परं ॥ त-
त्तत्त्वं दधानाद्य । गर्भे केन न गीयसे ॥ ७५ ॥ एवं स्तुत्वा गते तस्मि—न्नपरेऽपि सुरेश्वराः
॥ एत्य नत्वा तथैवोक्त्वा । स्वप्नार्थं स्वपदं ययुः ॥ ७६ ॥ नाभेः पत्नी ददाना तं । गर्भं निश्छद्म
विक्रमं ॥ गिरेर्गुहेव हर्यक्ष—मधृष्या जगतोऽप्यभूत् ॥ ७७ ॥ मुखमापांडु विपुला । श्रोणी
द्रोणीयिते दृशौ ॥ आस्तां तस्याः स्तनौ पीनौ । सुतरां गर्भगे प्रभौ ॥ ७८ ॥ यियासितं शिव-
पुरं । वीक्ष्येवासन्नमात्मनः ॥ बभूव मंदगमना । देवी गर्भभरालसा ॥ ७९ ॥ दीपगर्भाभ्रपेटा-
व—न्भास्वद्गर्भाभ्रपंक्तिवत् ॥ स्वामिनी भगवद्गर्भा । तेजःपुंजमयी बभौ ॥ ८० ॥ दिनेषु परिपू-
र्णेषु । चैत्रकृष्णाष्टमीतिथौ ॥ चंद्रमस्युत्तराषाढां । प्राप्ते मध्यनिशान्तरे ॥ ८१ ॥ स्वामिनी सु-
षुवे पुत्रं । सपुत्रिकं समाधिना ॥ वनावनी सवल्लिक—मिव कृतक्रमं द्रुमं ॥ ८२ ॥ युग्मं ॥

For Private And Personal Use Only

उप· चिंता० ७१

सोल्लासा नूरनौद्धत्यः । पवनो निर्मलं जलं ॥ एकालोकं जगज्जात—मात्रेऽप्यासीज्जिनेश्वरे ॥ ७३ ॥ दिवि दुंदुन्नयो नेदुः । प्रसात्तिं नेजिरे दिशः ॥ उच्चस्थानं ग्रहाः प्रापु-स्तदा नव्या अपि क्रमात् ॥ ७४ ॥ तत्रैयुरष्टदिक्कन्या । विज्ञायासनकंपतः ॥ मुक्त्वा मानं विमानं चा-ध्यास्य लोकादधस्तनात् ॥ ७५ ॥ नोगंकरा नोगवती । सुन्नोगा नोगमालिनी ॥ तोयधारा विचित्रा च । पुष्पमाला त्वनिंदिता ॥ ७६ ॥ ता जिनं जननीं नत्वा । स्वनामानि प्रकाश्य च ॥ उक्त्वा चागमने हेतुं । ततो वायुं वितेनिरे ॥ ७७ ॥ आयोजनं जिनोत्पत्ति—नवनाद्भुवि वायुना ॥ उत्सार्य तास्तृणाद्यर्हं—दुगुणमानोद्यताः स्थिताः ॥ ७७ ॥ मेघंकरा मेघवती । सुमेघा मेघमालिनी ॥ सुवत्सा वत्समित्रा च । वारिषेणा बलाहिका ॥ ७ए ॥ दिक्कन्याष्टाविमाः प्राग्व—दूर्ध्वलोकादुपागताः ॥ नत्वा जिनं जिनांबां च । विचक्रुर्मेघमंकलं ॥ ए० ॥ ईषद्गंधोदकैः सिक्त्वा । पुष्पवृष्टिं वितत्य च ॥ तारजः शमयामासुः । पृथिव्याः स्वात्मनोऽपि च ॥ ॥ ए१ ॥ नंदोत्तरा च नंदा चा—नंदाथो नंदिवर्धना ॥ विजया वैजयंती च । जयंती चापराजिता ॥ ए२ ॥ एताः पौरस्त्यरुचका-दष्टौ पूर्ववदागताः ॥ नत्वा जिनजनन्यौ च । तस्थुः

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पाणिस्थदर्पणः ॥ ९३ ॥ समाहारा सुप्रदत्ता । सुप्रबुद्धा यशोधरा ॥ लक्ष्मीवती शेषवती । चित्रगुप्ता वसुंधरा ॥ ९४ ॥ एता अष्टाववाचीन—रुचकात्प्राग्वदागताः ॥ सारभृंगारभृंगार—पाणयः प्रगताः स्थिताः ॥ ९५ ॥ इलादेवी सुरादेवी । पृथ्वी पद्मावती तथा ॥ एकनाशा नवमिका । भद्रा सीता तथाष्टमी ॥ ९६ ॥ इमा अष्टौ तदागत्य । प्रत्यग्रुचकभूभृतः ॥ तालवृंतकरास्तस्थु—र्नत्वा मात्रा समं जिनं ॥ ९७ ॥ अलंबुसा मितकेशी । पुंडरिका च वारुणी ॥ हासा सत्यप्रभा चैव । ह्रीस्तथा श्रीश्च देवता ॥ ९८ ॥ उदीच्यरुचकादेताः । समेता अष्टकन्यकाः ॥ भक्तिं जिने जनन्या च । चक्रुश्चालितचामराः ॥ ९९ ॥ इतेरा चित्रकनका । चित्रा सौत्रामणीति च ॥ विदिग्रुचकवासिन्य—श्चतस्रो दिक्कुमारिकाः ॥ ५०० ॥ प्राग्वदेत्य जिनांबे च । नत्वा विधृतदीपिकाः ॥ निशः स्वस्यापि च व्यापि । शमयांचक्रिरे तमः ॥ ॥ १ ॥ सुरूपारूपिकावत्यौ । रूपारूपांशिके इति ॥ कुमार्यो मध्यरुचका—च्चतस्रः समुपागमन् ॥ २ ॥ चतुरंगुलवर्जं ता—श्छित्वा नालं जिनेशितुः ॥ विवरं शुचिभूभागे । कृत्वा तन्निधिवन्यधुः ॥ ३ ॥ दक्षिणोत्तरपूर्वासु । विचक्रुः कदलीगृहान् ॥ ताः प्रत्येकचतुःशाल—सिंहास-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नसमन्वितान् ॥ ४ ॥ मात्रा सह जिनं नीत्वा । चतुःशालेऽथ दक्षिणे ॥ सिंहासने निवेश्यैता
—स्तैलैरभ्यंजिषुर्वरैः ॥ ५ ॥ ततः प्राच्यचतुःशाल — सिंहासननिवेशितं ॥ ता एव स्नपया·
मासु—स्तद्द्वयं निर्मलैर्जलैः ॥ ६ ॥ ता औदीच्यचतुःशाल–सिंहासननिषादिनौ ॥ वस्त्रजूषण-
माल्यैस्तौ । परिचस्करिरे ततः ॥ ७ ॥ क्षणाच्च वैक्रिये वह्नौ । हिमवच्चंदनैर्हुतैः ॥ रक्षापो-
ट्टलिकां चक्रु—र्जगद्रक्षतयोस्तयोः ॥ ८ ॥ पर्वतायुर्नवेत्युक्त्वा । ताः प्रजुश्रवणांतिके ॥ आ-
स्फाल्य वज्रगोलौ तौ । शयनीये व्यमुंचतां ॥ ९ ॥ सौधर्माधिपतेस्ताव–त्सिंहासनमकंपत ॥
असासहीव नैश्चल्यं । जाते तीर्थेश्वरे हरेः ॥ १० ॥ क्षणं क्रुद्धोऽवधिज्ञानाद् । ज्ञातजन्मा जि·
नस्य सः ॥ क्रियासमभिहारेण । स्वं निनिंदापराधिनं ॥ ११ ॥ प्रणम्य स्वामिनं कर्तु—काम·
स्तज्जननोत्सवं ॥ वासवोऽवीवदद् घंटां । सुघोषां नैगमेषिणा ॥ १२ ॥ नेदुः सर्वविमानानां
। घंटा नादितया तया ॥ देवा अवदधुर्नादा— द्वैतात्केलिपरा अपि ॥ १३ ॥ घंटानादेऽल्प·
तां याति । क्रमेणाध्येतृघोषवत् ॥ ऊर्ध्वीकृत्य जुजामुच्चै–र्नैगमेषीत्यघोषयत् ॥ १४ ॥ जो जोः
शृणुत गीर्वाणा । मंदराद्रिं पुरंदरः ॥ जिनजन्मोत्सवं कर्तुं । गन्तान्वाह्वयतीह वः ॥ १५ ॥ के-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पुचित्स्वामिनिर्देशा—त्परेषु सुहृदाग्रहात् ॥ आर्यमर्यादयान्येषु । धर्मबुध्ध्येतरेषु च ॥ १६ ॥
प्रस्थितेषु समं दारै—र्मित्रैः सर्वसुपर्वसु ॥ पालकः पालकं यानं । चक्रे शक्रेछया सुरः ॥१७॥
पंचयोजनशत्युच्चं । लक्षयोजनविस्तृतं ॥ तदारोहड्डुदारोहः । सादरो हर्षितो हरिः ॥ १८ ॥
एत्य नंदीश्वरं द्वीपं । विमानं संक्षिपन्नथ ॥ जिनजन्मभुवं प्राप । वासवः स्थिरवासनः ॥१९॥
प्रदक्षिणय्य तत्स्थानं । विमानादवरुह्य च ॥ अभिगम्य प्रभुं मात्रा । साकं पाकभिदानमत्
॥ २० ॥ नमस्ते त्रिजगद्दीप—दायिके परमेश्वरि । तव सूनोः करिष्येऽहं । स्नात्रं सौधर्मना-
यकः ॥ २१ ॥ इत्युदित्वा हरिर्मातु—र्दत्वावस्वापिनीमथ ॥ चचाल बालमादाय । मुक्त्वा त-
त्प्रतिरूपकं ॥ २२ ॥ पाणिस्थभगवानेकै—र्नैकेनाग्रे दधत्यविं ॥ धुन्वानश्चामरे द्वाभ्या—मे-
केन छत्रधारकः ॥ २३ ॥ रूपैः पंचभिरित्यस्य । कृतभक्तिः शतक्रतुः ॥ ययौ मंदरमूर्धानं ।
स एकत्र सलीलया ॥ २४ ॥ युग्मं ॥ पांडुकवनेऽतिपांडु— कंबलाख्ये शिलातले ॥ सिंहास-
नं स शिश्राय । क्रोडीकृत्य जगद्गुरुं ॥ २५ ॥ एवं सिंहासन कंप–घंटानिर्घोषबोधिताः ॥ त्रि-
षष्टिरपरेऽपींद्रा—स्तत्रागुः सपरिछदाः ॥ २६ ॥ रत्नजान हेमजान गै—

For Private And Personal Use Only

उप-
चिंता०
८६

॥ रत्नरौप्यहेमरौप्य—हेमरौप्यमणिमयान् ॥ २७ ॥ प्रत्येकं कलशानष्ट—सहस्रं पार्थिवान-
पि ॥ अथाभियोगिका देवा । अच्युतेंद्राज्ञया व्यधुः ॥ २८ ॥ युग्मं ॥ भृंगारछत्रपात्र्यादि—
न्यपि निर्माय ते ततः ॥ क्षीरोदप्रभृतीनब्धीन् । मंदाकिन्यादिका नदीः ॥ २९ ॥ पद्मादींश्च
नदांस्तीर्थान् । प्रभासप्रभृतीन् गताः ॥ संगृहीतैस्ततो मृत्स्नां—भोभिः कुंभानपूरयन् ॥३०॥
युग्मं ॥ चंदनौषधिसिद्धार्थ—पुष्पादीन्याभियोगिकाः ॥ आत्तानि नंदनादिभ्यो । वनेभ्यस्तत्र
चिक्षिपुः ॥ ३१ ॥ पद्मच्छन्नाननैः क्लृप्त—मुखकोशैरिवाभितः ॥ नदद्भृंगच्छलादर्ह— द्गुणानां
गायनैरिव ॥ ३२ ॥ स्वशिरो विनयेनेव । नामयद्भिः शनैः शनैः ॥ कुंभैरस्नपयन्नाथ—मच्यु-
तेंद्रः सुरैः सह ॥ ३३ ॥ युग्मं ॥ पूजोपकरणैरेव—माभियोगिकढौकितैः ॥ क्रमेण स्नपयामा-
सु—स्तमन्येऽप्यमरेश्वराः ॥ ३४ ॥ प्रमार्ज्य गंधकाषाय्या । विलिप्य वरचंदनैः ॥ अमानं जि-
नमानंचु—स्ते पुष्पैः सारसौरभैः ॥ ३५ ॥ निवेश्यांके स्थितवति । प्रभुं पंचवपुष्मति ॥ ईशा-
नेशोऽथ चतुरः । सौधर्मेंद्रो व्यधाद् वृषान् ॥ ३६ ॥ तदष्टशृंगाग्र—निर्गतैः संगतोर्मिभिः ॥
वैक्रियैर्वारिधारौघैः । स्नपयामास स प्रभुं ॥ ३७ ॥ तेनुस्तूर्यत्रिकं केऽपि । पुष्पाद्यं ववृषुः परे ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पातोत्पातादिका चेष्टा—श्चक्रुः केऽपि सुरस्तदा ॥ ३८ ॥ विलेपनादिभिः पूजा—प्रकारैर्धूपनिक्षितैः ॥ प्रभुमभ्यर्च्य तुष्टाव । मघवानघवागपि ॥ ३९ ॥ जय त्वं जगदानंद—कंदकंदलनांबुद ॥ जय त्वं जंतुसंघात–पातकोत्पातघातक ॥ ४० ॥ आगच्छतां तव स्नात्रे । सुराणां व्योमचारिता ॥ जिनेश पश्यतां त्वां च । कुलिता निर्निमेषता ॥ ४१ ॥ दधतः स्वर्णवर्णं त्वां । किरीटमिव मूर्धनि ॥ शैलराज इति ख्याति–र्मेरोर्मे रोचतेऽधुना ॥ ४२ ॥ त्वया विरहिणीवाथ । नीता नाथ सनाथतां ॥ भारती अधिके धत्ते । भारतीयं चिरान्मुदी ॥ ४३ ॥ न माति जातमात्रेऽपि त्वयि मे हृदि संमदः ॥ नाथ तत्वार्थजल्पाके । न जाने स क मास्यति ॥ ॥ ४४ ॥ यथा त्वद्दर्शनात्प्राच्यैः । पुण्यैरंकुरितं मम ॥ पंफुल्यतामपि तथा । सेवादेवाकतस्तव ॥ ४५ ॥ इति स्तुत्वा गृहीत्वा चे–शानेशात्परमेश्वरं ॥ प्राग्वत्पंचवपुर्भूत्वा । न्यवर्तत दिवस्पतिः ॥ ४६ ॥ जन्ममंदिरमागात्य । संहृत्य प्रतिरूपकं ॥ मातुः प्रत्यर्पयामास । न्यासवद्वासवः स्वयं ॥ ४७ ॥ कृतार्जदृष्टिविश्रामं । तत्र श्रीदाम सोऽमुचत् ॥ दिव्ये वस्त्रे प्रभावरूमंकुले कुंडले अपि ॥ ४८ ॥ तत्र द्वात्रिंशतं स्वर्ण–रत्नकोटीर्हरेर्गिरा ॥ ववर्ष हर्षतः श्रीदो ।

For Private And Personal Use Only

उप· चिंता० ८८

वारिधारा इवांबुदः ॥ ४९ ॥ सारं सारेण संयोग—मुपैत्विति धियेव सः ॥ विश्वविश्वोद्भवं सार—वस्तु तन्मंदिरेऽक्षिपत् ॥ ५० ॥ ध्यास्यत्यमंगलं योऽत्र । जिनमातुर्जिनस्य वा ॥ तच्छिरः शतधा जावी—त्यघोष्यत बिडौजसा ॥ ५१ ॥ विन्यस्यांगुष्ठचूलायां । सुधामस्तन्यपायिनः ॥ मुमोचाप्सरसः पंच । स धात्रीकर्मणे प्रभोः ॥ ५२ ॥ नंदीश्वरार्हच्चैत्येषु । कृत्वाष्टाह्नमहोत्सवं ॥ ययुर्यथागतं सर्वे । प्रीता अथ पुरंदराः ॥ ५३ ॥ प्राक्प्रैक्षि ऋषभः स्वप्ने । मात्रस्य स च लांछनं ॥ तस्माहृषभ इत्याख्या । पप्रथे त्रिजगद्गुरोः ॥ ५४ ॥ या कन्या सहजाताभू—त्साापि नाम्ना सुमंगला ॥ सहैव ववृधे तेन । कौमुदीव सुतद्युता ॥ ५५ ॥ अचिंत्यमहिमा स्वामी । स्वयमेव व्यवर्धत ॥ धात्र्यस्तु तस्य शुश्रूषां । स्वं पवित्रयितुं व्यधुः ॥ ५६ ॥ पूरयमास सर्वेषां । सर्वा आशा जिनः पुनः ॥ स्तन्यार्पणवपुःक्षाल—नाशां मातुर्न जातुचित् ॥ ५७ ॥ देशोनवर्षदेश्यं तं । नाजेरंकस्थमन्यदा ॥ वास्तोष्पतिरुपेयाय । वंशस्थापनकौतुकी ॥ ५८ ॥ तदेक्षुदंडं तत्पाणि—पद्मस्थं जगृहे जिनः ॥ ततस्तद्वंशमीक्ष्वाकु—संज्ञमस्थापयद्धरिः ॥ ५९ ॥ स्पृशन् हसन् भ्रमन् गायन् । स्वपंस्तिष्ठन् रुदन् वदन् ॥ मातुः सर्वासु चेष्टासु । स निदानं

उप- मुदामभूत् ॥ ६० ॥ निमील्य नयने नाभिः । परिरेभे जगत्प्रभुं ॥ स्वीयसंतोषदुग्दोषं । निरा-
चिंता० कर्तुमिवांगजे ॥ ६१ ॥ तदव्यक्तवचः शून्य— गतिं वीक्ष्याभृतार्थिनः ॥ देवास्तं विविधै रूपैः ।
पुनः पुनररीरमन् ॥ ६२ ॥ स धूलिधूसरांगोऽपि । दिदीपे जात्यरत्नवत् ॥ भारभुग्नफणं चक्रे ।
८९ भोगींद्रं मंदगाम्यपि ॥ ६३ ॥ निःश्वासवायुनाप्यद्रीन् । स तूलवदचालयत् ॥ स्पृशन्नपि वि-
नोदेन । मघवंतमलोकयत् ॥ ६४ ॥ पुष्टिमंगुष्ठपीयूषै—रादत्त प्रथमं प्रभुः ॥ ततश्च त्रिदशा-
नीतैः । फलैः कल्पमहीरुहां ॥ ६५ ॥ बाल्येऽथोपरते भृत्य । इव प्रस्ताववेदिनि ॥ आदत्त
स्वांगसेवायै । वारकं यौवनस्य सः ॥ ६६ ॥ पंचचापशतोत्सेधः । स्वामी चामीकरच्छविः ॥ व-
योविशेषतो रूपं । टंकोत्कीर्णमिवावहत् ॥ ६७ ॥ गतेर्गजः पदोः पद्मे । माणिक्यानि नख-
त्विषां ॥ ऊर्वो रंभाः कटेः श्रोत-स्तटी नाभेर्नदः पुनः ॥ ६८ ॥ वज्रमध्यं च मध्यस्य । वक्ष-
सः पुरगोपुरं ॥ कल्पद्रुशाखा भुजयो—र्मुखस्येंदुः सुधा गिरः ॥६९॥ एवं यद्यत्प्रभूपांगो—प-
मायै विदधे विधिः ॥ तत्तत्तस्योपमेयत्वं । प्राप्तं वीक्ष्य स खिन्नवान् ॥ ७० ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥
कांतशांततनुं वीक्ष्य । भोगिनो योगिनोऽपि तं ॥ स्वाध्यानकोटिं कंदर्प—परब्रह्मधिया ययुः ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ ७१ ॥ भगवानविकारोऽभू—दपि संप्राप्तयौवनः॥ यादःपतिर्न मर्यादा—मुद्वेलोऽपि विलो-
पयेत् ॥ ७२ ॥ सौधर्मेंद्रधृतछत्र–श्चमरोत्क्षिप्तचामरः ॥ ईशानभर्त्रैविष्टब्धो । बलिसंवाहितक्र-
मः ॥ ७३ ॥ गीयमानगुणो विश्वा–वसुतुंबरुनारदैः ॥ रंभाविष्कृतनाट्योऽर्हन् । कुमारस्थिति-
मन्वभूत् ॥ ७४ ॥ युग्मिधर्मा तदा कोऽपि । बालस्तालतरोस्तले ॥ पतता तत्फलेनाशु । की-
नाशसदनं ययौ ॥ ७५ ॥ विना तं सहजन्मानं । सुनंदा लोललोचना ॥ प्रत्यक्षा वनदेवीवा–
भ्रमदेकाकिनी वने ॥ ७६ ॥ एषान्यैर्युग्मिभिर्नाभि—नृपायाढौकि सोऽप्यमूं ॥ योग्या ननु व-
धूरेषा । ऋषभस्येत्युपाददे ॥ ७७ ॥ अथाजगाम सुत्रामा । जानन् भोगक्षमं प्रभुं ॥ भव्यं-
त्यवसरान्नैव । स्वामिनो हि सुसेवकाः ॥ ७८ ॥ विद्वान् विपक्रिमं स्वस्य । कर्मभोगफलं प्र-
भुः ॥ विवाहहेतुं विज्ञप्तिं । शतमन्योरमन्यत ॥ ७९ ॥ स्वर्णस्फीतकलशालि—शालिनं शा-
लिवप्रवत् ॥ घनस्तंभं नवोढावत् । सच्चंद्रोदयमभ्रवत् ॥ ८० ॥ नानारत्नौघखचित–क्षोणीपी-
ठं विमानवत् ॥ मंडपं वासवादेशा—च्चक्रिरे किंकराः सुराः ॥ ८१ ॥ युग्मं ॥ तत्रा-
र्द्रवंशावष्टब्धा—श्चतस्रः कलशालयः ॥ स्वर्णवेदिगृहस्यांत–र्मणिमय्यो विरेजिरे ॥ ८२ ॥ त्व-

For Private And Personal Use Only

रयाप्सरसां नाम—प्याहं वैवाहिकीं क्रियां ॥ अन्योन्यं कारयंतीना— मुत्तस्थे तुमुलं तदा ॥
॥ ७३ ॥ तैलैरभ्यज्य पिष्टातै— रुद्वर्त्यामर्त्ययोषितः ॥ सुमंगलां सुनंदां च । वर्णके चिक्षिपुः
क्षणं ॥ ७४ ॥ विहितोद्वर्णके ते च । स्नपयित्वोज्ज्वलैर्जलैः ॥ प्रमार्ज्य गंधकाषाय्या । व्यलिं-
पन् कुंकुमादिना ॥ ७५ ॥ पारिणेत्राणि वस्त्राणि । परिधाप्य विभूष्य च ॥ तास्ते मातृगृहं
नीत्वा—ध्यासयन् कनकासने ॥ ७६ ॥ जगन्नाथोऽपि हरिणा । संस्नपय्य विलिप्य च ॥ वि-
भूष्यारोपितो दिव्यं । यानं प्रस्थितवानथ ॥ ७७ ॥ उत्तार्यमाणलवणः । पार्श्वयोरप्सरोजनैः ॥
शचीभिर्दत्तधवल—स्त्रिदशैरभितो वृतः ॥ ७८ ॥ हरिणा दर्श्यमानध्वा । जय जीवेति वादि-
ना ॥ मंडपद्वारमागत्य । कृत्यज्ञः स क्षणं स्थितः ॥ ७९ ॥ युग्मं ॥ कृतलटत्रटत्कार—लव-
णानलगर्भितं ॥ शरावसंपुटं काचि—देवी तस्य पुरोऽमुचत् ॥ ८० ॥ रूप्यस्थालस्थदूर्वाद्यै—र्व-
रायार्घं ददौ परा ॥ कौसुंभवसना कापि । त्रिस्तं भालमथास्पृशत् ॥ ८१ ॥ तयैवाकर्षितः कं-
ठ—क्षिप्तकौसुंभवासना ॥ शरावसंपुटं वाम—चरणेनाभिनज्जिनः ॥ ८२ ॥ प्राप्य मातृगृहं त-
स्य । निविष्टस्योरुविष्टरे ॥ अबध्नन्मदनं देव्यः । सवधूकस्य हस्तयोः ॥ ८३ ॥ हस्तालेपेऽथ सं-

जाते । पिष्टाश्वहशमीत्वचा ॥ विजुः शुजक्षणेऽगृह्ण—द्वध्वोः पाणी स्वपाणिन ॥॥ ए४ ॥ तत्का-
लं हरिणा हस्त—पुटांतर्निहितोर्मिकः ॥ रीतिज्ञः स्वहशौ स्वामी । वधूद्दग्भिरमेलयत् ॥ए५॥
वरेषु गीयमानेषु । धवलेष्वप्सरोगणैः ॥ वधूवराणां मघवा । बध्नातिस्मांचलान्मिथः ॥ ए६ ॥
इंद्रः स्वामिनमारोप्य । कट्यां वध्वौ शची पुनः ॥ मध्ये वेदिगृहं पूर्व—द्वारेणाविशतां ततः
॥ ए७ ॥ कुंजस्थमनलं त्राय—स्त्रिंशदेवविनिर्मितं ॥ तत्र प्रदक्षिणीचक्रे । वधूद्वययुतः प्रजुः ॥
॥ ए८ ॥ गीयमानेषु धवल—मंगलेष्वप्सरोजनैः ॥ विदधे विबुधाधीश—स्तत्पाण्यंचलमोक्षणं
॥ एए ॥ अनृत्यत्कृतनृत्योऽथ । प्रमोदेन पुरंदरः ॥ तमन्वनृत्यन्नपरे । सदेवीका दिवौकसः ॥
॥ ६०० ॥ वल्लीज्यामिव कल्पद्रु—र्वधूज्यां शोजितोऽजितः ॥ यथागतं गतः स्वामी । देवदेवी-
कृतोत्सवः ॥ १ ॥ देवा आमंत्रिता याता । इव स्थानं निजं ययुः ॥ तदापि प्रावृतल्लोके ।
सोऽयं वैवाहिको विधिः ॥ २ ॥ जगत्त्रयविजेतापि । वशीजूते जगत्प्रजौ ॥ चापव्यापारपारी-
णं । स्वं मेने मीनकेतनः ॥ ३ ॥ जुंजाने जूरिशो जोगान् । नाथेऽनुब्धूखलेंड्रिये ॥ किंचिदू-
नेष्वतीतेषु । पूर्वलक्षेषु षट्सु च ॥४॥ तौ बाहुपीठयोर्जीवौ । च्युत्वा सर्वार्थसिद्धितः ॥ कुक्षिं

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सुमंगलादेव्या । युग्मरूपेण जग्मतुः ॥ ५ ॥ युग्मं ॥ चतुर्दशमहास्वप्न-सीहाख्यातमहोदयं ॥
समये जरतब्राह्मी-नामयुग्ममसूत सा ॥ ६ ॥ तौ सुबाहुमहापीठौ । सुनंदोदरमागतौ ॥ जा-
तौ ख्यातौ बाहुबली—सुंदरी चेति नामतः ॥ ७ ॥ पुनरेकोनपंचाश—द्युगलानि सुमंगला ॥
पुत्राणां सुषुवे जूरि । कन्या न ह्युत्तमाः स्त्रियः ॥ ८ ॥ कालेन कृपणीजूते-ष्वशेषेषु सुरडुषु
॥ विवृद्धगृद्धयः स्वैरा । वैरायन्तेस्म युग्मिनः ॥ ९ ॥ मानाद्विवदमानास्ते । नाजेयं न्यायमि-
च्छवः ॥ उपाययुः सरो नीरं । काम्यंतः पथिका इव ॥ १० ॥ धर्मतत्वं गुरुरिव । क्ष्मापतिर्दर्शि-
येन्नयः ॥ स तातस्तातदिष्टो वा । जवेत्तत्तं प्रयात जोः ॥ ११ ॥ इत्युक्ताः प्रजुणा नाजिं । प्रा-
हास्तेनापि वः प्रजुः ॥ अथो ऋषज एव स्ता-दित्युक्तास्तं पुनर्ययुः ॥ १२ ॥ उच्चासनाजिषेका-
ज्यां । राजा स्यादिति तद्गिरा ॥ उच्चजूमौ निवेश्यैनं । जग्मुस्ते वारिणे सरः ॥ १३ ॥ आस-
नाकंपविज्ञाता—वसरः सुरनायकः ॥ प्रजो राज्याजिषेकाय । विमायस्तूर्णमाययौ ॥ १४ ॥
सुधर्मामिव सौधर्मा-धिपतिर्विदधे सजां ॥ तदंतश्च चतुःशालं । रत्नसिंहासनान्वितं ॥ १५ ॥
निवेश्य तत्र तीर्थांब—धाराजिरजिषिच्य तं ॥ रुजुक्षा जूषयामास । दिव्यांशुकविजूषणैः ॥

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ १६ ॥ पयः पयोजिनीपत्र—पुटैरादाय युग्मिनः ॥ तत्रागता निरैक्षंत । परावृत्तमिव प्रभुं ॥
॥ १७ ॥ निर्विवेकोऽभिषेकोऽस्य । मूर्ध्न्यलंकारशालिनः ॥ नीरं नीरंध्रधाराभि-रिति ते चि-
क्षिपुः पदोः ॥ १८ ॥ अहो विनीततामीषा—मिति जल्पन् पुरंदरः ॥ विनीतां नाम नीति-
ज्ञो । नगरीं तत्र निर्ममे ॥ १९ ॥ द्वादशयोजनायामां । नवयोजनविस्तृतां ॥ अयोध्यापरप-
र्यायां । धनदोऽपूरितां धनैः ॥ २० ॥ जन्मतः परिपूर्णासु । पूर्वलक्षासु विंशतौ ॥ बभूव भ-
रतक्षेत्रे । नाभेयः प्रथमो नृपः ॥ २१ ॥ गजोक्षाश्वनरादींश्च । चतुरंगां चमूं च सः ॥ संगृह्य
मंत्रिसामंता-रक्षादीनप्यतिष्ठिपत् ॥ २२ ॥ कल्पद्रुमाणां कार्पण्या-त्कंदमूलाद्यभुंजत ॥ अ-
कृष्टपच्यान् शालींश्च । युग्मिनः पशुवत्क्षुधा ॥ २३ ॥ तदजीर्णं बोधितस्तै । रौषधीनामुपा-
दिशत् ॥ मर्दनं स्तेमनं पत्र—पुटादिस्वेदनं जिनः ॥ २४ ॥ कालेनातिस्निग्धरुक्षे । वंशघर्षो-
नेऽनलः ॥ तदोत्पेदे विरोधो वाक्—कलेरिव कुटुंबके ॥ २५ ॥ क्षिपंतो वीक्ष्य ते दीप्ति-
मंतं रत्नधिया करं ॥ बाला इव भृशं मुग्धा । दग्धा युगलिनो जनाः ॥ २६ ॥ तस्य दाहाप-
राधं तै—र्विज्ञप्तः प्रभुरुचिवान् ॥ नो अयं वह्निरस्मिंश्च । प्रक्षिप्य पचतौषधीः ॥ २७ ॥ तै-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्तथा विहितेऽप्लोष—दौषधीर्दहनोऽखिलाः ॥ तदपि द्विपमारूढं । ते स्वामिनमजिज्ञपन् ॥
॥ २८ ॥ जलार्द्रां मृदमानाय्य । कुंभे चास्फाल्य कुंभिनः ॥ उपज्ञानीयसंकाशं । वितेने पि-
ठरं विभुः ॥ २९ ॥ पात्रेष्वेवंविधेष्वग्नि–विपक्वोष्विंधनादिभिः ॥ यत्पच्येत सचेतस्कैः । स्या-
दन्नं तन्न दुर्जरं ॥ ३० ॥ एवं कुंभकृतां शिल्प–माविष्कृत्य क्रमेण तु ॥ अयस्कारकुविंदादि–
शिल्पान्यप्यादिदेश सः ॥ ३१ ॥ कलाश्चित्रादिकाः काश्चि—द्भरतायोपदिश्य च ॥ गजादि-
लक्षणान्यूचे । सुनंदानंदनाय सः ॥ ३२ ॥ निविष्टां दक्षिणांकेऽसौ । ब्राह्मीं प्रत्यालपल्लिपीः ॥
वामांके वामहस्तेन । गणितं सुंदरींप्रति ॥ ३३ ॥ निष्कलंका निरातंका । अक्षीणविभवव्रजाः
॥ प्रजाः सुप्रजसश्चासं–स्तस्मिन्नेतरि भूतले ॥ ३४ ॥ दद्युर्भूरि पयो गावः । शस्यं भू रत्नमा-
कराः ॥ पुष्पं लताः फलं वृक्षा । दात्रा तेनैव शिक्षिताः ॥ ३५ ॥ कविष्वेव परार्थेऽर्हा । सी-
रेष्वेव कुशीलता ॥ वनेष्वेव कलिस्फाती । राज्ञि श्रीसुषमेऽभवत् ॥ ३६ ॥ स निनाय गुणा-
रोहं । सेवकान्न पुनर्धनुः ॥ आज्ञामात्रवशीभूत—सुरासुरनरेश्वरः ॥ ३७ ॥ इत्थं पालयतः प्रा-
ज्यं । राज्यं तस्यैकभूभुजः ॥ त्रिषष्ट्या पूर्वलक्षाणि । व्यतीये लवलीलया ॥ ३८ ॥ अथास-

For Private And Personal Use Only

भीभवद्बोधि-विद्युद्द्युतिसोदरी ॥ भावनाविरभूत्तस्य । भोगकर्मतमःक्षये ॥ ३९ ॥ आत्मन्
मोहमहीपस्य । पश्य प्राग्भवमद्भुतं ॥ विद्वांसोऽपि विजृंभंते । यद्बलाद्बालिशा इव ॥ ४० ॥
साक्षाद्विषयवैषम्यं । मृत्युं चाहितलस्थितं ॥ मोहांधतमसा ध्वस्त-दृशः पश्यंति नांगिनः ॥
॥ ४१ ॥ हृदोपगूढया लोह-शिलयेव महेलया ॥ निमज्जंते जडास्त्यक्त-ब्रह्मपोता भवोद-
धौ ॥ ४२ ॥ चित्रमात्रा बहिः सारा । असाराश्चांतरा स्त्रियः ॥ चेतो हरंति बालानां । ही
गोमयहृदा इव ॥ ४३ ॥ स्यादेकद्विदशामेव । रात्रिरालोकघातिनी ॥ नवा नारीनिशा यत्र ।
सहस्राक्षोऽपि मुह्यति ॥ ४४ ॥ भक्तियोगेन हृद्भूमे-रुद्भूतादतिकश्मलात् ॥ स्खलना पु-
ण्यपांथानां । ध्रुवा विषयपंकतः ॥ ४५ ॥ अथ क्रंथंति संसारा-रण्ये धन्येतरानमी ॥ उत्ता-
ला विषयव्याला । मूर्छितान् मोहनिद्रया ॥ ४६ ॥ गजगर्जितहयहेषित-सुभटभुजास्फोट-
तूर्यनिर्घोषैः ॥ वनिताभाग्भिः कुतुकं । भृशायते मोहनिद्रेयं ॥ ४७ ॥ भुक्तवानपि सर्वार्थ-
सिद्धसौख्यमनारतं ॥ मग्नो मनुष्यकामेषु । सोऽहं मोहं विना कथं ॥ ४८ ॥ तदस्य मोहयो-
धस्य । यद्वृत्ते प्रतिमल्लतां ॥ आदातुं तद्धि चारित्रं । सांप्रतं सांप्रतं मम ॥ ४९ ॥ समुन्मी-

सच्चिदानंद—निःस्पंदनयनं जिनं ॥ देवा लोकांतिका ईयु—स्तावत्प्रस्तावबेदिनः ॥ ५० ॥ ते प्रोचुरिति पंचांग—प्रणामस्पृष्टभूतलाः ॥ नाथ लोकोपकाराय । धर्मतीर्थं प्रवर्तय ॥ ५१ ॥ तद्विज्ञप्तिरियं दीक्षा—लोलुपं तमतत्वरत् ॥ यियासुं मानसं हंसं । प्रत्युतांभोदगर्जितं ॥ ॥ ५२ ॥ अथाहूय सदारंज—रतं भरतमंगजं ॥ वत्स राज्यं गृहाणेति । जगाद जगदीश्वरः ॥ ५३ ॥ अनुजैरन्वितो भक्त्या । भरतः पुरतः प्रभोः ॥ उवाच शोकसंकीर्ण—गलस्खलितवाक् ततः ॥ ५४ ॥ अनिष्टो दुर्विनीतो वा । तात कोऽयं जनस्तव ॥ ददासि यदिदं राज्य—मसारत्वात्स्वयं त्यजन् ॥ ५५ ॥ यद्वालं पितृदत्तेऽर्थे । सारासारत्वाचिंतया ॥ परं तव वियोगाग्नि—भीरुत्वादिदमुच्यते ॥ ५६ ॥ त्वदास्यदर्शने दास्य—मपि मे कुर्वतो धृतिः ॥ त्वां विना सार्वभौमत्व—मपि भ्राष्टानलायते ॥ ५७ ॥ बलादेवमनिछंत—मपि तं ग्लपितं शुचा ॥ आगृह्य श्रीयुगादीशो । मूलराज्ये न्यवेशयत् ॥ ५८ ॥ दिदेश देशमेकैक—मितरेषां तनुरुहां ॥ विभुर्विभज्य पुष्पौघं । वैशाखः शाखिनामिव ॥ ५९ ॥ ततो दानं ददौ देवः । संवत्सरममत्सरः ॥ प्राक्पृथ्व्यां कृपणन्यस्तै—स्तदा श्रीदाहृतैर्धनैः ॥ ६० ॥ कोटिमेकां सुवर्णस्य लक्षा अ-

ष्टौ च सोऽन्वहं ॥ दत्वाद्युपचिराज्यस्त—मर्थिनामर्थनाग्रतं ॥ ६१ ॥ वस्त्रेनाश्वादिदानस्य ।
तस्य संख्यां करोतु कः ॥ वर्षतः पुष्करावर्त—स्यांनोबिंदून् मिमीत कः ॥ ६२ ॥ विज्ञाया-
वधिना दीक्षा-वसरं त्रिदशेश्वराः ॥ तत्रावतेरुराकृष्टा । इव तद्भाग्यरज्जुभिः ॥ ६३ ॥ कृत-
षष्टतपाः स्वामी । क्लृप्तस्नानादिमंगलः ॥ चैत्राष्टम्यां शितौ चंद्रे । चोत्तराषाढयान्विते ॥६४॥
स दिव्याजरणो दत्ता-वष्टंजो जृंजविद्धिषा ॥ शिबिकां सिद्धिसोपान—मिवारोहत्सुदर्शनां ॥
॥ ६५ ॥ युग्मं ॥ कादंबिनीव पवनैः । प्रजांजोजरवर्षिणी ॥ शिबिका मनुजैः पूर्वं । ततो देवै-
रवाहिता ॥ ६६ ॥ उपर्युपरि तिष्टद्भिः । प्रजूतोद्भूतकौतुकैः ॥ जुवो मर्त्यैर्दिवोऽमरैर्—रुंधन्
विपुलतामदं ॥ ६७ ॥ द्वक्सुधाकुल्ययालोक-वल्ली पल्लवयन्निव ॥ दिव्यातोद्यस्वनै र्णां । मोह-
निद्रां हरन्निव ॥ ६८ ॥ अप्सरोविसरोन्नीत-गीतसंगीतकोत्सवः ॥ सिद्धार्थं प्राप सिद्धार्थी-
जविष्यन्निव काननं ॥६९॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ समुत्तीर्य ततो याप्य-यानान्मानादिवांगिनः ॥
अशोको जगवांस्तस्था-वशोकस्य तरोस्तले ॥ ७० ॥ जारमालफलैरेजिः । किं शीलालंकृतस्य मे
॥ इतीव सर्वालंकारान् । विकारानिव सोऽमुचत् ॥ ७१ ॥ स्वर्णाब्जे नृंगमालेव । कांताकुंतल-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

वल्लरी ॥ तवांशदेशे खेलंती । नाथ नोऽकारमर्हति ॥ ७२ ॥ विज्ञप्त्येति हरेर्नेत्री । चतुर्मुष्ट्या
समुध्धृतान् ॥ केशानृजुका चिक्षेप । क्षणेन क्षीरनीरधौ ॥ ७३ ॥ उत्तुंगहिमवच्छृंग-धुतगंगा-
नुकारि सः ॥ दिव्यांशुकं दधौ स्कंध-न्यस्तं वृत्रभिदा तदा ॥ ७४ ॥ स्वर्भुजा भुजमुत्क्षिप्य ।
निषिद्धे तुमुलेऽखिले ॥ नमः सिद्धेभ्य इत्युक्त्वा । निर्लोभः सोऽभवद्व्रती ॥ ७५ ॥ तुर्यमु-
र्जेस्विनस्तस्य । ज्ञानमाविरभूत्तदा ॥ इव स्वावसरं ज्ञातुं । प्रहितं केवलश्रिया ॥ ७६ ॥ भेजे
कच्छमहाकच्छ—मुख्यानामनुगामिनां ॥ चतुःसहस्री भूपानां । तदानीं सह संयमं ॥ ७७ ॥ स्ता-
वं स्तावं जगद्देवं । देवेंद्राः सपरिच्छदाः ॥ जग्मुर्यथागतं सर्वे । पुत्रास्तु भरतादयः ॥ ७८ ॥ स-
मं तैर्मुनिभिर्मौन—भाजो विहरतः प्रभोः ॥ अन्नदानानभिज्ञत्वा—ल्लोकः स्वर्णाद्यढौकयत् ॥
॥ ७९ ॥ वर्षं बभ्राम भिक्षायै । भुवि त्रिभुवनप्रभुः ॥ न पुनः क्वापि तां प्राप । तद्भियेव पला-
यितां ॥ ८० ॥ क्षुत्तृषोरवशीभूत—स्तपस्तेपेतरां प्रभुः ॥ न चाहारविधिं प्रोचे । कच्छादीनपि
पृच्छतः ॥ ८१ ॥ तस्य भावमजानानैः । क्षुत्तृषाविह्वलैर्विभुः ॥ तैरालोच्य मिथोऽमोचि । क्ली-
बः स्वामीव सेवकैः ॥ ८२ ॥ वल्कचीराश्रिराबद्ध—जटाः फलजलाशिनः ॥ गंगापारेऽथ ते त-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्थु—जंगमा इव भूरुहः ॥ ७३ ॥ तदा कच्छमहाकच्छ—पुत्रौ प्रभुनिदेशतः ॥ देशांतरं गत-
चरौ । निवृत्तौ तद्धनाध्वना ॥ ७४ ॥ वीक्ष्य स्वपितरौ वन्य-वेषौ तावित्यपृच्छतां ॥ आः केयं-
वा दशा तातौ । शत्रुत्रासितयोरिव ॥ ७५ ॥ तौ प्रभुदानदीक्षे च । स्वं वनस्थितिकारणं ॥
ऊचतुस्तत्समाकर्ण्य । तौ प्रभुंप्रत्यधावतां ॥ ७६ ॥ नाथं नमिविनम्याख्यौ । नत्वा तावित्यवो-
चतां ॥ आकिंचनोऽपि किंचिन्नौ । देहि देहि सुरद्रुम ॥७७॥ यदावर्षः स्वधाराभि–स्तदानीमास्व
दूरतः ॥ तद्भवोऽपि हि तृट्पूर–मधुना विधुनोतु नौ ॥ ७८ ॥ धिक्कातौ क्षुत्तृषाक्रांतौ । जा-
तौ यौ ते पराङ्मुखौ ॥ सुखे दुःखेऽपि हे देव । त्वमेव गतिरावयोः ॥ ७९ ॥ अपि कांचन-
कोटिभिः । परस्माद्यो दुरासदः ॥ आलापेनापि ते नाथ । तमानंदं भजामहे ॥ ८० ॥ इत्यर्थि-
तोऽपि नादत्त । वाचं वाचंयमो हि सः ॥ तथाप्युभयतः खड्ग-पाणी तौ भेजतुः प्रभुं ॥८१॥
तत्खड्गदंभयुगलप्रतिबिंबितेन । प्रत्यङ्गलक्षिततनुस्त्रितयः स रेजे ॥ सद्ज्ञानदर्शनपवित्रचरित्र-
लक्ष्मीः । प्रीत्यागता हि परिरब्धुमिवैककालं ॥ ८२ ॥ तौ द्वौ चलत्यचलतां । नाथे तिष्ठत्य-
तिष्ठतां ॥ स्थितस्यास्य पुरः सिक्त्वा । भुवं पुष्पाण्यवर्षतां ॥ ८३ ॥ उपागतो जिनं नंतुं । ध-

For Private And Personal Use Only

रणेंद्रो धरातलात् ॥ कदाचित्तौ निरेक्षिष्टा—जीतस्तातमिवार्जकौ ॥ ए४ ॥ ऊचे च कौ यु-
वां क्वत्यौ । हेतोः कस्यागताविति ॥ ताज्यामपि निजे वृत्ते । प्रोक्ते स प्रत्यवोचत ॥ एए ॥
जो जवंतौ किमु ज्रांतौ । श्रांतौ वा निजसौख्यतः ॥ यदेवं निर्धनं देवं । सेवेते वित्तवाशया
॥ ए६ ॥ वचोऽपि यस्य संदेहा—स्पदं तस्माऊनं कुतः ॥ आसारः क नु संदिग्ध—तुषारे
शारदांबुदे ॥ ए७ ॥ तद्यातं जरतं जूपं । युवां यदि धनार्थिनौ ॥ विमुच्य शाकृवलां जूमिं । न
गौरप्येति जंगलं ॥ ए८ ॥ तावूचतुरहो ज्रांति—र्यद्येवं तव भर्तरि ॥ तत्किमागमनायासं । नं-
तुमेनं वृथा कृथाः ॥ एए ॥ अधनानपि कल्पद्रून् । वीक्ष्य कल्पितदायिनः ॥ आवां सेवावहे
देव—ममुमेव स्वसिद्धये ॥ १०० ॥ सत्यस्मिंस्त्रिजगन्नाथे । विनीतापतिमेति कः ॥ कः स्ना-
तुं गोस्पदं याति । जागरे क्षीरसागरे ॥ १ ॥ इति तद्वचनैः प्रीतो । जगाद जुजगाधिपः ॥
जो परीक्षाक्षमा साधु । जवतो जक्तिरर्हते ॥ २ ॥ अस्य प्रसादतः सर्वाः । संपदो न डुरास-
दाः ॥ अहमप्यस्य जक्तोऽस्मि । जक्तानामिष्टदायकः ॥ ३ ॥ इति गौरवतः पाठ—सिद्धा विद्या
ददौ मुदा ॥ सहस्रनष्टचत्वारिं—शतं ताज्यामहीश्वरः ॥ ४ ॥ पंचाशन्नगरां श्रेणिं । दक्षिणां

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नमये ददौ ॥ वैताढ्यस्योत्तरां षष्टि-पुरां विनमयेऽपि च ॥ ५ ॥ अनुज्ञाप्य स्वपितरौ । समं परिजनेन तौ ॥ वैताढ्यं निन्यतुर्लोकं । लोजयित्वाशु जारतं ॥ ६ ॥ अवाप्य वासं वैताढ्ये । विद्याभिः कामचारिणः ॥ जूमिष्ठा अपि ते लोका । नाकिलीलायितं दधुः ॥ ७ ॥ विद्याब-रूबला एते । माकार्षुर्विक्रियामिति ॥ धरणेंद्रो व्यधात्तेषां । मर्यादां शाश्वतीमिमां ॥ ८ ॥ जि-नं वा जिनचैत्यं वा । संघं वा योऽवमंस्यते ॥ रंस्यते वा बलात्कारा-दनिच्छंत्या परस्त्रिया ॥९॥ हनिष्यति नरं यो वा । सात्मस्त्रीकं कदाचन ॥ त्यक्ष्यतेऽखिलविद्याभिः । स श्रीभिरिव डु-र्जगः ॥ १० ॥ युग्मं ॥ प्रतिमामृषभेशस्य । संस्थाप्य प्रतिपत्तनं ॥ साम्राज्यं नमिविनमी । ता-वपालयतां चिरं ॥ ११ ॥ विहरन्नथ नाथोऽपि । तपःपाथोधिपारगः ॥ क्रमाद्गजपुरं द्वीप-मिव प्रापदपापधीः ॥ १२ ॥ तत्र बाहुबलिसुवः । सोमप्रजनरेशितुः ॥ निजवंशसरोहंसः । श्रे-यांसो नाम नंदनः ॥ १३ ॥ समाधिशयितः स्वप्ने । मंदरं मंदरोचिषं ॥ सिक्त्वा पीयूषकुंजेन । सद्यो व्यद्योतयन्निशि ॥ १४ ॥ युग्मं ॥ स प्रजाते सजामेत्य । स्वप्नमेतं प्रजल्पति ॥ याव-त्तावन्नृपः सोम—प्रजः क्षिप्रमजाषत ॥ १५ ॥ प्राग्जूमौ पतितैः पश्चा—च्छ्रेयांसेन नियोजितैः

For Private And Personal Use Only

उप-
चिंता०
१०३

॥ किरणैर्दिद्युतं स्वप्ने । दिवाकरमलोकयं ॥ १६ ॥ स्वप्नेऽपश्यं द्विषत्कोटि—संकटे पतितं नृ-
टं ॥ श्रेयांसस्य बलाल्लब्ध—जयं श्रेष्टीत्यवोचत ॥ १७ ॥ सर्वं स्वप्नफलं भावि । श्रेयांसस्येति
वादिनः ॥ परमार्थमविद्वांसो—ऽप्यमी जग्मुः स्वमंदिरं ॥ १८ ॥ नगवानपि नैक्षाय । व्यहर-
त्प्रह्वरद्भुये ॥ प्रत्योकः प्रतिपाथोजं । मरंदायेव षट्पदः ॥ १९ ॥ गजं कोऽप्यंगजां चान्यो ।
हेमकोटिं हयं परः ॥ इष्टमिष्टतरायास्मै । सर्वं लोका अढौकयन् ॥ २० ॥ अनाददाने तद्दां-
त—मिवांतर्निश्चयात्प्रजौ ॥ संनूय तुमुलं तेनुः । पौराः सायं खगा इव ॥ २१ ॥ स्कंधसंधि-
लसत्केश—कलापविपिनं जिनं ॥ निजतन्वा वितन्वानं । चलत्स्वर्णाचलभ्रमं ॥ २२ ॥ श्रेयांसः
श्रेयसां राशि—रासन्नाध्वविहारिणं ॥ गवाक्षस्थस्तमालोक्य । सस्मार प्राच्यजन्मजः ॥ २३ ॥
युग्मं ॥ विदेहेषु बनूवासौ । वज्रसेननांजिगजः ॥ वज्रनानानिधश्चक्री । तस्यैवाहं तु सा-
रथिः ॥ २४ ॥ पितुरीहग्मुडस्य । समुद्रस्येव सन्निधौ ॥ सोऽयं मेघ इवादत्त । चारित्रं वारि-
वत्तदा ॥ २५ ॥ वज्रसेनजिनेशेन । तदादिष्टमिति स्वयं ॥ नरते वज्रनानोऽयं । नविष्यत्या-
दिमो जिनः ॥ २६ ॥ एष तत्तुल्यवेषस्त—न्निरस्तवृजिनो जिनः ॥ नाग्ययोगान्मयालोकि ।

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

लोकलोचनचंद्रिका ॥ २७ ॥ अकृताकारितं जिह्वा—मात्रमस्य हि कल्पते ॥ ददानः स्वर्णरत्नाद्यं । वृथा ताम्यत्यसौ जनः ॥ २८ ॥ एवं चिंतयतस्तस्य । मंदिरे प्रभुराययौ ॥ न हि भाग्यवतां कार्य—सिद्धौ कालो विलंबते ॥ २९ ॥ श्रेयांसस्तातमायातं । जातरोमांचकंचुकः ॥ ननाम तत्पदांभोज—द्वंद्वे स्वं भृंगयन् शिरः ॥ ३० ॥ वीचिरिव स हर्षाब्धे—रश्रुधाराः किरन् जिनं ॥ केनापि ढौकितैरीक्षु—रसकुंभैरुपास्थितः ॥ ३१ ॥ दानवदृग्ग्रहणस्यापि । विधिर्दर्श्यस्त्वया खलु ॥ इतीव प्रतिबोध्य स्वं । पाणिं प्रासारयत्प्रभुः ॥ ३२ ॥ आरादैक्षुरसीधारा । कुंभांभोदमुखादथ ॥ प्रभोः पपात पूरेण । प्रसृते पाणिपल्लवे ॥ ३३ ॥ श्रेयांसपुण्यप्रासाद—चूलेव क्रमवर्धिनी ॥ नीरंध्रजगवत्पाणि—पीठस्था तच्छिखा बभौ ॥ ३४ ॥ मागधा इव कुर्वाणाः । स्तवं दानस्य वास्तवं ॥ पुष्पौघं ववृषुर्देवा । आघ्नंतो दुंदुभीन् दिवि ॥ ३५ ॥ कृत्वा गंधांबुवृष्टिं च । चेलोत्क्षेपं च तेऽमुचन् ॥ अर्धत्रयोदशस्वर्ण—कोटीरकुटिलाशयाः ॥ ३६ ॥ वत्स वेत्सि कथं पात्र—दानमित्युदितस्तदा ॥ पित्रा पौरैश्च स प्रोचे । प्राग्भवोदंतमात्मनः ॥ ३७ ॥ शय्यासिक्कपिंडपात्राद्यं । यथा कल्प्यं महात्मनां ॥ तथा गुरुरिवादिक्ष—दसौ दक्षजनाग्रतः

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ ३८ ॥ स्वप्नत्रयार्थसंदेह-दहनो गहनोऽपि सः ॥ राजादीनां ययौ नाथ-पारणाया स्वयं क्ष-यं ॥ ३९ ॥ माभूदाशातना लोक-पादघट्टनयानयोः ॥ इति प्रभुपदोः स्थाने । रत्नपीठं बबं-ध सः ॥ ४० ॥ अन्यैरपि जगद्भर्तुः । पारणाकारिभिर्जनैः ॥ श्रेयांसवत्प्रभुपदोः । पादपीठं व्यधीयत ॥ ४१ ॥ परमर्थमजानानैः । कालेन कियताप्यथ ॥ तदादिपीठमादित्य-पीठाख्यं स्थापितं जनैः ॥४२॥ एवं वर्षोपवासांते । जातप्रथमपारणः ॥ जिनेशो बहुलीदेशं । विहरन्नन्य-दा ययौ ॥४३॥ प्राप्य बाहुबले राज-धानीं तक्षशिलामसौ ॥ सायं प्रतिमया तस्थौ । वने स्व-पदपावने ॥ ४४ ॥ चिरादालोक्य लोकेशं । पक्षिणोऽपि विचक्षणाः ॥ तस्य स्तुतिपराः सांध्य —कूजितव्याजतः स्थिताः ॥ ४५ ॥ विज्ञप्तो वनपालेना—वनीपालस्तदागमं ॥ दध्यौ नंस्या-म्यहं तातं । प्रातरेवोत्सवैर्नवैः ॥ ४६ ॥ चिरायातं जगन्नाथं । तातं सामान्यसाधुवत् ॥ एव-मेव कथं प्राम्य । इव नूमान्नमाम्यहं ॥ ४७ ॥ वाञ्छात्रसिद्धसर्वार्थैः । शोभां निर्माय नागरीं ॥ कथंचिदतिचक्राम । यामिनीं युगवन्नृपः ॥ ४८ ॥ आरूढो वारणं वार—वनितोद्धूतचाम-रः ॥ धृतछत्रो नदद्वाद्यः । पठन्मंगलपाठकः ॥ ४९ ॥ समं समस्त सामंतै—र्नृपो यावद्ययौ व-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नं ॥ तावद्वायुरिव प्रात–र्व्यहार्षीदन्यतः प्रभुः ॥ ५० ॥ युग्मं ॥ निःसोमं व्योम निर्नाथं ।
कटकं निर्णसं मुखं ॥ यथा तथा वनं वीक्ष्य । निःस्तातं खिद्यतेस्म सः ॥ ५१ ॥ जानन्मां ता-
त सोत्कंठं । यत्क्षणं न विलंबितः ॥ तत्पुरः कस्य पूत्कुर्वे । सर्वथा विधिना हतः ॥ ५२ ॥
निशामुखं प्रदोषो न । यत्र नाथ त्वमागमः ॥ मन्ये प्रदोषं त्वद्दीक्षा-बहिर्मुखमहर्मुखं ॥५३॥
त्यापध्वं भूरुहा मौनं । मुंचध्वं वनदेवताः ॥ वीक्ष्ध्वं विहगाः स्वामी । विजहार कया दिशा
॥ ५४ ॥ एवं विलापिनं क्ष्मापं । वृद्धामात्या बभाषिरे ॥ चित्रं व्योम्नीव नीरागे—ऽनुरागः को-
ऽयमत्र ते ॥ ५५ ॥ सहोपभुज्य जीवेन । प्रांते वैरस्यमीयुषि ॥ अमित्रयति देहेऽपि। जिनोऽयं
किं पुनः परे ॥ ५६ ॥ स्थितोऽस्ति तत्र हृद्येव । देवस्तत्किं विषीदसि ॥ यद्वा तच्चरणन्यासै-
र्दृष्टैर्दृष्टो न किं पुनः ॥ ५७ ॥ स्तोकीकृत्य ततः शोकं । तातपादांकितां भुवं ॥ न स्पृशंति प-
दैरन्यै । यथा नाथ तथा कुरु ॥ ५८ ॥ ततो व्यधापयत्तत्र । रत्नपीठं नरेश्वरः ।तत्तेजसाधि-
कं द्रष्टुं । सूर्यबिंबमिवागतं ॥ ५९ ॥ योजनोच्छ्रितदंडस्थं । तत्र स्थापयतिस्म सः ॥ सर्वरत्न-
मयं धर्म—चक्रं योजनवर्तुलं ॥ ६० ॥ अनार्यदेशान् विचरन् । म्लेच्छानामप्यसौ प्रभुः ॥ अ-

For Private And Personal Use Only

वीक्ष्यधन्मुदं यद्वा । कौमुदीशः क नो मुदे ॥ ६१ ॥ व्रताद्वर्षसहस्रांते । विहरन् जगवान् य-
यौ ॥ शाखापुरमयोध्यायाः । पुरं पुरिमतालकं ॥ ६२ ॥ तस्मादुत्तरपूर्वस्यां । कानने शाकटा-
नने ॥ शिश्राय श्रीयुगादीशो । मूले न्यग्रोधजूरुहः ॥ ६३ ॥ फाल्गुने मासि कृष्णैका—द-
श्यां वैश्वर्द्दगे विधौ ॥ स प्राप केवलज्ञानं । पूर्वाह्ने विहिताष्टमः ॥ ६४ ॥ यत्तस्य निश्रया ज्ञा-
न—मुत्पेदे परमेशितुः ॥ ततो मन्ये तरुष्वासी— द्विस्तारेणाधिको वटः ॥ ६५ ॥ तत्क्षणा-
देव हींद्राणां । सर्वेषां सुदृढान्यपि ॥ तद्ज्ञानहर्षान्नृत्यंती—वासनानि चकंपिरे ॥ ६६ ॥ त-
तो दत्तोपयोगास्ते । जानाना ज्ञानमर्हतः ॥ आययुः सपरीवारा । मनसा समरंहसः ॥६७॥
विधातुं समवसृतिं । क्षितिं तत्रैकयोजनं ॥ ममृजुर्वायुकुमाराः । सिषिंचुर्मेघमालिनः ॥ ६८ ॥
रत्नस्वर्णमयं पीठ—माबध्य व्यंतराः सुराः ॥ पुष्पाणि ववृषुर्जानु—प्रमाणानि समंततः ॥ ६९ ॥
पीठाच्चतुर्दिशि वद्धु—र्नानारत्नौघतोरणाः ॥ अर्हन्मेघस्य वाग्वारि—वृष्टाविंद्राधनूयिताः ॥७०॥
तेष्वजूवन् ध्वजछत्र—पांचालीचामरोच्चयाः ॥ सतां प्रविशतां धर्म—पुरे शकुनहेतवः ॥७१॥
अथ वैमानिका ज्योति—ष्पतयो जवनाधिपाः ॥ प्राकारांस्त्रींस्त्रिजगती—रक्षार्थमिव चक्रिरे ॥

॥ ७२ ॥ रत्नस्वर्णरूप्यमया–स्ते क्रमात्प्रथमादिकाः ॥ मणिरत्नस्वर्णमयैः । कपिशीर्षैर्विरेजिरे ॥ ७३ ॥ मध्ये समवसरणं । पीठिका रत्नराशिभिः ॥ आबध्य विदधे तत्र । व्यंतरैश्चैत्यपादपः ॥ ७४ ॥ सपादपीठं तस्याधो । रत्नसिंहासनं च तैः ॥ व्यधीय तौत्तराधर्य—स्थितछत्रयान्वितं ॥ ७५ ॥ द्वारे द्वारे धूपघटीः । प्रतिवप्रं विमुच्यते ॥ देवछंदकमैशान्या—माद्यवप्राद्बहिर्व्यधुः ॥ ७६ ॥ प्राग्द्वारेण विवेशाथ । नाकिनाथपरिछदः ॥ भगवान् देशनागारे । हेमपद्माहितक्रमः ॥ ७७ ॥ प्रदक्षिणय्य चैत्यद्रुं । नत्वा तीर्थं च तीर्थकृत् ॥ भेजे सिंहासनीं हंस । इवाब्जं प्राङ्मुखः प्रभुः ॥ ७८ ॥ शेषे दिक्त्रितये रत्न—सिंहासनगतान्यथ ॥ भगवत्प्रतिरूपाणि । व्यंतरस्त्रीणि चक्रिरे ॥ ७९ ॥ प्रविश्य पूर्वद्वारेण । दत्वा तिस्रः प्रदक्षिणाः ॥ नत्वा च नाथमाग्नेय्यां । तस्थुर्वैमानिकस्त्रियः ॥ ८० ॥ प्रविश्य दक्षिणद्वारा–नैरुत्यां विधिनामुना ॥ अतिष्ठन् भवनपति–ज्योतिर्व्यंतरयोषितः ॥ ८१ ॥ आगत्य पश्चिमद्वारा । पूर्वरीत्यावतस्थिरे ॥ वायव्यां भवनाधीश—ज्योतिष्कव्यंतराः सुराः ॥ ८२ ॥ उदग्द्वारा प्रविश्याथ । नाथमानम्य पूर्ववत् ॥ वैमानिका नरा नार्य—श्चैशान्यां दिश्यवस्थिताः ॥ ८३ ॥ मध्ये द्वि-

तीयत्रप्रस्य । मुक्त्वा जातिविरोधितां ॥ न्यषीदन् पशवः स्वामि — वाक्पीयूषपिपासवः ॥७४॥
इतश्च जगवद्दीक्षा—दिनमारन्य नित्यशः ॥ अवादि जरतो ङुःख—जरतो मरुदेवया ॥७५॥
वत्स त्वं जजसे राज्यं । पुरंदर इव श्रिया ॥ पुलिंद्रक इवैकाकी । वन्यामास्ते स ते पिता ॥
॥ ७६ ॥ क तत्तपः कर्कशदेहसाध्यं । सुतः क सोऽत्यंतमृदुर्मदीयः ॥ लुकाभिघातं किमु जा-
तिपुष्पं । मुक्ताफलं वा सहतेऽग्निहेतिं ॥ ७७ ॥ त्यजन्नेकपदे लक्ष्मीं । जजंस्तत्तादृशं तपः
॥ पिता घोरव्रताढत्स । त्वयापि न निवारितः ॥ ७८ ॥ संकल्पमात्रसुत्रामो-पनीतद्विपवा-
हनः ॥ स कथं पत्तिवत्पद्भ्यां । विहरिष्यति संप्रति ॥ ७ए ॥ न शय्या न निषद्या वा । न
स्नानं न च जोजनं ॥ सूनोः संजाव्यते हंत । जनन्यद्यापि जीवति ॥ ए० ॥ एवं हृद्रोगवि
ध्वस्त—धैर्यां तां जरतोऽन्यधात् ॥ मातः किं कातरासि त्वं । जिनेंद्रस्य जनन्यसि ॥ ए१ ॥
कोऽयं यत्तत्प्रलापस्ते । पुत्रवात्सल्यहेतुकः ॥ मनुष्यमात्रं मा मात—स्तातं मम विचारय ॥
॥ ए२ ॥ मन्ये महेशस्तातो मे । लिप्सुर्लोकोत्तरां श्रियं ॥ स्वं क्लेशयति न क्लेश—जीरूणाम-
द्भुताः श्रियः ॥ ए३ ॥ पितामहि महैश्वर्यं । तस्य वीक्षिष्यसेऽचिरात् ॥ यत्पुरः पुरुहूताद्याः ।

उप॰
चिंता॰
११०

संपदस्तृणसन्निभाः ॥ ८४ ॥ भरतेनैवमुक्तापि । तापं पुत्रवियोगजं ॥ अधीरा नैव सामुंच-
छूंचनामात्रमानिनी ॥ ८५ ॥ निरंतरक्षरन्नीर—पूरोन्मीलितनीलिका ॥ दृशोरनंजनश्चेव—मां-
द्यं सा रुदती ययौ ॥ ८६ ॥ तदा संजातकैवल्ये । प्रभावुद्यानपालकः ॥ भरतं वर्धयामास ।
विनीतामेत्य तत्क्षणं ॥ ८७ ॥ हर्षादुच्छ्वसिते देहे । नैव मास्यंत्यमूनि मे ॥ इतीव भरतस्त-
स्मै । भूषणान्यखिलान्यदात् ॥ ८८ ॥ एत्य विज्ञपयामास । तावदायुधशालिकः ॥ शस्त्रागा-
रे सहस्रारं । चक्रमाविरभूदिति ॥ ८९ ॥ ततो नरपतिर्दध्यौ । दोलारूढमना इव ॥ कातर-
स्पूजयाम्येव । पूर्वं श्रीतातचक्रयोः ॥ ९०० ॥ यद्वाजेनेव देवेभं । खद्योतेनेव भास्करं ॥ कुरं-
गेणेव पारींद्रं । सेवकेनेव भूभुजः ॥ १ ॥ करीरेणेव कल्पद्रुं । गोष्पदेनेव नीरधिं ॥ चक्रेण
तुलयंस्तात—महं मूर्खेषु शेखरः ॥ २ ॥ युग्मं ॥ क्व तातो वासवासेव्य— स्त्रिलोकैश्वर्यकार-
णं ॥ क्व चक्रं संगतक्षुद्र—व्यंतरं भूमिखंडदं ॥ ३ ॥ तात एव ततः पूर्वं । सेव्यश्चक्रमपि क्र-
मात् ॥ निश्चित्येति समाह्वातुं । मरुदेवीं नृपो ययौ ॥ ४ ॥ पौत्रस्त्वां वंदते ज्याया—नित्यु-
क्त्वा तां ननाम सः ॥ संप्रति प्रभुतां पश्य । तातस्येति जगाद च ॥ ५ ॥ सहसोद्भिन्नहर्षा-

श्रु–पूरछूरितदृग्मला ॥ आससाद प्रसादं सा । शारदीव शशिप्रना ॥ ६ ॥ अथारोप्य गज-
स्कंधं । महीनाथः पितामहीं ॥ प्रतस्थे प्रनुमानंतु—मनंतज्ञानशालिनं ॥ ७ ॥ आसन्नीनूत-
समव–सरणस्तां जगाद सः ॥ पुरतः परमैश्वर्यं । मातस्तातस्य दृश्यतां ॥ ८ ॥ रूप्यकांचनमा-
णिक्य—मयं वप्रत्रयं व्यधुः ॥ तव सूनोरवस्थातुं । देवाः सेवागता इदं ॥ ९ । नंतुं तवां-
गजन्मान—मागछद्भिः सुरासुरैः ॥ एनिर्नजोऽपि संकीर्ण—मिव पश्य विधीयते ॥ १० ॥ च-
लाचलांचलः शक्र—ध्वजः सूनोः पुरस्तव ॥ दूरायातजनव्रात—धर्मघातं तनोत्ययं ॥ ११ ॥
व्योमाध्वनि ध्वनन्नेष । दुंडुनिस्त्वत्सुताग्रतः ॥ अमानैः स्वप्रतिध्वानै–र्मुखरीकुरुते दिशः ॥
॥ १२ ॥ सूनोस्तदेतदैश्वर्यं । पश्यंती विस्मयाकुला ॥ प्रनस्यदपि नाबुद्ध । जरती सा निजं म-
नः ॥ १३ ॥ स्वादयंती चिदानंद—मात्मानुनवगोचरं ॥ ढौकितं तनयेनेव । केवलज्ञानमाप
सा ॥ १४ ॥ तदैव परिपूर्णायु–र्ययौ सा शिवपत्तनं ॥ वत्सं विवत्सुं विज्ञाय । तत्र सोधुमि-
वालयं ॥ १५ ॥ तस्या अत्रावसर्पिण्यां । प्राक्सिद्धस्य वपुः सुरैः ॥ चंदनादिनिरभ्यर्च्य । न्य-
धायि क्षीरसागरे ॥ १६ ॥ नरतस्तापवर्षाभ्या–मिव प्रौष्ठपदो दिनः ॥ व्याप्तो विषादहर्षा-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

न्यां । प्राप व्याख्यासदः प्रभोः ॥ १७ ॥ उत्सृज्य राजचिह्नानि । पदातिर्विहितांजलिः ॥ त-
त्र प्रविश्य चक्रेऽसौ । भर्तुस्तिस्रः प्रदक्षिणाः ॥ १८ ॥ केवलज्ञानविज्ञात—वस्तूत्पत्तिस्थिति-
व्यय ॥ जय त्वं स्वर्महीनाथ-नमस्कृतपदद्वय ॥ १९ ॥ दुंदुभिध्वनितछत्र-त्रयशक्रध्वजादि-
कः ॥ बाह्योऽपि महिमा सोऽयं । तव कस्य न चित्रकृत् ॥ २० ॥ कर्माभ्रपटलाभावे । दध-
त्स्वाभाविकं महः ॥ देदीप्यसे दिनाधीश । इव त्वमधुनाधिकं ॥ २१ ॥ तात त्वं परमैश्वर्यं ।
संप्राप्तो देशचर्यया ॥ मिलिताय चिरान्मह्यं । देहि सद्बोधिभूषणं ॥ २२ ॥ इति स्तुत्वा च
नत्वा च । नरनाथे निषेदुषि ॥ जगौ जगद्गुरुर्भेरी—ध्वानमानभिदा गिरा ॥ २३ ॥ हंहो मु-
क्तिपुरीपांथा । रत्नत्रितयशालिनः ॥ सचेतनाः स्थ संसारा—रण्ये संचारिणो जनाः ॥ २४ ॥

यत्र पल्लीपतिर्मोहः । सहस्राक्षादिकानपि ॥ कषायान् यामिकीकृत्य । नित्यबंदीकरोत्य-
लं ॥ २५ ॥ यत्र चौरा इव क्रूरा । विषयाः स्वार्थजागराः ॥ अमुष्टं नैव मुंचंति । जातु पुण्य-
धनं जनं ॥ २६ ॥ कुर्वंति चारुचारित्र—प्राणमुक्तान् शरीरिणः ॥ यत्र प्रकृतिसोन्मादाः ।
प्रमादाः श्वापदा इव ॥ २७ ॥ प्राणिनो भ्रष्टचरणान् । क्षिपंति भववारिधौ ॥ हास्येन फेनिला

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

वक्राः । स्त्रियो यत्रापगा इव ॥ २८ ॥ अतिक्रामंत्यविश्राम-मीदृशीं ये भवाटवीं ॥ तेषां मो-
क्षपुरप्राप्त्या । न दूरं शाश्वतं सुखं ॥ २९ ॥ श्रामण्यं श्रावकत्वं च । द्वौ पंथानौ जिनेश्वरैः
गंतुं सिद्धिपुरं प्रोक्तौ । दुःखावहसुखावहौ ॥ ३० ॥ तत्रासिधारासदृश-श्रामण्यपथगत्वराः ॥
सत्वरं सत्वरंगेण । निर्वृतिं यांति जंतवः ॥ ३१ ॥ द्वैतीयिकोऽनृजुः पंथाः । श्रावकत्वमिहोच्य-
ते ॥ उपासते शिवपुरं । यं प्रपन्नाः शनैः शनैः ॥ ३२ ॥ अल्पीकृतामृतामेना-मापीय जग-
वद्गिरं ॥ हर्षोत्फुल्ला गलत्तृष्णा-स्तनया भरतेशितुः ॥३३॥ शतानि पंचकृष्ण-सेनाद्या ज-
गृहुर्व्रतं ॥ शतानि सप्त नप्तारो । गोप्तारश्चाखिलांगिनां ॥ ३४ ॥ युग्मं ॥ ब्राह्म्यां तदात्त
दीक्षायां । सुंदरीं समतिष्टिपत् ॥ स्त्रीरत्नं भवतादेषा । ममेति भरतेश्वरः ॥ ३५ ॥ क्रतुभुक्कृ-
तकैवल्य—महिमालोककौतुकात् ॥ जातबोधिः प्रवव्राज । मरीचिर्भरतांगजः ॥ ३६ ॥ भर-
ताद्यैर्नरैर्भेजे । गृहिधर्मः स्वशक्तितः ॥ बभूवुः श्राविका नार्यः । सुंदरीप्रमुखास्तदा ॥ ३७ ॥
एवं चतुर्विधं संघं । जगत्प्रभुरतिष्टिपत् ॥ आसनं धर्मराजस्य । चतुष्पादिव निश्चलं ॥ ३८ ॥
विपाकप्राप्तगणभृ—त्कर्माणो मुनिपुंगवाः ॥ चतुर्भिरधिकाशीति-रसंशीतिपदव्रताः ॥ ३९ ॥

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

प्राप्योत्पादव्ययध्रौव्य—त्रिपदीं परमेशितुः ॥ अंगानीव श्रुतपुंसो । द्वादशांगानि ते व्यधुः ॥
॥ ४० ॥ दिव्यचूर्णभृतं स्थालं । समयज्ञः पुरंदरः ॥ तदादाय पुरो भर्तु–रुपतस्थे सुरैः सह
॥ ४१ ॥ वासक्षेपं प्रकुर्वाणे । तेषां मूर्ध्नि जिनेश्वरे ॥ वाद्यान्यवीवदन् देवा । वासवृष्टिवि-
धायिनः ॥ ४२ ॥ दत्वा तीर्थानुयोगाज्ञा—नुपदं गणभृत्पदं ॥ वितेने देशनां नाथः । पुरतो
गणधारिणां ॥ ४३ ॥ अत्रांतरे चतुःप्रस्थ—प्रमाणैः कलमैर्नवैः ॥ संपृक्तसुरभिद्रव्यः । कारि-
तश्चक्रिणा बलिः ॥ ४४ ॥ आनीय पूर्वद्वारेण । स्त्रीभिरुद्गीतमंगलः ॥ लीलयोल्लालयांचक्रे ।
त्रिः पौरैः पुरतः प्रभोः ॥ ४५ ॥ युग्मं ॥ तस्य पतत एवार्धं । देवा अर्धार्धिकं नृपः ॥ जेतुं
सर्वापदः शेषं । जगृहुः प्राकृता जनाः ॥ ४६ ॥ सिंहासनादथोत्थाय । देवछंदं गते प्रभौ ॥ च-
क्रे द्वैतीयपौरुष्यां । देशनां प्रथमो गणी ॥ ४७ ॥

प्रभुं कच्छमहाकच्छ—वर्जास्तेऽपि तपस्विनः ॥ पुनः पल्लवितं वृक्षं । प्रपन्ना विहगा इव ॥४८॥
दीक्षां प्रभोः पुनः प्राप्य । तेनिरे ते निरेनसः ॥ त्रुटितं संहितं तादृग् । न स्यादिति मृषा श्रु-
तिः ॥ ४९ ॥ गोमुखो यक्षराट् चक्रे–श्वरी देवी च शासने ॥ तस्य सन्निहितौ जातौ । भ-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

क्षजातेप्सितप्रदौ ॥ ५० ॥ नामं नामं निवृत्तेषु । निर्जरेषु नरेषु च ॥ अयोध्यां जरतः प्राप-
दनुज्ञाप्य जिनेश्वरं ॥ ५१ ॥ प्रविश्यायुधशालायां । दिनान्यष्ट महोत्सवं ॥ चक्रे चक्रस्य स
क्षोणि—चक्रे चिक्रमिषुर्द्धिषः ॥ ५२ ॥ हास्तिकाश्वीयरथ्यान्नी । रथ्याः संकीर्णयन्नयं ॥ शुन्ने-
ऽह्नि दिशं प्राचीं । प्रतस्थे कृतमंगलः ॥ ५३ ॥ दुर्दांतध्वांतघाताय । नास्वद्बिंबविकंबकं ॥
तच्चक्रमचलत्तस्य । वर्त्मकर्षकवत्पुरः ॥ ५४ ॥ रंगत्तुरंगकल्लोलै—र्मिलद्भिः पथि पार्थिवैः ॥ वा-
हिनी ववृधे तस्य । वाहिनीव नवैः प्लवैः ॥ ५५ ॥ प्रयाणमकरोच्चक्र—मेकं योजनमन्वहं ॥ यो-
जनानां व्यवस्थानू—त्ततोऽत्र नरते नृणां ॥ ५६ ॥ आक्रम्य स क्रमात्प्राच्यान् । विषयान्
वरविक्रमः ॥ तीरं नीरनिधेः प्राप । संसारस्येव संयमी ॥ ५७ ॥ आसूत्र्य तत्र सैन्यानां । वा-
सवेश्मानि वर्धकिः ॥ चकार पौषधागारं । स्फुरन्नानामणिद्युतिः ॥ ५८ ॥ अजिह्मब्रह्मनूर्दर्ज-
स्रस्तरे दुस्तरोर्जितः ॥ उपवासत्रयं तत्र । चक्रे चक्रेश्वरः सुखं ॥ ५९ ॥ तुरीये च दिने प्रात
—रात्तसर्वायुधो रथं ॥ आरुरोह हृतक्लेशः । शैलेशमिव केसरी ॥ ६० ॥ स्थिरीकृत्य रथं ना-
नि—दघ्ने वारिधिवारिणि ॥ रथस्थ एव कोदंडं । कुंडलीकृतवान्नृपः ॥ ६१ ॥ नीतांष्टंकार-

For Private And Personal Use Only

तो मध्ये । वार्धिनक्रान्निमज्जयन् ॥ बाणं मागधतीर्थेश-मुद्दिश्य विससर्ज सः ॥ ६२ ॥ राजि-
लैरह्विवैरीति । शेषैरुल्केति वीक्षितः ॥ अंजोधेः क्षोजयन्नंजः । पक्षसूत्कारमारुतैः ॥ ६३ ॥ बा-
ण. प्राणहरोऽरीणां । गत्वा द्वादशयोजनीं ॥ सजायां मागधेशस्य । कालदंम इवापतत् ॥६४॥
युग्मं ॥ ततः कोपेन कंप्रोष्ठः । खड्गे व्यापारयन् करं ॥ विकटभ्रुकुटीभीष्म-जालः कालक-
रालहक् ॥ ६५ ॥ अरे को निर्विवेकोऽद्य । यियासुर्यममंदिरं ॥ क्षिपन्ममाग्रतः कांम-मकांडे
मृत्युमिछति ॥ ६६ ॥ जल्पन्ननल्पमेवं स । ध्वंसकः प्रतिपंथिनां ॥ लुलोके शायके तत्र । सौ-
वर्णीं वर्णसंहतिं ॥ ६७ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ जो जजध्वमिह मां यदि राज्ये । जीविते च व-
रीवर्त्यभिलाषः ॥ एवमादिशति चक्रधरो वः । श्रीयुगादिजिनसूर्भरतेशः ॥ ६८ ॥ वर्णैर्निव-
र्णितैरेतै—निरस्यत्तस्य मत्सरः ॥ सुवर्णैरिव दारिद्र्यं । द्रुमपर्णैरिवातपः ॥ ६९ ॥ नत्वा तं बा-
णमादाय । निरपायमुपायनं ॥ एत्य चक्रिणमस्तावी-न्मागधो मागधो यथा ॥ ७० ॥ जयंति
नाथ तेजांसि । विश्वविश्वोत्तराणि ते ॥ अस्मादृशाः कृशा लोकाः । यत्पुरो ज्योतिरंगणाः ॥
॥ ७१ ॥ तवास्मि किंकरोऽनंकः । किं करोम्यहमादिश ॥ इत्युक्त्वाढौकयत्तस्मै । सद्रत्नाजरणा-

उप- निःसः ॥ ७२ ॥ प्रत्यंचाया धनुर्नीरा—ऽग्रं च विनिवर्त्य सः ॥ चकार पारणं सारै—राहारैः
चिंता० सपरिच्छदः ॥ ७३ ॥ चक्री मागधमुद्दिश्य । चक्रेऽष्टाहं महोत्सवः ॥ शक्तिभक्ती हि कार्यस्य ।
११७ संसिध्ध्यै मिलिते सतां ॥ ७४ ॥ ततश्चक्रानुगामित्व—दक्षो दक्षिणया दिशा ॥ चलन् प्रा-
वेशयच्चक्रं । चक्री पाथोधिरोधसि ॥ ७५ ॥ वरदामाभिधं तत्र । देवं प्राग्वन्निगृह्य सः ॥ तेन
ढौकितमादत्त । मुक्तामंडलमंडनं ॥ ७६ ॥ तमुद्दिश्य विशांनाथः । कृत्वाष्टदिनमुत्सवं ॥ चक्र-
सूचितवर्त्मासौ । प्रतीच्यां प्रस्थितो दिशि ॥ ७७ ॥ तत्र प्रभासतीर्थेशं । कृत्वा प्राग्वद्वशंवदं
॥ चूडामण्यादिकं तस्य । प्राभृतं भरतोऽग्रहीत् ॥ ७८ ॥ सोऽथ प्रभासदेवस्य । विधायाष्टाह्नि-
कामहं ॥ प्रभापोषाय पूषेवा—चालीदुत्तरया दिशा ॥ ७९ ॥ प्राप्य सिंधुनदीं सिंधु—देवी-
मुद्दिश्य तत्तटे ॥ नृपस्तपोऽष्टमं भेजे । निविष्टः कुशविष्टरे ॥ ८० ॥ स्थितिज्ञा सिंधुदेवी सा ।
स्वांभोभिरभिषिच्य तं ॥ वस्तुसारं ददौ रत्न—कुंभभद्रासनादिकं ॥ ८१ ॥ कृत्वाष्टाहमहं त-
स्या । स चक्रानुपदं चलन् ॥ नितंबे दक्षिणे सेनां । वैताढ्यस्य न्यवेशयत् ॥ ८२ ॥ तत्राष्ट-
मेन वैताढ्य-देवादाशु वशीकृतात् ॥ आदाय प्राभृतं भूप—स्तस्याष्टाहमहं व्यधात् ॥ ८३ ॥

ततश्चक्रसमाकृष्टः । स तमिस्त्रगुहां गतः ॥ कृतमालं गुहानाथं । ध्यात्वा चक्रेऽष्टमं तपः ॥
॥ ७४ ॥ सोऽपि कोपपरित्यागा—दात्तस्त्रीरत्नभूषणः ॥ कृतमालस्तमालस्य—मुक्तोऽन्येत्याप्नज-
कृशं ॥ ७५ ॥ तस्याष्टाहमहं कृत्वा । चक्री सेन[illegible] ॥ सिंधुवैताढ्यवार्ध्यंतान् । देशां-
स्त्वं विजयस्व जोः ॥ ७६ ॥ सेनानाथः सुषेणोऽथ । चक्रेशस्य निदेशतः ॥ नावेव चर्मरत्नेनो-
त्तीर्णस्सिंधुः समं बलैः ॥ ७७ ॥ आरूढः सिंधुरं सर्वान् । सिंधुनिष्कुटवासिनः ॥ देशानप्ला-
वयन्नीर—पुरः सुमव्रजानिव ॥ ७८ ॥ तस्मै सिंहलकालास्य—शकाद्यैर्देशनायकैः ॥ विश्वं र-
त्नाश्वसर्वस्वं । स्वात्मेव समढौक्यत ॥ ७९ ॥ तानाज्ञाग्राहितांश्चक्र—वर्तिनः स्वस्वमंडले ॥ ज-
त्वाथारोपयद्वीर्य—शाली शालीन् हलीव सः ॥ ८० ॥ तथैव सिंधुमुत्तीर्य । समायातो नम-
श्रयं ॥ साधु साध्वसि योध त्व—मित्यानंद्यत चक्रिणा ॥ ८१ ॥ तेनादिष्टो गुहाद्वार—कपाटो-
द्घाटनाय सः ॥ आत्तपूजोपकरण—स्तत्र गत्वाष्टमं व्यधात् ॥ ८२ ॥ अश्वरत्नमथारुह्य । तुर्ये-
ह्नि कृतपारणः ॥ अभ्यर्च्य दंडरत्नेन । कपाटौ त्रिर्जघान सः ॥ ८३ ॥ कपाटे दंडघातेनो—द्-
घटेतां क्षणादुभे ॥ दिदृक्षोश्चक्रिणः सैन्यं । गुहाद्वणः पद्मणी इव ॥ ८४ ॥ गुहावाष्पन्निया

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पश्चा-त्पदेर्व्यावर्त्य वाजिनं ॥ कपाटपुटविश्लेष-मेष राज्ञे व्यजिज्ञपत् ॥ ९५ ॥ आरुह्य कुं-
भिनं कुंज—जृंजमाणमणिं नृपः ॥ प्रविवेश गुहां ध्वस्त—ध्वांतस्तत्तेजसा पुरः ॥ ९६ ॥ रु-
योर्भित्त्योरथैकोन-पंचाशन्मंमलानि सः ॥ काकिण्या सैन्यलोकाना— मालोकाथ विनिर्ममे ॥
॥ ९७ ॥ तरत्यश्मापि यस्यांता—मुन्मग्नेति श्रुतां नदीं ॥ तूलस्यापि तले क्षेप्त्री । निम्नगेत्य-
पुरां पुनः ॥ ९८ ॥ क्रमेण पद्ययोत्तीर्य । सद्यो वर्धकिक्लृप्तया ॥ अवापदुत्तरद्वारं । चक्री चक्रपु-
रः सरः ॥ ९९ ॥ युग्मं ॥ निर्यियासौ नृपे तत्रा-ररी प्रोद्घटितौ स्वयं ॥ सुश्लिष्टावपि वाक्पू-
रे । सूरेर्दंतच्छदाविव ॥ ९०० ॥ जरतोत्तरखंमस्थान् । देशांश्चक्रिचमूचराः ॥ उपाद्रवन् वनत-
रू-नुत्पातपवना इव ॥ १ ॥ वर्ष्मणा कर्मणा चापि । काला व्याला इवोन्मदाः ॥ आपाता
इति विख्याताः । किरातास्तत्र नायकाः ॥ २ ॥ जालाध्वनेव सूर्यांशू-नुद्भूतान् कंदरेण ते ॥
वीक्ष्याहंकारिणश्चक्रि-सैन्यान् योध्धुं दुढौकिरे ॥ ३ ॥ तैः शस्त्रपाणिजिः स्फार-फणैरिव जु-
जंगमैः ॥ सूरा अपि सकृत्कंपं । प्रापिताश्चक्रिसैनिकाः ॥ ४ ॥ व्योम्नि दंमाधिपः खङ्ग—शुं-
मां तांमवयन्नथ ॥ हस्तीव मर्दितुं वैरि—शशकानुदतिष्टत ॥ ५ ॥ ते सेनापतिना रुद्धा । वृ-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

केनेवोरणा रणे ॥ त्रष्टाः केऽपि मृताः केऽपि । जवात्केऽपि पलायिताः ॥ ६ ॥ संज्रूयाश्र ग-
लन्माना । उत्ताना मुक्तवाससः ॥ बाला मातुरिवोत्संगे । सिंधो रोधस्यशेरत ॥ ७ ॥ गोत्रा-
धिदैवतं ध्यात–मात्रास्तैदुंःखपूरितैः ॥ विज्ञायासनकंपेन । समीयुर्मेघमालिनः ॥ ८ ॥ ते तैर-
न्निहिते दुःख–हेतौ हितधियो जगुः ॥ वत्सास्तुछधियो यूयं । चक्रिणं यज्जिगीषवः ॥ ए ॥
सिंहो म्रियेत खन्येत । गिरिस्तीर्येत सागरः ॥ वह्निः पीयेत जीयेत । न चक्री केनचित्पुनः
॥ १० ॥ नष्टे रोध्धुममुं शैल—कंपनः किं पुनः परे ॥ तथापि वत्सा वः स्नेहा—द्विघ्नमात्रं
विदध्महे ॥ ११ ॥ इत्युक्त्वा चक्रिसैन्यस्यो—परि ते परितो नजः ॥ मेघसंघातमातत्या–व-
र्षन्मुशलधारया ॥ १३ ॥ औछत्यं गिरिशृंगाणां । स्थिरत्वं धरणीरुहां ॥ दुःपूरत्वं स्थलीनां च
। ममृजे वारिदैस्तदा ॥१४॥ पाणिस्पर्शेन विस्तारं । प्राप्ते द्वादशयोजनं ॥ स कुट्टिम इव स्कं-
धा—वारं तत्र न्यवेशयत् ॥ १५ ॥ तथैवोपरि विस्तार्य । छत्रं तदंकमूर्धनि ॥ न्यस्तेन मणि-
रत्नेन । तमः शमयतिस्म सः ॥ १६ ॥ उप्तानि गृहिरत्नेन । प्रातः सायं विपेचिरे ॥ शस्यशा-
कफलान्यत्र । पुण्यानीव मनस्विनां ॥ १७ ॥ काले संपन्नसर्वार्था । द्यूतगीतादिसादराः ॥ व-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

संतः संपुटे तत्र । लोकाः स्वौकोऽपि नास्मरत् ॥ १८ ॥ एवं व्यतीतसप्ताह—श्चक्रेशो दध्यिवा-
निति ॥ अरे दैवहतः कोऽयं । मयि तोयं विमुंचति ॥ १९ ॥ नेतुश्चेतोऽनुवृत्त्याथ । देवास्त-
स्यांगसेवकाः ॥ अधावन् बद्धकवचा । गुरुमुद्गरपाणयः ॥ २० ॥ ते मेघमालिनः प्रोचु—रसं-
कोचमिदं वचः ॥ रे मूढाश्चक्रिसैन्येऽस्मि—न्नंजःसंरंजमुज्झत ॥ २१ ॥ वचं देवजवप्रीत्या ।
वदामः क्षेमकांक्षिणः ॥ हरेरेकासनसखं । द्विषतां नास्ति वः सुखं ॥ २२ ॥ एष द्वेषिवनीदा-
वं । यावच्चक्रं दधाति न ॥ गलद्बलाः पलायध्वं । तावन्नो चेन्मृता मृताः ॥ २३ ॥ इति यक्ष-
वचः श्रुत्वा । ते नेशुर्जलदैः सह ॥ आपाता इति तैरुक्ता । भेजिरे जरतेश्वरं ॥ २४ ॥ नमं-
तस्तेऽपि तं सार—रत्नोपायनपाणयः ॥ पुनः प्रापुः स्वराज्योनि । न हि नम्रेष्वसौ खलः ॥२५॥
सुखेनाथ सुषेणेन । सिंधोः पश्चिमनिष्कुटे ॥ विजिरे जरतश्चक्रा—नुगः प्राप हिमालयं ॥ २६ ॥
देवं हिमवतोऽधीशं । प्रति कृत्वाष्टमं तपः ॥ रथमारुह्य तत्तुंडे—नाद्रिं त्रिः स्पृष्टवानसौ ॥
॥ २७ ॥ विद्धिस्तस्तेन हिमव—त्कुमारंप्रति सायकं ॥ द्वासप्ततिमतीयाय । योजनान्यूर्ध्वदि-
ग्मुखः ॥ २८ ॥ यः पुरः पतता तेन । वर्धितो हिमवत्पतेः ॥ पुंखस्थैरक्षरैस्तस्य । क्रोधः स

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विधुरीकृतः ॥ २९ ॥ गोशीर्षौषधिपुष्पाणि । पाणिस्थानि विधाय सः ॥ उपेत्य भरतं भूपं ।
भेजे भर्तृधिया रयात् । ३० ॥ भूनाथस्तं विसृज्याथ । चकाराष्टमपारणं ॥ अकारयच्च तत्रैन
—मुद्दिश्याष्टाह्निकामहं ॥ ३१ ॥ ततः स ववले जात—वलेपः स्वभुजोजसि ॥ लिलिखे च
निजं नाम । काकिण्या ऋषभाचले ॥ ३२ ॥ अतीतभारताधीश—नामौघं तत्र पश्यतः ॥ त-
स्यैकप्रभुतागर्व—पर्वतः प्राप खर्वतां ॥ ३३ ॥ सोऽथ प्रचलितश्चक्रा—दिष्टवर्त्मन्यवीविपत् ॥
वैताढ्यभूधरौदीच्य—कटके कटकं स्वकं ॥ ३४ ॥ व्यक्तवर्णमुखो दूत । इव तत्प्रहतः शरः ॥
आपत्य ज्ञापयामास । खेचरेशौ तदागमं ॥ ३५ ॥ तौ शूकलौ कशाघाता—दिव दृष्टास्ततः
शरात् ॥ प्रहर्तुमाकुलौ नमि—विनम्याख्यौ बभूवतुः ॥ ३६ ॥ तावेत्य वैक्रियैर्यानैः । समं खे-
टैर्युयुत्सुभिः ॥ चक्राते चक्रिणः सेनां । शांतवैवस्वतातपां ॥ ३७ ॥ विद्याधरैर्व्योमचरै—र्भूमि-
ष्ठाश्चक्रिणो भटाः ॥ अयुध्यंत द्विषो हंतु—मुत्पतंत इवोत्कटाः ॥ ३८ ॥ ताभ्यां सह रण-
क्रीडां । कुर्वन् द्वादशवार्षिकीं ॥ चक्री ममर्द मृत्पिंडा—निव निःशेषखेचरान् ॥ ३९ ॥
आस्तां तौ खेचरैस्त्यक्त-सन्निधी खेचरेश्वरौ ॥ दंतैरिव गतोदंतै । राजदंतावशक्तिकौ ॥ ४० ॥

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अढौकयच्चिरत्नानि । रत्नान्यस्मै नमन्नमिः ॥ मर्यादां रूपशिल्पस्य । स्त्रीरत्नं विनमिः पुनः ॥ ॥४१॥ अथाग्निमालिनौ चक्रि–सेवायास्ताबकामुकौ ॥ तनयन्यस्तसाम्राज्यौ । प्रव्रज्यामजतां जिनं ॥ ४२ ॥ अथ त्रिपथगातीरे । सैन्यं न्यस्य नरेश्वरः ॥ असाधयत्सुषेणेन । तस्याः पौरस्त्यनिष्कुटं ॥ ४३ ॥ गंगामष्टमभक्तेन । प्रत्यक्षीकृत्य कृत्यवित् ॥ आस्तामुपायनं तस्या–श्चेतोऽपि व्यधितात्मसात् ॥ ४४ ॥ विष्णोः पादावधः कायः । कारोऽब्धिः स्याएकरीश्वरः ॥ इत्येषु प्रेमतो मंदा । मंदाकिनी चकार तं ॥ ४५ ॥ गंगामनंगतसांगी–मेषलाश्लेषचंदनैः ॥ सिंचन्नजीगमद्वर्ष–सहस्रं घस्रलीलया ॥ ४६ ॥ अथ खंडप्रपाताख्यां । गुहामेत्याष्टमेन सः ॥ चक्रेतरस्वामिनं नाट्य—मालं देवं वशंवदं ॥ ४७ ॥ तदुपायनमादाय । कृत्वाष्टाह्नमहोत्सवं ॥ गुहाद्वारोद्घाटनाय । सुषेणं निर्दिदेश सः ॥ ४८ ॥ सुषेणोद्घाटितेनाथ । गुहाद्वारेण पर्वतं ॥ सोऽतीत्य दक्षिणं प्राप । नितंबमविलंबतः ॥ ४९ ॥ साधिते दंडपालेन । गुहायाः पूर्वनिष्कुटे ॥ निधीनुद्दिश्य चक्रेश—स्तस्थौ त्र्यहमुपोषितः ॥ ५० ॥ गंगातीरेऽस्य नैसर्प–प्रमुखा निधयो नव ॥ प्रादुरासन्मते जैने । तत्वार्था इव धीमतः ॥ ५१ ॥ अष्टाप्यकमलान्नीर–निधीनिव निधी·

For Private And Personal Use Only

भव ॥ स्वीकृत्य विदधे चक्री । तेषामष्टाह्निकामहं ॥ ५२ ॥ चलितोऽथ चलप्रोथ-सहर्षहय-
हेषितैः ॥ चित्कारै रथचक्राणां । गजेंद्राणां च गर्जितैः ॥ ५३ ॥ नादैर्मंगलतूर्याणां । लोकानां
तुमुलैरपि ॥ विश्वं शब्दमयं तन्वं-श्चक्री निजपुरीं गतः ॥ ५४ ॥ प्रतिप्रयाणमासन्नां । व्रजं-
तीमपि तां नृपः ॥ दूराद्दूरतरं यांती-मिवौत्सुक्यादमन्यत ॥ ५५ ॥ नृत्यध्ध्वजभुजा प्रीति-
विकाशिविशिखामुखा ॥ दृष्टमात्रास्य मातेव । सा पुरापूरयन्मुदं ॥ ५६ ॥ विहितारात्रिको
मंचा-ग्रस्थैर्वारिवधूजनैः ॥ प्रतीष्टमंगलोऽगार-द्वारस्थकुलयोषिता ॥ ५७ ॥ वंद्यमानपदः प्री-
ति-गौरैः पौरैः पदे पदे ॥ कुशलप्रश्नतस्तेषु । किरन्निव सुधारसं ॥ ५८ ॥ त्यक्त्वा द्वात्रिंश-
तं छत्र-सहस्रानेकमेव तत् ॥ धारयन्नात्मनो मूर्ध्नि । विनीतां विशतिस्म सः ॥ ५९॥ त्रिभि-
र्विशेषकं ॥ तत्प्रवेशे द्रुमा आसन् । अध्वजा अपि सध्वजाः ॥ प्रत्योकः स्वस्तिकैर्बद्धा । अ-
पि मुक्ता विराजिरे ॥ ६० ॥ प्राप्तः स्वभवनं वेत्रि-दत्तहस्तावलंबनः ॥ द्विपादुत्तीर्य सदसि ।
प्राङ्मुखो निषसाद सः ॥ ६१ ॥ बंधूनिव विवाहांते । विसृज्यामरखेचरान् ॥ सेनान्यादीन्
यथास्थानं । प्रजिघाय नृनायकः ॥ ६२ ॥ कुर्वाणः परिवारस्य । चिंतां चक्री चिरागतः ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ददर्श सुंदरीं श्यामां । ग्रीष्मर्तौ मालतीमिव ॥ ६३ ॥ पृष्टास्तत्क्षामताहेतुं । साक्षेपं मंत्रिणो
जगुः ॥ देव दिग्विजयाय त्वं । प्रस्थितोऽसि पुरा यदा ॥ ६४ ॥ षष्टिं वर्षसहस्राणि । तदा-
प्येषा विनिर्ममे ॥ आचामाम्लानि तेनासौ । म्लानिमाप व्रतार्थिनी ॥ ६५ ॥ तव पुत्रेषु पौत्रे-
षु । ब्राह्म्या च विधृते व्रते ॥ यूथच्युता मृगीवेयं । देव दोदूयते सदा ॥ ६६ ॥ ततो रा-
ज्ञान्यनुज्ञाता । जातानुशयचेतसा ॥ साग्रहा साग्रहित्तात—पादांते मुदिता व्रतं ॥ ६७॥ देव-
विद्याधरक्ष्मापै— स्तीर्थांभोभिरथार्षभैः ॥ चक्रे द्वादशवर्षाणो-ऽभिषेकश्चक्रवर्तिनः ॥ ६८ ॥
आगतानागतक्ष्माप—चिंतां कुर्वन्नसौ तदा ॥ अबुध्यत स्वबंधूना— मनुजानामनागमः ॥६९॥
मनाग्मनसि कालुष्यं । दधानस्तत्प्रमादतः ॥ तानष्टानवतिं दूत—मुखेनैवं जगाद सः ॥७०॥
भजध्वं भरतं सार्व—भौमं राज्येऽस्ति चेन्मनः ॥ नो चेद्भयातुरा दुर्ग—मिव गृह्णीत संयमं ॥
॥ ७१ ॥ सेविष्यध्वे न भरतं । व्रतं वा यदि बालिशः ॥ धृत्वा पाणौ कृपाणं तद् । ढौकध्वं यो-
द्धुमुद्यताः ॥ ७२ ॥ भारतीं भारतीं दूता—दिति श्रुत्वाभ्यधायि तैः ॥ तस्यास्माकं च ताते-
न । दूत दत्ता विभज्य भूः ॥ ७३ ॥ वयं तयैव संतुष्टा । भरतं किं भजामहे ॥ भजामहे वा

For Private And Personal Use Only

यद्येष । मृत्योः सरंहृतिक्षितिं ॥ ७४ ॥ रुणद्धि वाखिलान् व्याधी-न्निगृह्णात्यथवा जरां ॥ नो चेत्तत्कर्तुमीष्टेऽसौ । तर्हि किं तस्य सेवया ॥ ७५ ॥ गुरुर्दीक्षोपदेशस्य । तातो न भरतः पुनः ॥ यदसौ याचते युद्धं । तत्र किं कृपणा वयं ॥ ७६ ॥

एत्वसौ वयमप्येते । पितुस्तस्यैव सूनवः ॥ सौरीया हि समोद्योताः । सहस्रमपि भानवः ॥ ७७ ॥ परं तातमनापृच्छ्य । नैते भरतवद्वयं ॥ स्वैरिणो वैरिणेवाग्र-जेन योद्धुं यतामहे ॥ ७८ ॥ इत्युक्त्वाष्टापदगिरिं । गत्वा नत्वा जिनेश्वरं ॥ भरतस्य पराभूतिं । जगुस्ते साश्रुलोचनाः ॥ ७९ ॥ तरूनिवातपक्रांता-नंबुदः सलिलैः प्रभुः ॥ असिक्त बंधुदुर्वाक्य-दग्धांस्तान् वचनैरिति ॥ ८० ॥ वत्सा विज्ञायता केयं । भवतां विभवेक्षया ॥ न श्रीर्निःश्रीकृतानेक-लोकेयं क्वापि तिष्ठति ॥ ८१ ॥ सगोत्रा अपि युध्यंते । यत्कृते फेरवा इव ॥ अधर्मजीवं तद्राज्यं । कुणपं कोऽभिलष्यति ॥ ८२ ॥ राज्ञः सद्गुणचित्रमंबुकलशैः सिक्तस्य निर्णश्यति । छत्रं लब्धवतो लगंति न गुरोर्मेघस्य वाग्विप्रुषः ॥ आसीदंति न नित्यचामरमरुद्धूताः शुभा बुद्धयः । स्यान्निस्त्रिंशकरस्य राज्यसमये चित्तेऽपि निस्त्रिंशता ॥ ८३ ॥ स्वल्पमेव सुखं यत्र । भू-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir
For Private And Personal Use Only

यसी तु विडंबना ॥ तद्राज्यं त्यज्यतां बह्व—पायं श्वानन्यवायवत् ॥ ७४ ॥ यदनुज्यत स- र्वार्थ—विमाने निस्तुषं सुखं ॥ वत्सा विस्मृतिशीलास्त—त्संप्रति स्मर्यते न किं ॥ ७५ ॥ या चांबुसिंधुपाथोधि—पानेनापि न निष्ठिता ॥ किं सा शाम्यति दर्जाग्र-जाग्रज्जलकणैस्तृषा ॥ ॥ ७६ ॥ एवं देवनवाज्यस्त—नोगान्नोगान्न निष्ठिता ॥ आकांक्षा नेष्यते नोगै—र्मानवैस्तान- वं न वः ॥ ७७ ॥ इत्थं प्रबोध्य निःशेषान् । दीक्षयामास तान् प्रनुः ॥ तत् श्रुत्वा नरतस्ते- षां । मंक्षु राज्यानि जग्रसे ॥ ७८ ॥ तथाप्यायुधशालाया—श्चक्ररत्नं बहिश्चरे ॥ चरेन्यो ज्ञा- तवृत्तांतः । सचिवः प्रोचिवान्नृपं ॥ ७९ ॥ नानुजस्ते जगन्मान्या—माज्ञामद्यापि मन्यते ॥ ब- हलीमंमले बाहु—बली बाहुबलोर्जितः ॥ ८० ॥ अजिते तत्र डुर्जेये । किं जितं नवता प्रनो ॥ अकृते ग्रंथिनेदे हि । किं भिन्नं मोहकर्मणः ॥ ८१ ॥ एकोऽपि सहसहोजा । दारुणे रण- सागरे ॥ ग्रसते नूनुजां कोटी—स्तिमीनिव तिमिंगलः ॥ ८२ ॥ यावत्तव न वश्यः स्या—दसौ स्फुरदसौहृदः ॥ तावदायात्यदश्चक्र—मायुधावसथं कथं ॥ ८३ ॥ तत्पूर्वं तन्मुखच्छाया । दूतं प्रेक्ष्य निरीक्ष्यतां ॥ दूतेनामंत्रितोऽन्येति । स चेत्त्वां तज्जितं जितं ॥ ८४ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अथ नैति तदा दंड—नीतिरप्युपयुज्यते ॥ व्याधावोषधसाध्ये हि । विधत्ते शस्त्रकर्म कः
॥ ९९५ ॥ इत्यमात्यस्य वचसा । सुवेगं वेगवत्तरं ॥ दूतं नृपुरुहूतः स्वं । विससर्जानुजंप्रति ॥
॥ ९९६ ॥ अभ्रछायेव वेगेन । वारितोऽशकुनैरपि ॥ प्रतस्थे लंघमानोऽसौ । शैलश्रोतस्विनीव-
नीः ॥ ९९७ ॥ कल्पद्रुकल्पवृक्षादि-शालि नंदनकाननं ॥ पदे पदे सुधासार-वारिपूरितपल्व-
लं ॥ ९९८ ॥ मखजुग्मिथुनस्पर्धि-नरनारीगणाकुलं ॥ विमानमानजिन्नैक— गृहग्राममनोहरं ॥
॥ ९९९ ॥ छायातरुतले सुप्तै—रगुप्तस्वर्णभूषणैः ॥ निश्चीयमानसौराज्यं । पथि पांथवधूजनैः ॥
॥ १००० ॥ प्रतिग्रामं च दीनार्थं। स्थलीकृतकणोत्करं॥ प्रतिद्रुमं गीयमान-श्रीनाभेयगुणं शु-
कैः ॥ १ ॥बाहुबल्याज्ञया खंजी-नवत्केसरि चित्रकं॥ भरतेशितुराज्ञाया-मनभिज्ञजनव्रजं॥२॥
आसाद्य बहलीदेशं । क्रमादेष विशेषवित् ॥ स्वर्गं गतमिवात्मानं । मेने मानवलोकतः ॥ ३॥
षड्भिः कुलकं ॥ योध्यमानद्विपां कार्य-माणश्रमतुरंगमां ॥ शिक्ष्यमाणधनुर्वेद-क्षत्रियांगरुहां
बहिः ॥ ४ ॥ सोऽथ तक्षशिलां प्राप्य । नगरीं नागरीं श्रियं ॥ पश्यन्नूर्ध्वमुखः कैश्चि-द्भ्रा-
म्य इत्यूहितो जनैः ॥ ५ ॥ श्रीबाहुबलिमभ्येति । गृहीतविविधोपदः ॥ भरतस्य प्रधानोऽय

For Private And Personal Use Only

उप- —मिति विज्ञैर्विचारितः ॥ ६ ॥ ईन्यान् विनिर्मितानेक— रूपश्रीदानुकारिणः ॥ वीक्ष्यमाणः
चिंता० प्रतिहट्टं । घंटापथमतीयिवान् ॥ ७ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ सिंहद्वारे क्षणं स्थित्वा । जटैरुद-
यतो वृते ॥ स विवेश विशांपत्युः । सभां वेत्रिनिवेदितः ॥ ८ ॥ कुमाराः पंक्तिशो यत्र । नि-
१३८ विष्टा न व्यतीयिरे ॥ दीपका इव दीपस्य । मनागपि पितुस्तुलान् ॥ ९ ॥ श्रीबाहुबलिनिर्मा-
णा—वसिष्टेनैव तेजसा ॥ निर्मिता यत्र सामंता । दृशाप्यद्योजयन् जगत् ॥ १० ॥ यत्रान्य-
नृपतेर्नाम्नि । श्रुतमात्रेऽपि हुंकृतीः ॥ मुमुचुः सायुधा योधाः । सिंहा इव घनध्वनौ ॥ ११ ॥
तत्र संसदि स स्वर्ण—सिंहासननिषादिनं ॥ छत्रचामररोचिष्णुं । राज्यश्रीसमलंकृतं ॥
१२ ॥ सूर्यबिंबादिवोत्कीर्णं । वह्निकुंडादिवोत्थितं ॥ उद्भूखलप्रजाजालं । महीपालं व्यलोकत
॥ १३ ॥ तं प्रणम्य तदादेशा—द्दूतराजे निषेदुषि ॥ स्निग्धगंभीरया वाचा—चख्यौ तक्षशि-
लेश्वरः ॥ १४ ॥ कच्चित्स कुशली भ्राता । निर्व्याघाता पुरी च सा ॥ कच्चिदस्ति समस्तोऽपि ।
शुभंयुस्तत्परिछदः १५ कच्चित्तस्याक्षताः कोशा । व्याकोशाब्जमुखश्रियः ॥ कच्चिद्धर्मार्थकामास्तं
। भजंत्यव्याहता मिथः । १६ । अथ प्रथितधीर्बाहु—बलिनं प्रत्यभोचत ॥ सुवेगस्त्रिदशश्रोतो—

वेगदुर्धरया गिरा ॥ १७ ॥ यः क्षमः क्ष्मातलं पातुं । स्यात्तस्याकुशलं कुतः ॥ तस्मिन्नेतरि
विघ्नौघै-र्विनीतानपि ताप्यते ॥ १८ ॥ परिच्छदं तदादेश-वश्यं को बाधितुं क्षमः ॥ पद्मं किं
बाधितुं ध्वांतो । ध्वांतारिकरगोचरं ॥ १९ ॥ स्वर्मणिदक्षिणावर्त-शंखशृंखलिताः ख-
लु ॥ कोशास्तस्य न हीयंते । पयांसीव पयःपतेः ॥ २० ॥ धर्ममर्थं च कामं च । परस्परमबा-
धया ॥ सेवते देव ते भ्राता । ऋतुत्रयमिवायनं ॥ २१ ॥ षष्ट्या सहस्रैर्वर्षाणां । स जित्वा रा-
जकुंजरान् ॥ अधुना स्वां पुरीं प्राप । मृगारातिर्गुहामिव ॥ २२ ॥ संजाते चक्रवर्तित्वा-भिषेके
द्वादशाब्दिके ॥ न के देवा नृदेवाश्च । तमुपेयुरुपायनैः ॥ २३ ॥ प्रभूतैरपि तैरेतै-श्चेतो ने-
तुर्न तृप्यति ॥ निजानुजानजय्यौजा । यावदग्रे न पश्यति ॥ २४ ॥ प्रैषीद्दूतानथाह्वातुं । सा-
दरः सोदरानसौ ॥ भेजुर्जगत्प्रभोर्दीक्षां । किमप्यालोच्य ते पुनः ॥ २५ ॥ एकेनैव त्वया सो-
ऽथ । मन्यते स्वं सबांधवं ॥ शक्रः शक्रेण खड्गीव । शृंगेणैकेन शृंगिणं ॥ २६ ॥ तद्देहि देहि
सौहित्यं । भ्रातुरातुरयोर्दृशोः ॥ त्वय्यनायाति यत्किंचि-द्भाषते मुखरो जनः ॥ २७ ॥ भ्रा-
तासि भर्तुरित्येष । कठोरमपि वच्मि ते ॥ अहो बाहुबले कोऽपि । प्रमादस्तव दुःस्तवः ॥२८॥

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

चिरागतं जगन्मान्य–मकुंठोत्कंठमग्रजं ॥ यत्त्वं तमपि संगंतु–मेवमाह्वानमीहसे ॥ २९ ॥ प्रमादेनेदृशेनान्यो । नृशं कुप्यति नूपतिः ॥ पुनः स्मरति न दूणं । नरतो गुरुतोदधिः ॥३०॥ सांप्रतं नैषि चेत्तर्हि । सोऽपि कोपमुपेष्यति ॥ निजेऽपि देहावयवे । शटिते कोऽनुरज्यति ॥ ॥ ३१ ॥ माज्ञासीर्जरतो भ्राता । मां न हि व्यथयिष्यति ॥ ज्ञातेयमनुवर्तते । नाज्ञासारा हि नूजुजः ॥ ३२ ॥ लुठंति परितः पाद—पीठं यस्य सुरासुराः ॥ अग्रजं नजमानस्य । तं ते ।किं शंकते मनः ॥ ३३ ॥ प्रणाममात्रसंतुष्टं । तं प्रणम्य प्रसादय ॥ नामयिष्यति चेन्नवत्या । स त्वां तर्हि त्रपाकरं ॥ ३४ ॥ वद संख्यातिगेनाश्व–रथपत्तिसमाकुलं ॥ बलं जलधिवत्तस्य । प्रसरत्केन रोत्स्यते ॥ ३५ ॥ आस्तामन्यद्बलाध्यक्ष–स्तस्यैकोऽपि रणांगणे ॥ घरटवत्पिनष्ट्येव । शेषान्माषानिव द्विषः ॥ ३६ ॥ मुंच मुंच तदावेशं । तं सेवस्व नरेश्वरं ॥ असेव्यमाने शक्रेऽस्मिन् । क त्वं क्वेदं च वैनवं ॥ ३७ ॥ श्रुत्वेति वीक्षमाणः स्वं । स क्षणं दक्षिणं नुजं ॥ वाचा वारिधिकल्लोल–कल्पया प्रोचिवान्नृपः ॥ ३८ ॥ साधु साध्वसि दूत त्वं । यदेवं वक्षि मत्पुरः ॥ साध्वसौ नरतो यस्य । त्वादृशाः संति वाग्मिनः ॥ ३९ ॥ दूत दृप्य-

For Private And Personal Use Only

सि किं तेन। मृदितैः पार्श्विवैश्चिरात्॥ क्षणेन कुंजकुचक्री। पिंकान् मृद्नाति पार्थिवान् ॥४०॥ ईर्युर्यद्वा मनुष्याश्च । यत्तं तच्चित्रकृन्न नः ॥ षष्टिं वर्षसहस्रान् हि । भ्रमतां किं न सिद्ध्यति ॥ ४१ ॥ दिदृक्षतेऽनुजानेष । यत्तद्धि गुरुतोचितं ॥ गरियानिति पित्रा हि । मूलराज्ये न्यवेशि सः ॥ ४२ ॥ तातदत्तैकदेशेशा-न्न सेहे सोदरानपि ॥ यस्तस्य गुरुतां वच्मः । किमहो अग्रजन्मनः ॥ ४३ ॥ यवीयोनिर्जितो ज्येष्ठ । इति मानूजानश्रुतिः ॥ इत्यालोच्य ध्रुवं नेजुर्दीक्षां ते मम बांधवाः ॥ ४४ ॥

तेषां ग्रसित्वा राज्यानि । नवंतं प्रजिघाय सः ॥ यन्मामाह्वातुमत्रापि । यत्किंचिज्जायते जनः ॥ ४५ ॥ जिघृक्षुर्नरतैश्वर्य—मयमायातवानिति ॥ वदयत्युनूंखलो लोको । दूत तत्रागते मयि ॥ ४६ ॥ सत्यमेष प्रमाद्यस्मि । यत्तं यत्तत्प्रलापिनं ॥ सत्यां शक्तौ मदाध्मातं । हनिष्यामि स्वामिनं तव ॥ ४७ ॥ मम प्रमादमालोक्य । स चेत्कुप्यति कुप्यतु ॥ खद्योते कुपिते ज्योतिः—पतिः पतति किं दिवः ॥ ४८ ॥ सोऽनागते मयि क्रोध—मेवाप्स्यत्यागते पुनः ॥ नयातिसारं कुब्रात-राज्यापन्हुतिशंकया ॥ ४९ ॥ जानेऽहं कठिनस्यास्य । सौभ्रात्रं कोपगुज्य-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ते ॥ किंत्वेष शक्तिवैकल्या—न्नैव मां व्यथयिष्यति ॥ ५० ॥ तस्य तातस्य पुत्रोऽय—मिति चे-
न्मानितः सुरैः ॥ एतावताप्यनात्मज्ञः । सोऽनूदहह दुर्मदः ॥ ५१ ॥ नामितास्तेन ये तेऽन्ये ।
नूभुजो विभुजौजसः ॥ मम नामयतो मौलिं । यदि पादौ जगत्प्रभोः ॥ ५२ ॥ सत्यं समुद्रस-
मतां । धत्ते तस्याखिलं बलं ॥ पुनरेष कृपाणो मे । बलवान् वडवानलः ॥ ५३ ॥ तातदत्ताधि-
कां क्षोणीं । सामर्थ्येऽप्यजिघृक्षतः ॥ ममैवोपेक्षया राज्यं । भुंजानोऽस्ति स नूपतिः ॥ ५४ ॥
मुंच मुंच तदावेश—मित्यादिसन्मतिप्रदः ॥ स्वामिभक्तस्य पुरस्त । श्लोकः सोऽयमधीयतां
॥ ५५ ॥ मन्ये दूत तवैवोक्ति—रेषा न भरतेशितुः ॥ स हि मां वेत्ति बाल्येऽपि । खुरलीष्व-
सकृज्जितः ॥ ५६ ॥ विद्वानपि स चेद्वक्ति । तत्कालेन कटाक्षितः ॥ विजिगिषोर्भुजंगेशं । भे-
कस्य कुशलं कियत् ॥ ५७ ॥ तथाहि दूत धर्मत्वा—त्त्वमवध्योऽसि भूभुजां ॥ स एवैत्ववि-
नीतत्व—फलं येनास्य दर्शये ॥ ५८ ॥ इत्युक्तवति भूपाले । क्षयकालानलायते ॥ सामंतेष्वी-
क्षमाणेषु । कोपपाटलया दृशा ॥ ५९ ॥ प्रवर्तयत्सु विविधा—युधानि सुभटेषु च ॥ सुवेगः स-
दसो मृत्यु—मुखादिव विनिर्ययौ ॥ ६० ॥ युग्मं ॥ कोऽयं यात्यपराधीव । चलद्भवचंचलैः पदैः

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ भरतस्य दूतोऽसौ हि । सकश्चक्रधरः किल ॥६१॥ किं कुलालो न हि न हि । भ्राता बा-
हुबलेरसौ ॥ न ज्ञातः किमियत्कालं । ज्ञायंते कति तादृशाः ॥ ६२ ॥ किं प्रैषी दूतमाह्वातु-
मेनं हंत स किं पशुः ॥ स्वतंत्रो ह्येष नान्येन । प्रेरितः क्रामति क्रमं ॥ ६३ ॥ आस्तामाह्वान-
मात्रं स । संसिषेवयिषत्यमुं ॥ तस्यामात्या न किं संति । हंत तैर्वारितोऽसकौ ॥ ६४ ॥ ततः
किमेतदारेभे । बलिनी भवितव्यता ॥ विचेष्टतां यथेष्टं स—स्तत्फलं लप्स्यते स्वयं ॥ ६५ ॥ इ-
ति पौरकथाः शृण्वं—स्ततः पुर्या विनिर्गतः ॥ पुनर्जातमिवात्मानं । मुदितो मन्यतेस्म सः ॥
॥ ६६ ॥ षड्भिः कुलकं ॥ श्रीबाहुबलिना दूतो । भरतस्यापमानितः ॥ हयारूढेव वार्तेति । सं-
चचाराशु मंडले ॥ ६७ ॥ ग्रामेयकान् प्रतिग्रामं । प्रतिगोष्ठं च गोदुहः ॥ प्रत्यद्रि भिल्लान् सो-
ऽपश्य—द्योद्धुं सन्नह्यतः स्वयं ॥ ६८ ॥ भूपाला इव गोपाला । अपि यस्य युयुत्सवः ॥ ग्राम्या
विनापि राजाज्ञां । यस्य संग्रामकामुकाः ॥ ६९ ॥ यस्य देशगुणेनेव । शूराः सीमधरा अपि ॥
भर्तुः प्राणप्रदानेऽपि । शंकंते यस्य न प्रजाः ॥ ७० ॥ अनुजेनाङ्कितस्तेन । भरतो जितकाश्य-
पि ॥ भंक्ष्यतेऽद्रिशिलालग्न—तीर्णांभःपतिपोतवत् ॥ ७१ ॥ तस्याविमर्शकारित्वं । किं ब्रूमो भ-

For Private And Personal Use Only

रतेशितुः ॥ यः प्राप्तप्राज्यसाम्राज्यो–ऽप्यमुना विग्रहिष्यति ॥ ७६ ॥ भिक्तानमात्यमिषतो । द्वि-षतः पारिपार्श्वकान् ॥ यैर्व्यालिचालनामेवं । कुर्वन्नयमुपेक्षितः ॥ ७३ ॥ इत्यंतश्चिंतयन् वर्त्म । सुवेगोऽतीत्य वेगतः ॥ विनीतामेत्य नत्वा च । जरतेशं व्यजिज्ञपत् ॥ ७४ ॥ स्वामिन्न मनुजः किंतु । दनुजः स तवानुजः ॥ त्रपते नृपते ह्येष । भ्रातृजावादपि त्वयि ॥ ७५॥ न साम्ना न खरोक्त्या च । तव सेवां स मन्यते ॥ किं वज्रं शक्यते जेत्तुं । वारिणा वह्निनापि वा ॥ ७६ ॥ इयताप्यस्य सौभ्रात्रं । यद्राज्यं नाछिनत्ति ते ॥ व्यघास्य तद्धि साहाय्यं । यत्स्थानस्थोऽवति-ष्टते ॥ ७७ ॥ सहेत प्रहारं सिंहः । पादक्षोजं च पावकः ॥ न पुनः परतंत्रत्वं । तव क्ष्माधव बांधवः ॥ ७० ॥ तव दिग्विजयं श्रुत्वा । सेनान्यस्यास्य विक्रमं ॥ दृशौ विकूणिते कृत्वा । स-जायां हसतिस्म सः ॥ ७९ ॥ कुमारास्तस्य ये संति । सामंता वा समंततः ॥ तच्चित्तमनुवर्त-ते । तेऽपि वायुमिवाग्नयः ॥ ७० ॥ मम चक्रिजयेऽन्येन । न जाव्यं संविजागिना ॥ इति त-स्य जुजाध्माताः । प्राहुरेकैकशो जटाः ॥ ७१ ॥ धुरं दधाति वीराणां । तस्य पिंकोलिजोऽप्य-पि ॥ मन्ये वीरसुवस्तत्र । देशे सर्वा अपि स्त्रियः ॥ ७२ ॥ आस्तामाज्ञा न नामापि । तव त-

उप-
चता०
१३६

त्र प्रवर्तते ॥ जुवं प्राप्त इव स्वर्गः । स देशः प्रतिनाति मे ॥ ८३ ॥ स सम्राट् त्वं च राजासि ।
स स्वामी त्वं च सेवकः ॥ स ज्येष्ठस्त्वं कनिष्ठोऽसी–त्यूह्यते वीक्ष्य तं मया ॥ ८४॥ बंधोरौकृत्य-
माकर्ण्य । सुवेगस्य मुखादिति ॥ वहन् हर्षमहर्षं च । युगपन्नृपतिर्जगौ ॥ ८५ ॥ वयमग्रेऽपि
जानीमो । यन्नाहूत उपेत्यसौ ॥ संति सर्वे गुणा अस्मि–न्नेकं तु विनयं विना ॥ ८६ ॥ प्रावृड्
विपंका सुरभि । स्वर्णं कस्तूरिकोज्ज्वला ॥ अयं च सुविनीतः स्या—त्तत्प्राप्यं किमतः परं
॥ ८७ ॥ एकतो गोत्रकलहो । दुर्यशोद्गमदोहदः ॥ अन्यतो मन्यते नाज्ञा–मनुजेऽपीति हा-
स्यकृत् ॥ ८८ ॥ इतो व्याघ्रो दुरुटीत । इतोंधुः पन्नगस्त्वितः ॥ इतो रक्षो दवश्चेतः । संकटे
पतितोऽस्म्यहं ॥ ८९ ॥ स जीवतु चिरं तस्य । सहिष्यामोऽखिलं वयं ॥ स चेद्बलाधिकस्तर्हि
। मम प्रत्युत गौरवं ॥ ९० ॥ यद्ययोग्यमिदं जाति । तत्सभ्या वारयंतु मां ॥ सभ्या हि नृप-
पाथोधा—वुद्वेले सीमनूमयः ॥ ९१ ॥ अथाभ्यधत्त सेनानीः । मर्मविद्ध इवाकुलः ॥ देव ह्री-
रर्थिन इव । क्षमा क्षत्रस्य नोचिता ॥ ९२ ॥ चेद्वीतरागजातत्वा–त्तवाभूदीदृशी क्षमा ॥ त-
दाद्वात्रिंशतं नृप—सहस्राण्यग्रहीः किमु ॥ ९३ ॥ निगृह्याल्पबलान् नृपा—नस्मिन् बाहुब-

उप- लौ कृता ॥ क्षमा देव तव क्लीव—नाव एव निमंक्ष्यति ॥ ए४ ॥ अस्तमेति यतस्तेजः । स
चिंता० क्षत्राणां पुरो रिपुः ॥ यत्तस्मिन्नपि सौभ्रात्रं । सा नस्मनि घृताहुतिः ॥ ए५ ॥ राज्ञां रीति-
रिति भ्राता । ह्यविनीतोऽनुशिष्यते ॥ तत्सज्जीनव मा मांद्यी—रब्धिमुत्तीर्य गोष्पदे ॥ ए६ ॥
१३७ अश्वेनशिक्षणायासः । सादिनां च निषादिनां ॥ साफल्यं नजतादद्य । योधानां च परिश्रमः
॥ ए७ ॥ मंत्रिणोऽप्यन्ववर्तंते । वाणीं सेनापतेरिमां ॥ सानुमंत इव द्वेकां सिंहस्य प्रतिशब्दि-
तैः ॥ ए८ ॥ प्रयाणनेरीं नरता—धिनाथोऽवीवदत्ततः ॥ आहूता इव तध्ध्वानै—र्मिमिलुः को-
टिशो नटाः ॥ एए ॥ ग्राहैरिव गजैर्लोलैः । कल्लोलैरिव वाजिनिः ॥ कूर्मैरिव रथैर्नक्रै—रिव
शौर्योत्कटैर्नटैः ॥ ११०० ॥ फेनैरिव सितछत्रै—र्मुक्तैर्मुक्तैरिव ॥ प्रतस्थे नरतो नीष्म—क-
ल्पांत इव वारिधिः ॥ १ ॥ चिरात्समागतश्चक्री । पुनः क चलितोऽधुना ॥ विद्मो दिशानुसा-
रेण । वहलीमंकलंप्रति ॥ २ ॥ केसरीव वने तत्र । नास्ति बाहुबली स किं ॥ तमेव जेतुका-
मोऽसौ । स ह्यजय्यः सुरैरपि ॥ ३ ॥ चक्रस्यास्य बलं नूयो । गोत्रे न प्रनवत्यदः ॥ हारयि-
ष्यति तन्नूनं । नोच्यते राजविप्रियं ॥ ४ ॥ प्रतिग्रामं प्रजालापं । शृण्वन्नेवं सविस्मयं ॥ म-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

दुग्रह्या अपि तस्याह्वो । स्तावका जावयन्निति ॥ ५ ॥ अदैन्यः सैन्यसंमर्द—संकीर्णितधरातलः
बह्लीदेशसीमांतं । प्राप्य तस्थौ नरेश्वरः ॥ ६ ॥ पंचन्निः कुलकं ॥ नर्तये रणरंगेऽद्य । ख-
ङ्गतालैर्यशोनटं ॥ इति हृष्टस्तमुद्दिश्या—चलत्तक्षशिलेश्वरः ॥ ७ ॥ स्फुरद्भिः सारसन्नाहैः ।
हस्त्यश्वरथपत्तिभिः ॥ चकंपे चलिते तस्मि—न्नतिनाराकुलेव जूः ॥ ८ ॥ चक्रिचक्रनिवेशस्य
। संवेशे स न्यवेशयत् ॥ स्वां चमूं नाविको नावं । तीरे नीरनिधेरिव ॥ ९ ॥ सैन्यद्वये स्थ-
लोध्ध्र्वस्थ—स्वर्णकुंजध्वजह्वलात् ॥ अंकुरितः पल्लवित । इव शौर्यद्रुमो बजौ ॥ १० ॥ चमू-
द्वयहयोध्धूत—रजःपटलकश्मलः ॥ तदा स्नातुमिवामज्ज—द्दर्यमा पश्चिमांबुधौ ॥ ११ ॥ द्व-
यानामपि योधानां । कुर्वतां शस्त्रजागरं ॥ प्राच्यवीरचरित्राणि । शृण्वतां मागधाननात् ॥
॥ १२ ॥ स्वस्वस्वामिप्रसादस्य । प्राणैरानृण्यमिह्नतां ॥ कथंचन विनिद्राणा—मतिचक्राम या-
मिनी ॥ १३ ॥ ध्वांते शांतेऽथ सुप्राते । जाते बालार्करश्मिन्निः ॥ लिप्ता जयश्रिया जात-रा-
गा इव जटा बजुः ॥ १४ ॥ कल्पांतत्रांतपाथोधि—समानध्वानजांज्यथ ॥ युगपद्रणतूर्याणि
। प्रणेदुः सैन्ययोर्द्वयोः ॥ १५ ॥ अथादिदेवमज्यर्च्या—रुह्य सानाह्यदंतिनं ॥ हस्तन्यस्तधनुः

For Private And Personal Use Only

पृष्ठ—निविष्टाक्षयतूणकः ॥ १६ ॥ वज्रांगकवचछन्न—वपुर्भरतभूपतिः ॥ आसन्नोद्वाहवत्प्री-
तः । प्रविवेश रणांगणे ॥ १७ ॥ युग्मं ॥

तदा वीररसोंगीव । सुनंदानंदनोऽपि सः ॥ प्रविवेश रणक्षोणौ । सन्नद्धो युद्धकौतुकी ॥
॥१८॥ विनोदं वीक्षितुं व्योम्नि । संगतास्त्रिदिवौकसः ॥ स्वं निर्निमेषनेत्रत्वं । शशंसुः खेचरा-
ग्रतः ॥ १९ ॥ एकतो बांधवप्रीति—रन्यतो रणकौतुकं ॥ दोलारूढमिवाधत्तां । क्षणं बाहुब-
लेर्मनः ॥ २० ॥ सैन्यद्वितययोधानां । पुरः परभटावलीं ॥ पश्यतां नयनानीयु—र्जाग्रत्कोपाग्नि-
कुंडतां ॥ २१ ॥ कवचछन्नवर्ष्माणः । शिरोविधृतशीर्षकाः ॥ राजाज्ञया समपदं । चलंतः स-
त्वरा अपि ॥ २२ ॥ चिरप्रदीप्तवैराग्नि—धूमकल्पासिधारिणः ॥ यावद्योद्धुमढौकंत । योधाः
स्वस्वामिनो पुरः ॥ २३ ॥ युग्मं ॥ तावन्निर्हेतुकानेक—लोकप्रलयशंकिनः ॥ सुधाभुजो भुजा-
दंड—मुत्तभ्येत्युदघोषयन् ॥ २४ ॥ योधा युष्माकमाज्ञास्ति । योद्धुं श्रीऋषभप्रभोः ॥ बोध्ये-
ते यावदस्माभि—र्भरतो बाहुबल्यपि ॥ २५ ॥ अथेत्य दत्ताशीर्वादा—स्त्रिदशा भरतं जगुः ॥
बंधुना युध्यमानस्य । कोऽयं मोहस्तवार्षभे ॥ २६ ॥ अपि द्वात्रिंशता देश—सहस्रैर्या न नि-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ष्टिता ॥ बुभुक्षा नंद्यते सा किं । देशेनैकेन तेऽमुना ॥ २७ ॥ पुरापि सोदरैश्वर्य—ग्रासेऽभू-
त्तव दुर्यशः ॥ वैमात्रेयममित्रीयं—स्तत्र दत्सेऽधुना ध्वजं ॥ २८ ॥ विधाय कलहोद्रेक—मेका-
मिषजिघृक्षया ॥ दूरयंति सगोत्रं ये । शुनास्ते न तु सज्जनाः ॥ २९ ॥ यादृशस्तादृशो वा-
पि । भ्राता नोच्छेदमर्हति ॥ अपि वक्रं निजं वक्त्रं । किं छिंद्येत सचेतनाः ॥ ३० ॥ वीरावतंस
राज्यार्थं । गोत्रवैरं वितन्वतः ॥ तातस्यापि न लज्जा ते । जाता धिग्लोभविप्लवं ॥ ३१ ॥ अ-
थ ह्रीभारनम्रास्य । इत्याभाषत भूपतिः ॥ अविज्ञैरपि विज्ञैर—प्यूचे देवाः किमीदृशं ॥३२॥
राज्यलोभो न मे भ्रात्रा । सह विग्रहकारणं ॥ किंत्वस्य चक्ररत्नस्या—प्रवेशः शस्त्रमंदिरे ॥३३॥
चिरं जीवतु मे भ्राता । चिरं पालयतु क्षितिं ॥ वदत त्रिदशा सोऽहं । चक्रे वक्रे करोमि किं
॥ ३४ ॥ सकृदप्येष नकाग्र—नतिमात्रं करोति मे ॥ तद्याम्येष निवृत्त्येति । वक्त बाहुबलेरपि ॥
॥ ३५ ॥ देवाः प्रोचुः कदाप्येषो—ऽस्मदुक्तमवमन्यते ॥ तथापि नाक्षैर्योद्धव्यं । किंतु दृग्वाग्भु-
जादिभिः ॥ ३६ ॥ ॐमित्युक्तवति क्ष्मापे । सैन्यांतरमुपेत्य ते ॥ दत्वाशिषमभाषंत । सौनं-
देयं दिवौकसः ॥ ३७ ॥ शृणु वीर कुतोऽधीतः । सोऽयं दुर्विनयस्त्वया ॥ यदग्रजं पितृप्रायं । न-

मन् मनसि शंकसे ॥ ३८ ॥ पित्रा ते निर्जितौ कोप—मानौ विश्वविजित्वरौ ॥ वैरेणेवाधिकं
धीर । किं त्वां व्यथयतोऽधुना ॥ ३९ ॥ भुवने संति भूयांसः । सुरविद्याधरेश्वराः ॥ तान् मु-
क्त्वा ज्यायसा गुरू—कृतो धिक् तव पौरुषं ॥ ४० ॥ नम तद्भरतं भक्त्या । नास्त्येवं कापि
ते क्षतिः ॥ गुरुभ्यः प्रणमन्नेव । पुमान्नुद्भूयमश्नुते ॥ ४१ ॥ अथ बाहुबली प्रोचे । देवाः किं
मम दूषणं ॥ भरतो भ्रातृभावेन । न मे प्रणतिमिछति ॥ ४२ ॥ किंत्वन्यनृपसामान्य—मसौ
दिग्जयबुध्ध्या ॥ मां नामयति शक्त्याद्य । तदहं न हि शासहि ॥ ४३ ॥ यद्याक्रांतः परैर्बाहु
—बली वितनुते नतिं ॥ तल्लजेते पितादीशो । भ्रातापि भरतश्च सः ॥ ४४ ॥ निवर्ततामयं
पश्चा—न्निवृत्तोऽस्मि रणादहं ॥ यांतं चेदनुयाम्ये तं । तन्मे दद्यात दूषणं ॥४५॥ स्वामी मे श्री-
युगादीशो । नान्यो भवितुमर्हति ॥ ममास्य च प्रसविता । पालकः पोषकश्च यः ॥४६॥ अथोचु-
रमरा बाहु—बले सत्यं वदन्नसि ॥ आक्रांता हि परैर्वीरा । वज्रंस्तंजंति निश्चितं ॥४७॥ न दोषो भरत
स्यापि । यश्चक्रमनुवर्तते ॥ चक्रं हि नांचति स्थान—मजित्वा सर्वभूभुजः ॥४८॥ यांचामहे तदेतत्वा
—मलं मारांकया युधा ॥ कार्यो दृष्ट्यादियुद्धैस्तु । स्वबलाबलनिर्णयः ॥४९॥ एवमस्त्विति तेनोक्ते ।

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तस्थुर्दिवि दिवौकसः ॥ मध्यस्थाः साक्षिण इव । कर्तुं तज्जयनिश्चयं ॥ ५० ॥ विश्रमय्य धनुर्दंडान् । क्षिप्त्वा कोशेष्वसीनपि ॥ शपंतस्त्रिदशानस्थु—र्दूरे सैन्यद्वयीजटाः ॥ ५१ ॥ वीराणां चिरसंप्राप्त—रणरंगोत्सवच्छिदे ॥ केनामी निर्मिता देवा । वेधसा मंदमेधसा ॥ ५२ ॥ गजाश्वशिक्षाशस्त्रास्त्र—संग्रहप्रमुखोऽखिलः ॥ दुर्जगायौवनमिवा-रंजोऽस्माकं वृथाजवत् ॥ ॥ ५३ ॥ आयातं रणपर्वेह । को मुंचति सचेतनः ॥ परं किं कुर्महे देवा । देवस्याज्ञा बलीयसी ॥ ५४ ॥ जटेषु प्रलपत्स्वेवं । मुष्टेष्विव हतेष्विव ॥ उत्तेरतुरहंकारा—द्विवेजात्तौ महीपती ५५ उजावजिमुखं यांतौ । कल्पांत इव वारिधी ॥ वीक्ष्य क्षणं ययुर्देवा। आकंपं किं पुनः परे ॥ ५६ ॥ तौ प्राप्य खुरक्षिदेशं । तस्थतुः संमुखौ मिथः ॥ प्रथमं दृष्टियुद्धाय । निर्निमेषदृशौ चिरं ॥ ५७ ॥ तौ वीक्ष्य निर्निमेषाक्षौ । विबुधाः समसेरत ॥ किमस्माकं प्रजुश्चक्रे । द्वैरूप्यं कुतुकादिति ॥ ५८ ॥ अक्रमे सोढुमुष्णासो-रिव बाहुबलेर्मेहः ॥ बाष्पधारा अमुंचंतां । जरतस्याक्षिणी क्षणात् ॥ ५९ ॥ मारोदीर्भ्रातरद्यापि । वज्र न भ्रियसे मया ॥ इति बाहुबलौ जल्प—त्यहसन्नमरा अपि ॥ ६० ॥

For Private And Personal Use Only

तस्योपरि सुरैः पुष्प-वर्षे हर्षेण निर्मिते ॥ दुढौके भरतः सज्जी-भूय वाग्वादसादरः ॥
॥६१॥ ततान सिंहनादं स । शैलरंध्रप्रसृत्वरं ॥ येनाजागरिषुः सिंहाः । प्रतिसिंहाभिशंकया
॥ ६२ ॥ तत्रसुस्तुरगास्तेनासर्पताहर्पतेरपि ॥ सोऽश्वं तदाष्टमं भ्रष्टं । मन्ये नाद्यापि विंदति ॥
॥६३ ॥ निःस्नेहदीपवत्तस्मिन् । हीयमाने शनैर्ध्वनौ ॥ तेने बाहुबली सिंह-नादं सिंहपराक्र-
मः ॥ ६४ ॥ त्रस्यंतिस्माद्रिशृंगाणि । क्षुभ्यंतिस्म पयोधराः ॥ त्रस्यंतिस्मोडुचक्रं च । तन्नादे-
न विसारिणा ॥ ६५ ॥ भोगिनो नाभविष्यंश्चे-दकर्णास्तत्ततो ध्वनेः ॥ जाने भोगिपतौ त्रस्य
-दभ्रसिध्यद्धरातलं ॥ ६६ ॥ नादेऽस्मिन् भारताम्नादा-च्चिरं दूरं च विस्तृते ॥ स्माहुर्बाहुबले-
र्देवा । जयवादं स्फुटाक्षरैः ॥ ६७ ॥ चक्र्यूथो भुजयुद्धार्थी । निजं विस्तारयद्भुजं ॥ दक्षिणं श-
त्रुविभ्रस्त-लोकरक्षणदक्षिणं ॥ ६८ ॥ चतुर्युताशीतिहस्ति--लक्षैरकलितौजसं ॥ बाहुं बाहु-
बली तस्या-नामयन्नाललीलया ॥ ६९ ॥ अथ विस्तारयामास । निजं बाहुबली भुजं ॥ वज्रदं-
डमिवाशेष--भूमीभृद्गर्वभूभृतां ॥ ७० ॥ व्यधत्ते भरतो भूरि--स्थाम्ना तन्नामनोद्यमं ॥ अ-
नंस्त न तु स स्वामि-गुणादिव मनागपि ॥ ७१ ॥ दोलालीलां भुजोरस्या--भरते तेन लंभि-

ते ॥ त्रिदशास्तेनिरे लोल—लोलाः कोलाहलं दिवि ॥ ७२ ॥ अथापासरतां दूरं । शूरंमन्यावुजा-
वपि ॥ विशिष्टमुष्टियुध्धेन । युयुत्सू मौष्टिकाविव ॥ ७३ ॥ जरतेनाहतो मुष्ट्या । तमसा प-
स्पृशेऽनुजः ॥ जित्वा तमः क्षणेनासौ । तिग्मांशुरिव दिद्युते ॥ ७४ ॥ बभ्रन्नथाश्वयां मुष्टि—
मजिह्मासुः श्रियं निजां ॥ कृपणार्जकयोरासी-त्तृतीयो जरतानुजः ॥ ७५ ॥ तेन वज्रमयेनेव
। मुष्टिना मूर्ध्नि ताडितः ॥ डुःखविस्मारणसखीं । मूर्छनां जरतो ययौ ॥ ७६ ॥ मया किमेत-
दारेजे । निषिध्धेनापि नाकिनिः ॥ क्षत्रियाणां ह्यनर्थांतो । विग्रहस्य कदाग्रहः ॥ ७७ ॥ जी-
वत्विदानीं जरतो । विरतोऽस्मि रणादहं ॥ मृतश्चेत्तर्हि नौ नून-मेकैव जविता चिता ॥ ७८ ॥
ध्यायन्निति सनिर्वेदं । सौनंदेयोऽग्रजं निजं ॥ उपाचरत्स्वहस्तेन । वारिचंदनवीजनैः ॥ ७९ ॥
त्रिजिर्विशेषकं ॥ व्यावृत्तचेतने तस्मिन् । क्षणेनोद्घाटितेक्षणे ॥ भ्रातृहत्याकलंकाब्धे—रुत्ती-
र्णं स्वममंस्त सः ॥ ८० ॥ स्वस्य शुश्रूषकं पश्यन् । पुरतो जरतोऽनुजं ॥ ह्रणीयमाणो व्यमृश
—ज्जीवितान्मरणं वरं ॥ ८१ ॥ तस्मिन् नृशायितक्रोधे । दंडाहतजुजंगवत् ॥ दंडरत्नं दधा-
नेऽधा—दंडं श्रीबाहुबल्यपि ॥ ८२ ॥ दंडयुद्धार्थिनौ दंड—पाणी दंडधराविव ॥ अन्योन्यं वी-

द्य धावंतौ । तौ त्रेसुस्त्रिदशा अपि ॥ ७३ ॥ चक्रधीर्भरतो दंडे-नाजघान तथानुजं ॥ यथा
ऽध्यानरादृभूमा—वाजानु निममज्ज सः ॥ ७४ ॥ हेलया स स्वमुध्धृत्य । रोषदष्टौष्टपल्लवः ॥
भरतं मूर्ध्नि दंडेना—ताडयत्कणमूढवत् ॥ ७५ ॥ स्फुटन्मुकुटकोटिस्थ—हीरतारकितांबरः ॥
विविक्षुरिव पाताल—माकंठं सोऽविशद्भुवि ॥ ७६ ॥ स्थलांभोजभ्रमं तन्वन् । भरतः प्रकटा-
ननः ॥ वज्रकंद इवाकृष्य । भटैः कष्टाद्बहिः कृतः ॥ ७७ ॥ जय त्वं विश्वसौमीर—धुरीणे-
त्यभिलापिनः ॥ देवा बाहुबलेर्मौलौ । पुष्पवृष्टिं वितेनिरे ॥ ७८ ॥ दिवापि भरतस्येंदौ । ध्वां-
तेन विधुरीकृते ॥ तद्भृत्येतरचक्षुर्भिः । कैरवांभोरुहायितं ॥ ७९ ॥ द्वौ चक्रिणौ समं नास्तां
। मत्तोऽयं च बलाधिकः ॥ चक्र्येष एव तन्मन्ये । क्लेशमात्रफलोऽस्म्यहं ॥ ८० ॥ इत्यातुरं
चिंतयत—श्चक्रवर्तित्वसूचकं ॥ तस्य पाणिमलंचक्रे । चक्रं व्योमेव भास्करः ॥ ८१ ॥ युग्मं ॥
भृत्येनेवातिभक्तेन । ध्यातायातेन तेन सः ॥ प्रीतः प्रत्यर्थिनमिव । भ्रातरं हंतुमैहत ॥८२॥
पाणिस्थचक्रपाणेन । नृत्यंतमिव वीक्ष्य तं ॥ चेष्टाज्ञाततदाकूतो—ऽज्ज्वलद्बाहुबली क्रुधा ॥
॥ ८३ ॥ सचक्रं चक्रिणं चूर्णी-कर्तुमेष क्षमोऽस्म्यहं ॥ इत्यसौ मुष्टिमुत्पाट्य । दधावे भरतंप्र-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ति ॥ ९४ ॥ अत्रांतरे भूतः सैष । चक्रीति तुमुलादिव ॥ प्रसुप्तेन विवेकेन । तस्य जागरितं हृदि ॥ ९५ ॥ तत्संपर्कपरावृत्त—चित्तोऽसौ दध्यिवानिति ॥ तृष्णानार्याजितेऽमुष्मिन् । जिगीषां धिक्कृथा मम ॥ ९६ ॥ ममापि वीरमानित्वं । किं दांतस्यांतरारिभिः ॥ मन्येऽहं तातमेवैकं । वीरं तन्निग्रहक्षमं ॥ ९७ ॥ तस्य सूनोर्ममाप्येषां । युक्तो ज्ञावद्विषां जयः ॥ तावत्कुवसंत्येते । हुं ज्ञातं देहपत्तने ॥ ९८ ॥ निश्चित्येति तया मुष्ट्या । तेषां नीलध्वजानिव ॥ पुरस्योपरि रोचिष्णुं—श्चिकुरानुद्धार सः ॥ ९९ ॥ निरुध्य तत्र नीरान्न—प्रवेशं तस्थिवानसौ ॥ निश्चलीभूय तंद्रया च । तद्दुर्गमिव दुर्मनः ॥ १२०० ॥ पापान् व्यापारिणस्तेषां । रुध्वा पंचेंद्रियाणि सः ॥ तत्प्रासादं प्रमादाख्यं । मौलं मूलादपातयत् ॥ १॥ तातांतिकं प्रयातेन । मया वंद्या महर्षयः ॥ भ्रातरस्तेऽनुजा अष्टा—नवतिर्जातकेवलाः ॥ २ ॥ तव्यास्याम्यहमुत्पन्न—कैवल्यः पितुरंतिके ॥ ध्यात्वेति निश्चलस्तस्थौ । कायोत्सर्गेण तत्र सः ॥ ॥ ३ ॥ युग्मं ॥

तं शांतस्वांतमालोक्य । लज्जमानः स्वकर्मणा ॥ द्विधापि प्रांजलीभूय । चक्री साश्रुमभाषत

॥ ४ ॥ संग्रामानुचितं कर्म। किमारेभे त्वयेदृशं ॥ तस्मै त्वन्मुष्टिघाताय । भ्रातरुत्कंठितोऽ-
स्म्यहं ॥ ५ ॥ चक्रभीरुरयं दीक्षां । जग्रहे जीवनौषधं ॥ त्वां वीरमपि लोकोक्ति—रेषा बाधि-
ष्यते न किं ॥६ ॥ गृहाण सकलं राज्यं । त्वमेव वरविक्रम ॥ अन्वहं निर्वेक्ष्येऽहं । पुरतः
पत्तिवत्तव ॥ ७ ॥ पुरापि मुमुचे सोऽहं । द्रोहीवाखिलबंधुभिः ॥ चेन्मुंचसि त्वमप्येवं । सर्वथा
हा हतोऽस्मि तत् ॥ ८ ॥ सुतः सत्योऽसि तातस्य । त्वमेकः सुविवेकधीः ॥ के वयं तस्य भृंगा-
र—वाहिकाः किंकरा इव ॥ ९ ॥ सांप्रतं न रमया न रामया । नांगजैर्न च गजैर्न सेवकैः ॥
निर्वृतिं मम विधीयते विना । भ्रातरं विरहकातरं मनः ॥ १० ॥ भ्रातर्जानामि रुष्टोऽसि । म-
मागः क्षम्यतामिदं ॥ यदि क्षमां प्रपन्नस्तद्देहि वाचं सुधामुचं ॥ ११ ॥ एवं विलापिनं क्ष्मापं
। वृध्धामात्या बभाषिरे ॥ स्वामिन् मतिविपर्यासः । कोऽसौ विद्यावतोऽपि ते ॥ १२ ॥ गंभीर-
वीरधीराणां । धुरीणोऽयं तवानुजः ॥ प्रपन्नं न त्यजत्येव । देव किं खिद्यसे वृथा ॥ १३ ॥ लो-
भक्षोभवचोघातै—रचाल्योऽसौ सुमेरुवत् ॥ तायतां तनयस्यास्य । विशेषाद्गौरवं पुनः ॥ १४ ॥
इत्यमात्यवचोवीची—शुचीकृतमना नृपः ॥ पुनः पुनर्ननामाश्रु—धाराधौतौ मुनेः क्रमौ ॥ १५ ॥

श्रीसोमयशसं तस्य । तनयं नयशालिनं ॥ दत्तस्तक्षशिलाराज्ये–ऽन्यषिक्त जरतेश्वरः ॥ १६ ॥
ध्यायन् बाहुबलेर्वीर्यं । वैराग्यं च तदद्भुतं ॥ अयोध्यां जरतः प्राप । चक्रं चायुधमंदिरं ॥
॥ १७ ॥ गजाश्वनार्यो वैताढ्य—गिरौ निजपुरेऽपि च ॥ सेनापतिर्गृहपति–र्वर्धकिश्च पुरोहि-
तः ॥ १८ ॥ चक्रं छत्रमसिर्दंड—श्चत्वारीत्यायुधौकसि ॥ काकिणीचर्ममणयः । श्रीगृहे तस्य
जज्ञिरे ॥ १९॥ युग्मं ॥ एवं चतुर्दशास्यासन् । रत्नानि निधयो नव ॥ सहस्राः षोडशाप्यर्णे ।
देवास्तद्द्विगुणा नृपाः ॥ २० ॥ सहस्राणि चतुःषष्टि—रंतःपुरपुरंध्रयः ॥ सहस्रा नाट्यदेशा-
नां । द्वात्रिंशच्च पृथक्पृथक् ॥ २१ ॥ लक्षाश्चतुरशीतिश्च । महेजरथवाजिनां ॥ पृथक्पृथक्
षण्णवतिः । कोटयो ग्रामपत्तयः ॥ २२ ॥ सहस्राण्यष्टचत्वारिं–शत्पत्तनवराणि च ॥ सहस्रा न
वनवति—स्तथा द्रोणमुखान्यपि ॥ २३ ॥ कर्बटानां मडंबानां । सहस्राश्चतुर्विंशतिः ॥ संबा-
धानां च खेटानां । चतुर्दश च षोडश ॥ २४ ॥ पुराणामाकराणां चा—सन् द्वासप्ततिर्विंश-
ती ॥ सहस्राणि कुराज्यान्ये—कोनपंचाशदेव च ॥ २५ ॥ श्रेणिप्रश्रेणयस्तस्या–ष्टादशाचार-
कोटयः ॥ शतानि रूपकाराणां । त्रीणि षष्ट्यधिकानि च ॥ २६ ॥ एवं प्राक्तनपुण्यर्द्धि—पू-

उप· णीखिलमनोरथः ॥ जरतोऽपालयन्नीत्या । षट्खंडं क्षोणिमंडलं ॥ २७ ॥ अथ बाहुबलेस्तत्र ।
चिंता० कायोत्सर्गेण तस्थुषः ॥ आजगाम क्षुधाक्षाम—वामः शीतर्त्तुरर्तिदः ॥ २८ ॥ हैमन्यामपि या·
मिन्यां । न शीतार्त्तिं विवेद सः ॥ सदा सन्निहितध्यान—कृशानुः सानुनिश्चलः ॥ २ए ॥ त-
१४ए स्य शीतव्यथां हर्तु-मिवोष्णर्तुर्व्यजृंजत ॥ प्रदीप्तजानुजीत्येव । यत्राजुवन्निशाः दशाः ॥ ३० ॥
चिदानंदसुधास्पंद-मंदीकृततृषोदयः ॥ सुखं लूकाकुलं काल—मतिचक्राम सोऽखिलं ॥ ३१ ॥
तं तपस्विषु साम्राज्ये-ऽजिषेक्तुमिव वारिजिः ॥ गार्जिमंत्रान् गृणन् वर्षा-कालः प्राडुरजूदथ
॥ ३२ ॥ उद्भिन्नदर्नशूचीजिः । संददर्ज मुनेः पदौ ॥ अक्रमेव क्षमा स्वेन । सोढुं तद्विरह·
व्यथां ॥ ३३ ॥ ब्रेमुस्तं परितो वल्ल्यो । विलोलनवपल्लवाः ॥ प्रदक्षिणाकृणे रक्त-वसना
श्राविका इव ॥ ३४ ॥ नीरपूरप्लुतबीला— स्त्यक्तपंकिलजूतलाः ॥ उत्फणाः फणिनो मूर्ध्नि ।
तस्य तस्थुस्तरोरिव ॥ ३५ ॥ एवं धाराधरोध्धूता—धारानाराचवीचयः ॥ जिनाज्ञाविधृतछत्रं
। कंपयांचक्रिरे न तं ॥ ३६ ॥ आसन्नं तस्य कैवल्यं । ज्ञात्वा संवत्सरात्यये ॥ प्रदत्तवाचिके
ब्राह्मी—सुंदर्यौ प्रेषयद्विजुः ॥ ३७ ॥ साध्व्यौ तत्रागते जूत्या—विव ते केवलश्रियः ॥ सोब्रा

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

वासं पुरुषाकारं । लतागुल्ममपश्यतां ॥ ३८ ॥ ज्ञात्वा तत्रानुमानेन । ते बांधवमवोचतां ॥ सिं-
धुरादुत्तर भ्रात—रिति तातस्य वाचिकं ॥ ३९ ॥ श्रुत्वेति वचनं बाहु—बली शब्दानुसारतः ॥
ते भगिन्यौ परिज्ञाय । चिंतयामासिवानिति ॥ ४० ॥ मम निर्ममयोः स्वस्रो—रेषोक्तिस्तत्कि-
मीदृशी ॥ नूनं प्राणात्ययेऽप्येते । न भाषेते मृषा वचः ॥ ४१ ॥ वदतो भगवद्वाचा । नाग-
त्यागमिमे मम ॥ अभूत्यक्तवतस्तं च । वत्सरः किमिदं ततः ॥ ४२ ॥ हुं ज्ञातं मानमत्तेभ—मा-
रूढोऽस्म्यहमन्वहं ॥ अमानं मानसंपर्के । ज्ञानमुत्पद्यते कथं ॥ ४३॥ मयि मत्तेऽप्यहो कापि
कृपा तातस्य दृश्यते ॥ यदेवमुपदेशेना—चेतयन्मामचेतनं ॥ ४४ ॥ कनिष्टा अपि ते ज्ये-
ष्टा । यैः पूर्वं जगृहे व्रतं ॥ नमंस्तानपि शंकेऽहं । धिग् मां मुग्ध्यममेधसां ॥ ४५ ॥ गत्वाथ
तान् प्रणंस्यामी—त्युत्तीर्णो मानकुंजरात् ॥ पुरस्थयेव तत्कालं । वव्रेऽसौ केवलश्रिया ॥ ४६ ॥
वंद्यमानः सुरव्रातैः । सपुष्पव्यूहवर्षिभिः ॥ ययौ समवसरणं । शरणं सर्वदेहिनां ॥ ४७ ॥ प्र-
दक्षिणय्य तीर्थेशं । केवलज्ञानिपर्षदि ॥ अनुजानमनात्पूर्ण—प्रतिज्ञः स निविष्टवान् ॥ ४८ ॥
इतश्चैकादशांगज्ञो । विहरन् विभुना सह ॥ ग्रीष्मे मध्यंदिने भ्राम्यन् । मरीचिर्नैचरद्गणे ॥

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ ४ए ॥ जानोर्मरीचिसूचीजि–र्विद्धः प्रस्वेदपंकिलः ॥ लूकाजिरग्निज्वालाजि—रिवाक्रांतो
ऽचिंतयत् ॥ ५० ॥ सुकुमारेण देहेन। यदेतद्व्रतपालनं॥ तत्कौसुमेन सन्नाहे–नारिनाराच-
वंचनं ॥ ५१ ॥ गलिनेव मया ताव—द्धीकाजारो दुरुद्वहः ॥ न लज्जातः कुलीनेन। गंतुं
पश्चाच्च शक्यते ॥ ५२ ॥ ईदृशे पथि संकीर्णे। पतितस्तत्करोमि किं॥ एवं चिंतयतस्तस्य।
कापि प्रादुरजून्मतिः ॥ ५३ ॥ विजितोऽस्मि लिजिर्दंमै—रिति सोऽजूत् त्रिदंमजूत् ॥ क्षुरमुंमः
शिखाजृद्धा। लोचकर्मण्यशक्तितः ॥ ५४ ॥ व्रतानि देशतो दध्रे। सर्वथा वोढुमक्षमः ॥ चक्रे
परिग्रहं किंचि—दाकिंच्यादनिर्वहन् ॥ ५५ ॥ ऽयधत्ताशीलदुर्गंधः। स चंदनविलेपनं॥ मो-
हेनाछादितोऽस्मीति। छत्रकं मूर्ध्न्यधत्त च ॥ ५६ ॥ दृषत्कंटकजीरुत्वा–दधौ पद्भ्यां स पा-
दुके ॥ कषायकलुषत्वाच्च। काषायान्यंशुकान्यपि ॥ ५७ ॥ अतितिक्षुर्मलक्लेदं। सस्नौ किंचि-
ज्जलेन सः ॥ ईदृग्लिंगं च बिभ्राणो। विजह्रे स्वामिना सह ॥ ५० ॥ साधुष्वसदृशं दृष्ट्वा।
धर्मं पप्रछ तं जनः ॥ स्वमशक्तं वदन् साधु–धर्मं सम्यग्दिदेश सः ॥ ५ए ॥ यो यस्तद्वचसा
जात—वैराग्यः प्रत्यबुध्यत ॥ प्रहित्य स्वामिपादांते। तेन प्रव्राजितः स सः ॥ ६० ॥ उपे·

For Private And Personal Use Only

क्षितस्य चारित्र —च्युतत्वात्सर्वसाधुभिः ॥ अन्यदा जग्रसे तस्य । विषमव्याधिना वपुः ॥
॥ ६१ ॥ यथा तथा वा निर्वाहः । स्वास्थ्ये जायेत जन्मिनां ॥ सहायविकलानां तु । न कां-
तार इवामये ॥ ६२ ॥ युक्तं मा यतयो हीना—चारं न प्रतिकुर्वते ॥ द्वैतीयीको मया मृग्य
—स्ततः कोऽपि स्वसन्निभः ॥ ६३ ॥ एवं भावयतस्तस्य । विलीने स्वयमामये ॥ कोऽप्युग्रकर्मा
कपिलः । कश्चो जिनमुपेयिवान् ॥ ६४ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ निपीतमपि जैनेशं । तस्मै नैवारु-
चद्वचः ॥ क्षाराब्धिसफरायेव । सरसं सारसं पयः ॥ ६५ ॥ स वातकीव मरिचं । मरीचिं वी-
क्ष्य हर्षितः ॥ धर्मं जन्मांतरप्रीत्ये—वापृच्छदतिवत्सलः ॥ ६६ ॥ तव मोक्षाध्वदीपेन । चेद्धर्मे-
ण प्रयोजनं ॥ जिनं तदाश्रयेत्युक्त—स्तेन सोऽगाज्जिनांतिकं ॥ ६७ ॥ सूर्यालोक इवोलूकः ।
प्रभोर्वचसि निःस्पृहः ॥ पुनर्मरीचिमभ्येत्य । धर्मं सोऽपृच्छदुत्सुकः ॥ ६८ ॥ धर्मार्थिन् याहि
सर्वज्ञ—मित्युक्तोऽसौ मरीचिना ॥ किं सर्वथाप्यधर्मासि । त्वमिति प्रत्यभाषत ॥ ६९ ॥ ग्रा-
म्यसभ्य इव ग्राम्य—नटस्यायं ममोचितः ॥ ध्यात्वेत्यत्रापि तत्रापि । धर्मोऽस्त्येवेति सोऽप्य-
वक् ॥ ७० ॥ स बभ्राम महामिथ्या—गर्भाद्दुर्भाषितात्ततः ॥ कोटाकोटिं सागराणां । म-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

रीचिर्जवसागरं ॥ ३१ ॥ दीक्षयित्वाथ कपिलं । स्वसाहाय्यं चकार सः ॥ परिव्राजकपाखंडं । तदादि नुवि पप्रथे ॥ ३२ ॥ विहरन् वसुधापीठे । श्रीयुगादिजिनोऽन्यदा ॥ विनीतां नगरीं प्राप । पापपंकदिवाकरं ॥ ३३ ॥ प्रणम्य नरतस्तात-मित्यचिंतयदुन्मनाः ॥ निरीहान्निरहंकारा—नीक्षमाणो निजानुजान् ॥ ३४ ॥ असंविनज्य नुंजानं । भ्रातृन्यः परमां रमां ॥ अहं मन्ये मनुष्योऽपि । स्वं निःस्वं वायसादपि ॥ ३५ ॥ एककुक्ष्या जले तुल्या—न्निलाषास्तरवो वरं ॥ नाहं पुनः समुत्सार्य । भ्रातॄन् श्रीनोगलोलुपः ॥ ३६ ॥ किमहं नस्मकी किं वा । धूनः किं वा दवानलः ॥ ग्रस्तेषु बंधुराज्येषु । यदिच्छाद्यापि तादृशी ॥ ३७ ॥ बंधूनामप्यनोग्या या । सा नार्येव सतां मता ॥ पतित्वे सदृशेऽपि श्रीः । श्लाघ्या सर्वोपयोगिनी ॥ ३८ ॥

यद्यमी गृह्णते कांचि—न्नोगान्नोगाशया श्रियं ॥ तद्ददामीति निश्चित्य । जिनेंद्रं स व्यजिज्ञपत् ॥ ३९ ॥ न हि वांताशिनः श्वान । इवामी तव बांधवाः ॥ कामयंते परित्यक्तान् । नोगानेव जिनो जगौ ॥ ४० ॥ तत् श्रुत्वा स परां प्रीतिं । दधानः स्वपुरीं गतः ॥ सज्जयामास विविधा—हारानन्नुजनुक्तये ॥ ४१ ॥ आपूर्य खंडखाद्यैस्तै—र्नूजानिः शकटानि सः ॥ ययौ

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

जंभारिणा साकं । देशनामंदिरं विभोः ॥ ७२ ॥ व्याख्यां साक्षादिव सुधां । वसुधाविबुधाधिपौ ॥ युगपत्पपतुः स्वामि—वदनेंदुविनिर्गतां ॥७३॥ अनुजानन्नुजानीहि । गृहीतुमशनं मम ॥ व्याख्यांते चक्रिणेत्युक्ते । जगदे धर्मचक्रिणा ॥ ७४ ॥ यः कृतः कारितो यश्चा—नीतः कल्पनया मुनेः ॥ विषदिग्धमिवाहारं । तं न गृह्णंति साधवः ॥ ७५ ॥ तत्स्वभावेन निष्पन्न—मन्नमादातुमादिश ॥ अमून् मदोकसीत्युक्ते । चक्रिणाभाषत प्रभुः ॥७६॥ एतैर्हि राजपिंडोऽपि । दंभवन्नानु मन्यते ॥ श्रुत्वेति भरतो दुःख—भरतो दध्यिवानिति ॥ ७७ ॥ भग्नसेऽत्युग्रसेनोऽहं । यद्भाज्यान्यनुजन्मनां ॥ तत्सर्वथाप्यपांक्तेय—स्तातेनांत्यजवत्कृतः ॥ ७८ ॥ पातालं प्रविशाम्येष । दीर्यते यदि भूतलं ॥ रत्नपीठे सुबध्धेऽत्र । सा कथापि वृथाथवा ॥ ७९ ॥ तमश्चेन्नवति क्वापि । निलीये तदहं रहः ॥ यद्भास्तु बहिराप्येत । तमो नात्र मनस्यपि ॥८०॥ एवं विषादिनि क्ष्मापे । जिनेंद्रं नाकिनायकः ॥ पप्रछ तत्समाध्यर्थ—मवग्रहभिदास्तदा ॥८१॥ देवेंद्रराजग्रामेश—सागारिकमहात्मनां ॥ स्युः पंचावग्रहा उत्त—रोत्तरार्दितपूर्वकाः ॥ ८२ ॥ श्रुत्वेति भगवद्वाचं । प्रणम्य मघवा ददौ ॥ विहर्तुं भरतक्षेत्रे । साधुभ्यः स्वमवग्रहं ॥ ८३॥

For Private And Personal Use Only

जरतोऽपि ततः प्रीत-मनाः प्रोचे प्रजुंप्रति ॥ मयापि जरतक्षेत्रे । दत्तः साधुष्ववग्रहः ॥९४॥ अन्योन्यकंठसंयुक्त—बाहू सुरनरेश्वरौ ॥ निरीयतुः प्रजोर्व्याख्या—मंदिरात्सोदराविव ॥ ९५ ॥ कथं कार्यमिदं जक्त—पानमानीयमादरात् ॥ इति तेन हरिः पृष्टो । गुणाढ्यान् पूजयेत्यवक् ॥९६॥ गुणैः शौर्यादिभिर्मत्तो । न कश्चिदतिरिच्यते ॥ ततः कं पूजयामीति । संशिष्ये तस्य चेतसा ॥ ९७ ॥ ये देशविरताः श्राद्धा—स्ते मत्तोऽपि गुणाधिकाः ॥ ततस्तान् पूजयामीति । निश्चिकाय स्वयं नृपः ॥ ९८ ॥ रूपं त्वमेकदा मुख्यं । दिदृक्षोर्मम दर्शय ॥ प्रार्थितो जरतेनेति । नेता प्रोचे दिवौकसां ॥ ९९ ॥ मानवा दानवारीणां । मुख्यरूपेक्षणाक्षमाः ॥ क्षमानाथ तथाप्येका—वयवं दर्शयामि ते ॥ १३०० ॥ एकालोकमयीं शक्रः । स्वामदर्शयदंगुलीं ॥ अवाङ्मुखो महीशक्रो । यया चक्रे स चक्र्यपि ॥ १ ॥ सोऽष्टाह्निकोत्सवं तेने । चक्री शक्रांगुलींप्रति ॥ तदादि प्रावृतल्लोके । सोऽयमिंद्रमहोत्सवः ॥ २ ॥ बजूव तत्ततः शक्र—चक्रिणोः सौहृदं मिथः ॥ न यदेकगुणप्रोत—मिव जातु वियुक्तवत् ॥ ३ ॥ दिवंदिवस्पतौ याते । समध्यास्य निजां पुरीं ॥ श्राध्धानाकारयामास । जरतो वरतोषजूः ॥ ४ ॥ स

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तानूचे भवद्भिर्भोः । कृष्यादिषु पराङ्मुखैः ॥ कुर्वद्भिर्धर्मकर्मैव । भोक्तव्यं भवने मम ॥ ५ ॥
भोजनानंतरं चैत-त्पठनीयमनारतं ॥ जितो भवान् वर्धते भी-स्तस्मान्मा हन मा हन ॥६॥
आरंभभीरवस्तेऽपि । तत्तथेति प्रपेदिरे ॥ भुक्त्वा तस्य गृहे शश्व-त्तथा पेठुः स्फुटाक्षरं ॥ ७ ॥
अशठं पठितं तैस्त-द्वाक्यमाकर्ण्य भूपतिः ॥ रागसागरमग्नोऽपि । क्षणं दध्यौ विचक्षणः
॥ ८ ॥ सोऽहं केन जितो ज्ञातं । कषायैर्वर्धते भयं ॥ तेभ्य एव ततो हंतुं । न युक्ताः प्राणि-
नो मम ॥ ९ ॥ इति ध्यानात्क्षणं तस्य । स्वांतं शांतमजायत ॥ यावच्छब्दादिविषयाः । प्रादु-
रासन्न विद्विषः ॥ १० ॥ वर्धमाने प्रतिदिनं । जने भोजनकारिणि ॥ श्रान्तैर्विज्ञापितो भूपः ॥
सूपकारैः कदाचन ॥ ११ ॥ श्राद्धैः सह विशंतीह । कुंडेऽद्भिरिव वालुकाः ॥ अन्ये जना
जनाधीश । भोजनैकप्रयोजनाः ॥ १२ ॥ श्रावकाश्रावकाणां त-त्परीक्षां कर्तुमर्हसि ॥ नो चे-
न्नित्यश्रमाः कूपे । सूपकाराः पतंत्वमी ॥ १३ ॥ ततः पप्रच्छ भूपालो । लोकान् भोक्तुमुपस्थि-
तान् ॥ विचारं निरतीचारं । श्राद्धधर्मस्य मूलतः ॥ १४ ॥ विचारं भूभुजा पृष्टा । ये यथादृ-
ष्टमूचिरे ॥ तेषां रेखात्रयं चक्रे । काकिण्या स विचारवित् ॥ १५ ॥ ये प्राक्तनाः प्रमाद्यंति ।

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

जायंते ये च नूतनाः ॥ चिंतयामास षण्मासा—तिक्रमे तानसौ पुनः ॥ १६॥ दानेनालिंगितं श्राद्ध—नक्तिव्याजेन वीक्ष्य तं ॥ आसन् शीलतपोजावा—स्तस्मिन्नुत्कंठिता इव ॥ १७ ॥ आर्यवेदानसौ चक्रे । तेषां स्वाध्यायहेतवे ॥ वृत्तिदो ज्ञानदश्चापि । कोऽन्यस्तेनोपमीयते ॥ ॥ १८ ॥ मन्ये श्रावकमेकमेव नरतं यः साधुसाधर्मिके—ष्वेवं स्वं विनवं विनज्य विनयी शेषं स्वयं नुंक्तवान् ॥ पुण्यक्षेत्रपराङ्मुखा नटविटप्रायेषु बद्धादराः । केऽन्ये वृत्तविशालशासनस- रोनिःश्रावकाः श्रावकाः ॥ १९ ॥ धौतपोताः सदा स्नाता—स्त्रिरेखा वेदपारगाः ॥ काले ती- र्थव्यवच्छेदा—दनवंस्ते द्विजातयः ॥ २० ॥ अन्यदाष्टापदगिरिं । नगवंतमुपागतं ॥ पप्रच्छ कौ- तुकस्यूत—चेता नरतनूपतिः ॥ २१ ॥ तीर्थंकरास्त्वया तुल्या । मया तुल्याश्च चक्रिणः ॥ कियंतोऽत्र नविष्यंति । नरते विरते त्वयि ॥ २२ ॥ त्रयोविंशतिरर्हंत—स्तथैकादश चक्रिणः ॥ नवार्धचक्रिणस्तेषां । बंधवो रिपवोऽपि च ॥ २३ ॥ इत्युदित्वा जगन्नाथ—स्तेषां चरितमा- दिशत् ॥ पितृदेहप्रमाणायु—र्वर्णप्राच्यनवादिकं ॥ २४॥ तत् श्रुत्वा कौतुकाच्चक्री । प्रोवाच परमेश्वरं ॥ सेयं देव त्रिजगती—समास इव ते सना ॥ २५ ॥ स कश्चिद्विद्यते चं- नि-

For Private And Personal Use Only

यस्यां तव पर्षदि ॥ यः प्रभो तीर्थकृद्भावी—त्यथ प्रोचे जिनेश्वरः ॥ २६ ॥ योऽसौ मरीचि-
स्तनय—स्तव कर्मवशो व्रतात् ॥ च्युतोऽपि सत्परीणामः । स भावी चरमो जिनः ॥ २७ ॥
पोतनेऽसौ पुरे विष्णुः । त्रिपृष्ठो भविताादिमः ॥ मूकापुर्यां विदेहेषु । प्रियमित्रश्च चक्र्यपि ॥
॥ २८ ॥ ततो रोमांचितवपु—र्मरीचिमभिगम्य सः ॥ प्रदक्षिणय्य प्रणम–न्नित्यभाषत भूप-
तिः ॥ २९ ॥ वासुदेवो यदाद्यस्त्वं । पोतनेशो भविष्यसि ॥ यद्विदेहेषु मूकायां । चक्रवर्ति-
त्वमाप्स्यसि ॥ ३० ॥ तन्न वंदे न वंदे ते । पारिव्राज्यं च जन्म च ॥ यत्त्वं जिनश्चतुर्विंशो ।
भावी वंदे तदेव ते ॥ ३१ ॥ अथ नत्वा जिनं याते । विनीतां चक्रवर्तिनि ॥ मरीचिस्त्रिपदीं
मत्वा । मदाध्मातो जगाविति ॥ ३२ ॥ यदाद्यो वासुदेवानां । समये चक्रवर्त्यपि ॥ जिनश्च
भवितास्मीति । पूर्णमेतावता मम ॥ ३३ ॥ हरीणामहमाद्योऽस्मि । पिता मे चक्रिणां पुनः ॥
पितामहश्च तीर्थेशा–महो मम कुलं महत् ॥ ३४ ॥ एवं कुलमदान्नीचै–र्गोत्रकर्म चिकाय सः
॥ नाथोऽपि विहरन्नाप । सुराष्ट्रादेशमन्यदा ॥ ३५ ॥ मोक्षमध्यारुरुक्षूणां । सोपानमिव निश्च-
लं ॥ तत्र शत्रुंजयं शैल–मारुरोह जिनेश्वरः ॥ ३६ ॥ तन्मौलौ समवसृति–स्थितो जिनघना-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

घनः ॥ घनदेशनया तेने । नवां पीयूषवाहिनीं ॥ ३७ ॥ दिनानि कतिचित्तत्र । व्यतीत्य वि-
हरन्नथ ॥ प्रथमं पुंमरीकाख्यं । स्वाम्यादिदृग्गणेश्वरं ॥ ३८ ॥ त्वमत्रैवावतिष्ठस्वा—नेकसा-
धुपरिच्छदः ॥ तवात्रस्थस्य न चिरा—द्भविष्यति जवच्छृतिः ॥ ३९ ॥ ओमित्युक्त्वा स्थितस्तत्र ।
गणनृद्विहृते विन्नौ ॥ पार्ष्णिग्राह इव द्रंगे । दिग्यात्राप्रस्थिते नृपे ॥ ४० ॥ तत्र स्थितः स
नगवा—नेवं श्रमणपर्षदि ॥ श्रीशत्रुंजयमाहात्म्यं । महाकीर्तिरकीर्तयत् ॥ ४१ ॥ सुधांजनं स-
ज्ञानलोचनेषु । मिथ्यादृशामक्षिषु धूमलेखा ॥ प्रदर्शितो यैर्विमलाचलोऽयं । पुण्यानि तान्ये-
व चिरं जयंतु ॥ ४२ ॥

अधः प्रविष्टो नरकं पिधत्ते । पुनाति पृथ्वीं विशदैः स्वपादैः ॥ गिरीश्वरोऽयं गगनाग्रलग्नो
—ऽपवर्गमार्गं सुगमं करोति ॥४३॥ कृत्वापि पापानि सुदारुणानि । हत्वापि जंतूननिशं विमं-
तून् ॥ आरुह्य शैलेशमिमं प्रयांति । स्वर्मंदिरं दारुणचेतसोऽपि ॥ ४४ ॥ चलाबला नूरिमला-
विला च । रजोमयी दृष्टविचित्रमारा ॥ क सुंदरी कास्य दरी नगस्य । स्थिरा पवित्रा विरजा
अहिंस्रा ॥ ४५ ॥ न यांति ये शैलममुं विहाय । विहायसः संतु चिरायुषस्ते ॥ किं तैर्नरै-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

रप्यफलावतारै–र्नालोकि यैस्तीर्थमदोऽपदोषं ॥४६॥ संत्यत्र शैला बहवोऽपि किंतु। सोऽयं गि-
रिः सिद्धिपदं प्रसिद्धः ॥ केके ग्रहा व्योमनि न स्फुरंति । सुधानिधानं विधुरेक एव ॥ ४७ ॥
श्रुत्वेति गणभृद्वाचं । प्रीताः सर्वेऽपि साधवः ॥ शिवं गतमिवात्मानं । ते जीवंतोऽपि मेनिरे
॥ ४८ ॥ अथाचिरादनशनं । गृहीत्वा गणनायकः ॥ उत्पन्नकेवलज्ञानः । सिद्धोऽमून्मुनिभिः
सह ॥ ४९ ॥ नाकिभिर्निर्मिते तस्य । निर्वाणगमनोत्सवे ॥ हैमं तस्य गिरेर्मौलौ । प्रासादं
चक्र्यूर्चीकरत् ॥ ५० ॥ पुंडरीकप्रतिमया। सहितां प्रतिमां प्रभोः ॥ तत्र सोऽस्थापयत्तीर्थं ।
तदाद्यं भुवि पप्रथे ॥ ५१ ॥ विहारं वसुधापीठे । विदधानो जिनेश्वरः ॥ केषां नोपकरोतिस्म ।
द्विधा धर्मप्रदानतः ॥ ५२ ॥ द्वादशांगीविधातारो । धातारः संयमश्रियः ॥ आसंश्चतुर्युता-
शीति–र्गणा गणधरा विभोः ॥ ५३ ॥ तावंत एव साधूनां । सहस्राः साधुबुद्धयः ॥ लक्षा-
स्तिस्रश्च साध्वीनां । प्रहाणांतर्द्विषां तथा ॥ ५४ ॥ रम्यसम्यक्त्वसाराणां । द्वादशव्रतधारि-
णां ॥ तिस्रो लक्षाः श्रावकाणां । सहस्रैः पंचभिर्युताः ॥ ५५ ॥ पंचलक्षा बहूलक्षाः। सततं
शुभकर्मसु ॥ चतुःपंचशता युक्ताः । सहस्रैः श्राविका विभोः ॥ ५६ ॥ चतुर्दशपूर्वविदा–म-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विसंवादिवादिनां ॥ चत्वार्येव सहस्राणि । सार्धसप्तशतानि च ॥ ५७ ॥ सहस्राणि विक्रोरा-
स—न्नवधिज्ञानिनां नव ॥ सहस्रा विंशतिश्चैव । केवलज्ञानशालिनां ॥ ५८ ॥ षट्शतान्य-
धिका आसन् । सहस्रास्तस्य विंशतिः ॥ जातवैक्रियलब्धीनां । तपःसिध्ध्यानगारिणां ॥
॥ ५९ ॥ द्वादशैव सहस्राणि । सार्धानि च शतानि षट् ॥ तेषां मानसपर्याय—वेदिनां वादि-
नामपि ॥ ६० ॥ द्वाविंशतिसहस्राणि । तथा नव शतानि च ॥ बभूवुः स्वामिनः शिष्या ।
अनुत्तरविमानगाः ॥ ६१ ॥ नेजुः स्वातिजलानीव । मुक्तावस्थां मुनीश्वराः ॥ सहस्रा विंश-
तिस्तस्य । साध्व्यस्तद्द्विगुणाः पुनः ॥ ६२ ॥ स्ववाग्जलैर्नृणां बोधि—बीजं पल्लवयन्निव ॥ आ-
चारित्रादतीयाय । पूर्वलक्षं जिनेश्वरः ॥ ६३ ॥ उच्छ्रितं योजनान्यष्टौ । पुंडरीकमिवोज्ज्वलं ॥
अजितः शोभितं कार—स्करैर्मधुकरैरिव ॥ ६४ ॥ अयत्नसिद्धालोकत्वा—द्योगिभिर्योगिभिः
पुनः ॥ शुक्लध्यानालंबनत्वा—न्मंदिरीकृतकंदरं ॥ ६५ ॥ अथारोहदसावष्टा—पदमष्टापदद्युतिः
॥ लोकांतवासिनीं मुक्ति—रामामभिसरन्निव ॥ ६६ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ निर्वाणसमये तत्र ।
तपश्चक्रे चतुर्दशं ॥ स्वामी सिद्धिवधूयोग । विघ्नौघमिव रक्षितुं ॥ ६७ ॥ निशम्य तातनिर्वा-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ण-समयं शैलपालकात् ॥ वज्राहत इव प्राप । मूर्छनां भरतः क्षणं ॥ ६८ ॥ कथंचिल्लब्धचै-
तन्य—श्चांह्रिचारेण निर्ययौ ॥ शोकाद्विस्मृतसाम्राज्य-संपत्तिः पत्तिवत्पुरः ॥ ६९ ॥ नोपाना-
हं गजं छत्र—धरं चामरधारिणीः ॥ प्रतीक्षतेस्म वेगेन । पवनं स्वं जयन्नृपः ॥ ७० ॥ चल
ताश्रुजलैस्तेन । यः पंकः पथि निर्ममे ॥ अशोषि सैष तत्कालं । तन्निःश्वासोष्णवायुभिः ॥
॥ ७१ ॥ मृदुपादक्षरद्रक्त-सिक्तकर्कशभूतलः ॥ अज्ञातमार्गखेदोऽसा—वारुरोह गिरीश्वरं
॥ ७२ ॥ प्रदीपमिव निर्वाण—क्षणेऽप्यक्षीणतेजसं ॥ अवैक्षत स पर्यंका-सनस्थं परमेश्वरं ॥
॥ ७३ ॥ तं प्रणम्य तदीयांह्रि-तलविन्यस्तमस्तकः ॥ भावितद्विरहध्यान-ध्वस्तधैर्योऽन्यधत्त
सः ॥ ७४ ॥ जय त्वं ज्ञानिनां सीम—न्नसीमगुणवैभव ॥ भवत्यागकृतोद्योग । योगसिद्धजि-
नेश्वर ॥ ७५ ॥ हित्वा जन्मजरामृत्यु-दुःखलक्षोद्भवं भवं ॥ अद्वैतसुखभूसिद्धि-पुरी युक्तं
त्वयाप्स्यते ॥ ७६ ॥ तात त्वं यासि लोकाग्रं । मां मुक्त्वा भवसंकटे ॥ याहि यथासतारुण्यं
। कारुण्यं ते न हीयते ॥ ७७ ॥ अमी सह प्रहिष्यन्ते । निर्वृतिं व्रजता सुताः ॥ जानामि दु-
र्विनीतत्वा—त्त्वयाहं दूरतः कृतः ॥ ७८ ॥ तदयुक्तं यतस्तुल्या । मतिः सदसतोः सतां ॥ द-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

त्ते मधुरमेवांभो । विषवृक्षेऽपि वारिदः ॥ ७९ ॥ यद्वा नाथ कथं यासि । धृतोऽपि हृदि य-
न्मया ॥ यदा नयसि मां मुक्तिं । तदा मुंचामि नान्यथा ॥ ८० ॥ इत्युल्लसध्ध्वनिर्मेघ । इव
श्याममुखः शुचा ॥ सोऽजीजनज्झिरैर्मूर्ध्नि । नेत्रांभोनिर्झरान्नवान् ॥ ८१ ॥ ज्ञात्वा निर्वाणक-
ल्याण—क्षणमासनकंपतः ॥ तदैव दैवतैः सत्रा । तत्राजग्मुर्बिडौजसः ॥ ८२ ॥ अथास्यामव-
सर्पिण्यां । तृतीयस्यारकस्य च ॥ एकोननवतौ पक्षे—ष्ववशिष्टेषु केवलं ॥ ८३ ॥ माघकृष्ण-
त्रयोदश्यां । पूर्वाह्ने साभिजिद्विधौ ॥ योगत्रयनिरोधेन । शैलेशीकरणं श्रितः ॥ ८४ ॥ दश-
भिः शोभितः साधु—सहस्रैर्निर्वृतिं द्रुतं ॥ लघुभूत इवाशेष—कर्मत्यागाज्जगाम सः ॥ ८५ ॥
त्रिभिर्विशेषकं ॥

वृत्तत्र्यस्त्रचतुरस्रा—श्चंदनैर्निचिताश्चिताः ॥ चक्रुः क्रमात्तदा पूर्व—दक्षिणापरतः सुराः ॥
॥ ८६ ॥ जिनस्येक्ष्वाकुसाधूनां । शेषाणां च महात्मनां ॥ देहान्यस्नपयन् देवाः । क्षीरोदां-
भोभिराहृतैः ॥ ८७ ॥ तानि चंदनपुष्पाद्यै—रभ्यर्च्यारोपयन्नमी ॥ शिबिकासु पतद्बाष्प—पूर-
प्लुतविलोचनाः ॥ ८८ ॥ अर्हदिक्ष्वाकुशेषाणां । शरीराणि विचिक्षिपुः ॥ क्रमात्तिसृषु पूर्वा-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

द्वि—चितासु त्रिदिवौकसः ॥ ८९ ॥ अमुंचंत मुखेनाग्नि—कुमारास्तत्र पावकं ॥ वैक्रियैर्वा-
युर्निर्वायु—कुमारास्तमदीपयन् ॥ ९० ॥ नारशः सुरजिद्रव्या—एयत्र निक्षिप्य निर्जराः ॥
सौरन्यमैद्धिधन्नग्ने—रपि प्रजुवपुस्पृशः ॥ ९१ ॥ तपःशुष्केऽग्निना दग्धे । सुखं तन्मांसशोणि-
ते ॥ आसिंचंत चिताः क्षीरो—दधिनीरेण नाकिना ॥ ९२ ॥ अधस्तां शक्रचमरा—वूर्ध्वधि-
स्तस्य दक्षिणां ॥ ईशानेंद्रबली वामां । दंष्ट्रामस्थीनि चामराः ॥ ९३ ॥ याचमानास्तदा देवै
—र्दत्तकुंडत्रयाग्नयः ॥ श्रावका अजवन् काले । ब्राह्मणा अग्निहोत्रकाः ॥ ९४ ॥ ते तं स्वामि-
चितावह्निं । गृहे नित्यमपूजयन् ॥ रक्षंतिस्म च निर्वातं । द्विजेष्वद्याप्यसौ विधिः ॥ ९५ ॥
चितास्थानत्रये कृत्वा । रत्नस्तूपत्रयं ययुः ॥ कृत्वा नंदीश्वरेऽष्टाह्न—महं स्वसद्म वासवाः ॥
॥ ९६ ॥ सजायां ते सुधर्मायां । वज्रगोलसमुद्गके ॥ न्यस्यार्हद्दंष्ट्रिका नित्यं । मंगलार्थमपूज-
यन् ॥ ९७ ॥ जरतः प्रजुनिर्वाण—स्थानासन्नं मणीमयं ॥ प्रासादं योजनव्यासं । त्रिगव्यूतो-
च्छ्रयं व्यधात् ॥ ९८ ॥ स तत्र स्थापयामास । चतुर्विंशतिमर्हतां ॥ स्वस्वप्रमाणवर्णांक—शालि-
नीः प्रतिमाः क्रमात् ॥ ९९ ॥ तत्रैव कारयामास । दिव्यरत्नशिलामयीः ॥ भ्रातॄणां नवनव-

For Private And Personal Use Only

तः । प्रतिमा भरतेश्वरः ॥ १४०० ॥ चैत्याद्बहिर्भगवतः । स्तूपमेकमकारयत् ॥ भ्रातॄणां शतमेकोनं । स्तूपांश्च स हिरण्मयान् ॥ १ ॥ चक्री तातं विना विश्वं । पश्यन् शून्यमिवाखिलं ॥ कथंचित्सचिवैर्निन्ये । कुशलैः कोशलां पुरीं ॥ २ ॥ सभायां विजने सौधे । कानने दिवसे निशि ॥ स्वामिनो नाम तच्चित्ता—श्चोत्ततार विलापवत् ॥ ३ ॥ प्रलपन्नाथ नाथेति । बद्धस्मा-भ ..ारिभिः ॥ ससंभ्रमं जजागार । निशि निद्राभरेऽपि सः ॥ ४ ॥ कुलामात्यैः क्रमाच्छोक—स्तस्य तत्तद्भिनोदतः ॥ शरद्दिनैरिवाब्दस्य । कालिमानायि तानवं ॥ ५ ॥ स साधर्मिकवा-त्सल्य—कृतार्थितधनो धरां ॥ प्रभुमुक्तिदिनात्पंच—पूर्वलक्षा अपालयत् ॥ ६ ॥ अन्यदा वि-...स्नानः । सर्वांगं धृतभूषणः ॥ रत्नादर्शगृहं प्राप । भूपः स्वं रूपमीक्षितुं ॥ ७ ॥ भूपस्य प-...रूप—मंगुल्या अंगुलीयकं ॥ भ्रष्टं भवनिवासस्य । ...धे विद्रुतां ययौ ॥ ८ ॥ अंगुलीं ग..लितश्रीका—मंतरेणांगुलीयकं ॥ भूमानैक्षिष्ट निर्वाण—दी...दीपदशामिव ॥ ९ ॥ औपाधिक्यत्र शोभैवं । किमंगेषु परेष्वपि ॥ इति कौतुकतोऽमुंच—रसर्वांगालंकृतीर्नृपः ॥ १० ॥ तदा घटामिवाकर्णं । निजं निर्मुकुटं शिरः ॥ चंद्रं उरुधरोत्तीर्ण—मिव वक्त्रमकुंडलं ॥ ११ ॥ निस्तो-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

रणमिव द्वारं । कंठं त्यक्तललंतिकं ॥ अगंगौघमिवाद्रींद्र-प्रस्थं वक्षश्च हारमुक् ॥ १२ ॥ अ-
नंगदौ भुजौ लून- फणाहीशानुकारिणौ ॥ निष्कंकणौ प्रकोष्ठौ च । नग्नपीठद्रुमोपमौ ॥ १३ ॥
अनंगुलीयकं हस्तं । निस्तारकमिवांबरं ॥ अनितंबं गिरिमिव । कटीतटममेखलं ॥ १४ ॥ ए-
वं समग्रमप्यंगं । भरतो भूषणोज्झितं ॥ फाल्गुने द्रुमिव भ्रष्ट- छायं पश्यन्नचिंतयत् ॥१५॥
पंचभिः कुलकं ॥ त्वक्सारेण शरीरेण । कूटहेम्नेव ही कथं ॥ वंचितास्म इयत्कालं । विधि-
ना वयमप्यमी ॥ १६ ॥ दूरदेशांतरानीतैः । रत्नस्वर्णादिवस्तुभिः ॥ यालंचिकीर्षा देहस्य । वा-
सेवा प्राघुर्णैर्हि सा ॥ १७ ॥ यस्याशुचेः समुत्पादो । यश्चाधारोऽशुचेः स्वयं ॥ तन्वंति शौचसं-
कल्पं । देहे तत्रापि निस्त्रपाः ॥ १८ ॥ हिंगुश्चेत्सौरभं याया-दुर्वरीभावमूषरं ॥ स्वादुतां लाव-
णं वारि । लवणं घनसारतां ॥ १९ ॥ काकोलः कलहंसत्वं । गोमायुश्च मृगारितां ॥ पिचु-
मंदश्च चूतत्वं । दृषद्वा जात्यरत्नतां ॥ २० ॥ शेवालमरविंदत्वं । मलं वा गंधधूलितां ॥ तत्सं-
स्कारैरयं कायो । लभेत रमणीयतां ॥ २१ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥

एवं भावनया दत्त-हस्तालंब इव क्रमात् ॥ उच्चोच्चानि गुणस्थाना-न्यारुरोह महीपतिः

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ २२ ॥ यस्या वारणके मुद्रा । साक्षिण्यासीन्नृपस्तदा ॥ स्वीचक्रे साक्षिणि ध्याना– नले
तां केवलश्रियं ॥ २३ ॥ तदैव देवतादत्त–साधुनेपथ्यधारिणं ॥ स्वर्गादुपेत्य राजर्षिं । देवरा·
जो ननाम तं ॥ २४ ॥ कस्मादस्मानकस्मात्त्वं । त्यजसीत्यंगनाजने ॥ दृष्टो दुर्विनयोऽस्माकं ।
किं कोऽपीति सुतव्रजे ॥ २५ ॥ त्वं नः किं नाधुनादेशं । ददासीति परिच्छदे ॥ प्राग्वत्पश्यसि
किं नास्मा–निति पौरजनेऽपि च ॥ २६ ॥ व्याहरत्येव नीरागो । निरगान्नगरादसौ ॥ व्रतीन्नृ·
तैर्दशक्ष्माप—सहस्रैः समलंकृतः ॥ २७ ॥ त्रिनिर्विशेषकं ॥ भरतो भरतक्षेत्रे । विहृत्य व्रत·
वासरान् ॥ पूर्वलक्षं ततस्तातो—त्कंठयेव शिवं ययौ ॥ २८ ॥ अस्यासन् पूर्वलक्षाणि । कौ·
मारे सप्तसप्ततिः ॥ साम्राज्ये षट् व्रते चैक—मेतदुक्तं प्रसंगतः ॥ २९ ॥ छायापास्तसमस्त·
दुस्तरतरप्रत्यूहतीव्रातपः । प्राप्य प्रौढिमिहाज्यसेकसदृशीं श्रीधर्मकल्पद्रुमः ॥ यस्मै देवम·
नुष्यसौख्यकुसुमान्यार्हत्यलक्ष्मीचिदा—नंदास्वादफलान्यदादिशतु स आदिदेवः श्रियं ॥
॥ ३० ॥ इति श्रीधर्मप्रशंसाधिकारे श्रीधनसार्थवाहदृष्टांतः समाप्तः. ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तार्क्ष्यः पक्षिषु मेरुरद्रिषु वियद्व्यूढे च चक्री नरे-ष्विंद्रः स्वर्गिषु शीतदीधितिरुडुष्वैरावणो हस्तिषु ॥ शीता सिंधुषु हेम धातुषु रविर्ज्योतिःस्वसु धाराधरो । जीवानुष्वयमर्हता निगदितो धर्मेषु धर्मो गुरुः ॥ ३१ ॥ स्वपरिषदि निषण्णास्तेऽपि तीर्थांतरीया । नरसुरसुखहेतुं हंत जल्पन्तु धर्मं ॥ शिवसदनकपाटोद्घाटने कुंचिकात्वं । यदि वहति तदानीं जैन एवैष धर्मः ॥ ॥ ३२ ॥ इति श्रीअंचलगच्छाधिराज महेंद्रप्रभसूरि शिष्याचार्यवर्यश्रीजयशेखरसूरिविरचितायां स्वोपज्ञोपदेशचिंतामणिटीकायां प्रथमो श्रीजिनधर्मप्रशंसाधिकारः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु. ॥

समाप्तोऽयं ग्रंथो गुरुश्रीमच्चारित्रविजयसुप्रसादात्.

आ ग्रंथ श्रीजामनगरनिवासी पंडित श्रावक हीरालाल हंसराजे स्वपरना श्रेयमाटे पोताना श्रीजैनभास्करोदय छापखानामां छापी प्रसिद्ध कर्यो छे.

For Private And Personal Use Only